

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MALİYE ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KÜRESEL KAMUSAL MAL PERSPEKTİFİNDEN YOKSULLUKLA

MÜCADELEDE ULUSLARARASI

KURULUŞLARIN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YASİN UZAMIŞ

DANIŞMAN

ABDULLAH BARIŞ

TOKAT- 2023

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Abdullah Barış danıŐmanlıđında hazırlamıŐ olduğum “Küresel Kamusal Mal Perspektifinden Yoksullukla Mücadelede Uluslararası Kuruluşların Rolü” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

20/12/2023

Yasin Uzamış

JÜRİ KABUL VE ONAY

YASİN UZAMIŞ tarafından hazırlanan “Küresel Kamusal Mal Perspektifinden Yoksullukla Mücadelede Uluslararası Kuruluşların Rolü” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 14.11.2023 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen Jüri tarafından Oy Birliği ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Maliye Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Üye (Başkan) : Dr. Öğr. Üyesi Abdullah BARIŞ

.....

Üye : Doç. Dr. Hayrettin TÜLEYKAN

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Serdar ŞAHİN

.....

ONAY

...../...../.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ÖZET

KÜRESEL KAMUSAL MAL PERSPEKRİFİNDEN YOKSULLUKLA MÜCADELEDE ULUSLARARASI KURULUŞLARIN ROLÜ

Uzamış Yasin

Yüksek Lisans Maliye Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Abdullah Barış

Aralık 2023,xv+100

Yoksulluk insanların ihtiyaçlarını karşılayacak kadar gelir ya da tüketime sahip olamamasıdır. Yoksulluğa gelir dağılımındaki eşitsizlikler, işsizlik, demografik nedenler, enflasyon, ekonomik krizler, doğal afetler gibi birçok unsur sebep olmaktadır. 1990'lı yıllarda hız kazanan küreselleşme süreciyle birlikte yoksulluk uluslararası düzeyde bir sorun olarak görülmeye başlamıştır. Küresel yoksullukla mücadelede ulus devletleri yetersiz kalmaktadır. Bu sorunun çözümü için küresel düzeyde yoksullukla mücadele eden uluslararası kuruluş ve örgütler önem kazanmaktadır. Bu örgüt ve kuruluşlar başlıca Dünya Bankası, IMF, UNDP, İslam İşbirliği Teşkilatı, ILO, DTÖ gibi kuruluşlardır.

Küresel kamusal mallar, negatif ve pozitif dışsallıklarının tüm toplumlara, ülkelere ve nesillere yayıldığı, tüketimde rekabetin ve dışlamanın olmadığı bölünemez nitelikli mal ve hizmetlerdir. Küreselleşme süreciyle birlikte, bilgi, ekonomik istikrar, barış ve güvenlik, sağlık ve yönetim gibi küresel kamusal mallar önem kazanmaya başlamıştır. Küresel kamusal mallar yaydığı pozitif dışsallıklarla yoksulluk sorunun çözümüne fayda sağlamaktadır. Küresel düzeyde yoksulluğun azaltılması ise küresel kamusal malların daha etkin sunumuna katkı sağlamaktadır.

Uluslararası kuruluşlar, bir taraftan küresel düzeyde pozitif dışsallıklar yayan hizmetler üretirken diğer yandan söz konusu bu hizmetler yoksullukla mücadele çabalarını da olumlu yönde etkilemektedir. Dünya Bankası ve IMF ülkelerin güçlü ekonomiler oluşturması için finansal destek vermekte, bu ülkelerde kalkınmanın sürdürülebilir olmasına katkı sağlamaktadır. UNDP ise küresel düzeyde yoksulluğu azaltmak, salgın hastalıkların önüne geçmek, herkesin en az ilköğretim düzeyinde eğitim almasını sağlamak, iklim değişiklikleriyle mücadele etmek gibi birçok alanda çalışma yapmaktadır. ILO ise, insanların istihdam edilmesi ve işsizlik sorunun ortadan

kalkması için mücadele etmektedir. Bu mücadelede diğer kuruluşlarla da işbirliği yapmaktadır. DTÖ ise tüm ülkelerin uluslararası ticarete katılmasını sağlayıp ekonomilerini güçlendirmelerini istemektedir. İİT ise yoksulluk içinde yaşayan üye ülkelere mesleki eğitim vermekte ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerini desteklemektedir.

Çalışmanın amacı küresel kamusal malların; barış ve güvenlik, finansal istikrar, bilgi, sağlık, yönetim ve çevrenin küresel yoksulluğu azaltmadaki önemi vurgulamaktır. Uluslararası kuruluşlar; Dünya Bankası, IMF, DTÖ, İslam İşbirliği Teşkilatı, UNDP ve ILO'nun küresel kamusal mal olarak yoksullukla mücadeledeki çalışmaları ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küresel Kamusal Mallar, Küresel Yoksulluk, Yoksullukla Mücadele.

ABSTRACT

THE ROLE OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN FIGHTING FROM A GLOBAL PUBLIC GOODS PERSPECTIVE

Uzamiş Yasin

Master's Degree Department of Finance

Thesis advisor: Abdullah Barış

December 2023,xv+100

Poverty is when people do not have enough income or consumption to meet their needs. Poverty is caused by many factors such as inequalities in income distribution, unemployment, demographic reasons, inflation, economic crises and natural disasters. With the globalization process that accelerated in the 1990s, poverty began to be seen as a problem at the international level. Nation states are inadequate in the fight against global poverty. International organizations and organizations that fight against poverty at the global level are gaining importance in order to solve this problem. These organizations and institutions are mainly organizations such as the World Bank, IMF, UNDP, Organization of Islamic Cooperation, ILO and WTO.

Global public goods are indivisible goods and services whose negative and positive externalities spread to all societies, countries and generations, and where there is no competition and exclusion in consumption. With the globalization process, global public goods such as information, economic stability, peace and security, health and governance have begun to gain importance. Global public goods contribute to the solution of the poverty problem with the positive externalities they emit. Reducing poverty at the global level contributes to the more effective provision of global public goods.

While international organizations produce services that emit positive externalities at the global level, these services also positively affect efforts to combat poverty. The World Bank and the IMF provide financial support to countries to create strong economies and contribute to the development of these countries. Contributes to its sustainability. UNDP, on the other hand, works in many areas such as reducing global poverty, preventing epidemics, ensuring that everyone receives education at least at primary level, and combating climate changes. ILO, on the other hand, struggles to

employ people and eliminate the unemployment problem. It also cooperates with other organizations in this fight. WTO wants all countries to participate in international trade and strengthen their economies. The OIC provides vocational training to member countries living in poverty and supports sustainable development goals.

The aim of the study is global public goods; to emphasize the importance of peace and security, financial stability, information, health, governance and the environment in reducing global poverty. International organizations; The work of the World Bank, IMF, WTO, Organization of Islamic Cooperation, UNDP and ILO in combating poverty as a global public good is discussed.

Keywords: Global Public Goods, Global Poverty, Fighting Poverty.

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZLEŞME	ii
JÜRİ KABUL VE ONAY	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİTESİ	xiii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1:YOKSULLUK KAVRAMI VE YOKSULLUĞUN KÜRESELLEŞMESİ.....	3
1.1. Yoksulluk Kavramı.....	3
1.2. Yoksulluk Türleri	5
1.2.1. Mutlak Yoksulluk ve Görelî Yoksulluk.....	5
1.2.2. Karma Yoksulluk	7
1.2.3. Gelir yoksulluğu ve İnsani Yoksulluk	7
1.2.4. Öznel ve Nesnel Yoksulluk	8
1.2.5. Kırsal ve Kentsel Yoksulluk	9
1.2.6. Kronik ve Geçici Yoksulluk	10
1.2.7. Çalışan Yoksulluğu	11
1.2.8. Ultra Yoksulluk.....	11
1.3. Yoksulluğun Nedenleri.....	12
1.3.1. Gelir Dağılımindaki Eşitsizlikler	13
1.3.2. İşsizlik	14
1.3.3. Demografik Unsurlar	15
1.3.4. Enflasyon	15
1.3.5. Ekonomik Krizler.....	15
1.3.6. Diğer Nedenler	16
1.4. Yoksulluğa İlişkin Kurumsal Yaklaşımlar	16
1.4.1. Parasal Yaklaşım (Gelir Yaklaşımı)	16

1.4.2. Kapasite Yaklaşımı	17
1.5. Küreselleşme Kavramı ve Süreci	18
1.6. Küreselleşme Yoksulluk İlişkisi	20
1.7. Küresel Yoksulluk,	21
BÖLÜM 2:KÜRESEL KAMUSAL MALLAR TEORİSİ	24
2.1. Kamusal Mallar	24
2.2. Küresel Kamusal Mallar Hakkında Genel Açıklamalar	28
2.2.1. Küresel Kamusal Mal Kavramı ve Gelişimi	28
2.2.2. Küreselleşme ve Küresel Kamusal Mallar	29
2.2.3. Küresel Kamusal Mallar ve Özellikleri	30
2.2.4. Küresel Kamusal Malların Sınıflandırılması	31
2.3. Küresel Kamusal Malların Sunumu	41
2.4. Küresel Malların Finansmanı	43
2.5. Küresel Kamusal Mal Olarak Yoksullukla Mücadelenin Önemi	46
BÖLÜM:3	49
KÜRESEL KAMUSAL MAL OLARAK YOKSULLUKLA MÜCADELEDE	
ULUSLARASI KURULUŞLARIN ROLÜ	49
3.1. Yoksullukla Mücadelede Maliye Politikası.....	49
3.1.1.Yoksullukla Mücadelede Ekonomik Büyüme	49
3.1.2. Yoksullukla Mücadelede Vergi Politikası	50
3.1.3.Yoksullukla Mücadelede Kamu Harcama Politikası	51
3.2. Yoksullukla Mücadelede Küresel Kamusal Mallar	51
3.2.1.Bilginin Küresel Kamusal Mal Olarak Yoksullukla Mücadeledeki Önemi	52
3.2.2. Sağlıkın Küresel Kamusal Mal Olarak Yoksullukla Mücadeledeki Önemi	53
3.2.3. Çevrenin Küresel Kamusal Mal Olarak Yoksullukla Mücadeledeki Önemi	54
3.2.5. Yönetişim Küresel Kamusal Mal Olarak Yoksullukla Mücadeledeki Önemi.....	57
3.2.6. Finansal İstikrarın Küresel Kamusal Mal Olarak Yoksullukla Mücadeledeki Önemi	58
3.3. Yoksullukla Mücadelede Uluslararası Kuruluşlar	59
3.3.1.Dünya Bankası'nın Yoksullukla Mücadelesi.....	59
3.3.2. IMF'in Yoksullukla Mücadelesi,	64
3.3.3. UNDP'nin Yoksullukla Mücadelesi	68
3.3.4. ILO'nun Yoksullukla Mücadelesi.....	75

3.3.5. DTÖ'nün Yoksullukla Mücadelesi	80
3.3.6. İslam İşbirliği Teşkilatı'nın Yoksullukla Mücadelesi.....	82
SONUÇ	87
KAYNAKÇA	89
ÖZGEÇMİŞ	101

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1:Kamusal malların sınıflandırılması.....	26
Tablo 2:Küresel Kamusal Malların Sektörlere Temel ve Tamamlayıcı Faaliyetlere Göre Sınıflandırılması	32
Tablo 3 : Küresel Kamusal Mallar ve Ulusal Kamusal Malların Sektörel Kimlikleri.....	33
Tablo 4 :Toplam Sunum Teknolojileri açısından Küresel Kamusal Mallar	43
Tablo 5 :Küresel Kamusal Mallara Yönelik Finansman Mekanizması	44

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Küresel Yoksulluk Oranı ve Yoksul Sayısı 1990-2015.....	21
--	----

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

BM: Birleşmiş Milletler

BKH: Binyıl Kalkınma Hedefleri

CCO: İSEDAK Koordinasyon Ofisi

CGAP: En Yoksullara Yardım İçin Danışma Grubu

COMİAC: İslam İşbirliği Teşkilatı Bilgi ve Kültür İşleri Daimi Komitesi

COMSTECH: İslam İşbirliği Teşkilatı Bilimsel ve Teknolojik İşbirliği Daimi Komitesi

DB: Dünya Bankası

DTÖ: Dünya Ticaret Örgütü

ECF: Genişletilmiş Kredi Tesisi

EIF: Gelişmiş Entegre Çerçeve

GAAT: Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Antlaşması

GEF: Küresel Çevre Fonu

GSMH: Gayri Safi Milli Hasıla

GSYİH: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

HIC: Yüksek Gelirli Ülkeler

HIPC: Ağır Borçlu Zayıf Ülkeler Girişimi

HLAP: BM Üst Düzey Danışma Kurulu

HDI: İnsani Gelişim İndeksi

IBRD: Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası

ICSID: Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümü Merkezi

- IDA:** Uluslararası Kalkınma Birliği
- IFC:** Uluslararası Finans Kurumu
- IGR:** İnsani Gelişim Raporu
- IGRO:** İnsani Gelişim Raporu Ofisi
- ILO:** Uluslararası çalışma Örgütü
- IOFS:** İslami Gıda Güvenliği Örgütü
- IMF:** Uluslararası Para Fonu
- INTELSEAT:** Uluslararası Telekomünikasyon Uyduları Teşkilatı
- ISDB:** İslam Kalkınma Bankası
- ISFD:** Kalkınma İçin İslam Dayanışma Fonu
- IWRM:** Entegre Su Kaynakları Yönetimi
- İİT:** İslam İşbirliği Teşkilatı
- İGE:** İnsani Gelişme Endeksi
- İKB:** İslam Kalkınma Bankası
- İKT:** İslam Konferansı Teşkilatı
- İSEDAK:** İslam İşbirliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi
- KOBİ:** Küçük ve Orta Boydaki İşletmeler
- LDC:** En Az Gelişmiş Ülkeler
- LIC:** Düşük Gelirli Ülkeler
- LMIC:** Düşük-Orta Gelirli Ülkeler
- MIGA:** Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı
- ODA:** Resmi Kalkınma Yardımı
- OECD:** Ekonomik İşbirliği Ve Kalkınma Örgütü

OIC-VET: İİT Üyesi Ülkeler için Mesleki Eğitim ve Öğretim Programı

PPP: Satın Alma Gücü Paritesi

PSİ: Politika Destek Aracı

PRSP: Yoksulluğu Azaltma Strateji Belgesi

PRGF: Yoksulluğu Azaltma ve Büyüme Kolaylığı

PAWG: İSEDAK Yoksulluğu Azaltma Çalışma Grubu

SCF: Yedek Kredi Tesisi

SESRIC: İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi

SIDS: Küçük Ada Devletleri

SESRIC: İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi

SDSN: Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı

SKH: Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

SPDA: Afrika İçin Özel Kalkınma Programı

STDF: Standart Ticaret ve Geliştirme

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

UNDP: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

UNCTAD: Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü

UNFCCC: BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi

UNFPA: BM Nüfus Fonu

UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

WHO: Dünya Sağlık Örgütü

GİRİŞ

Yoksulluk, en temel anlamıyla insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumudur. Günümüzde ise yoksulluk kavramı insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamamasının yanında sosyal düzenin getirdiği sosyal imkânlarla ulaşamamayı da ifade etmektedir. Küreselleşen dünyada yoksulluk, ortaya çıkardığı iktisadi ve sosyal negatif dışsallıklarla uluslararası toplumu daha çok ilgilendiren bir problem haline gelmiştir. Bu negatif dışsallıklar yoksulluk ve yoksullukla mücadeleye küresel bir boyut kazandırmaktadır.

Dünyanın kadim zamanlarından beri, insanlığın ortak kullanımında olan *atmosfer, okyanus, ozan tabakası* gibi sahalar başlangıçta küresel kamusal mal olarak kabul edilirken küreselleşmenin artmasıyla beraber artık; *barış ve güvenlik, finansal istikrar, yönetim, sağlık, bilgi ve çevre* gibi sahalarda küresel kamusal mal olarak kabul görmeye başlamıştır. Bu küresel mallar küresel yoksulluğu azaltmada önemli mücadele alanları olarak görülmektedir.

Finansal istikrar, sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlayarak yoksulluğu azaltmada rol oynamaktadır. Küresel sağlık hizmetlerinin artırılması fakirliğin sebep olabileceği bulaşıcı hastalıklar ihtimalini azaltarak, bulaşıcı hastalıkların küresel çapta ortaya çıkaracağı muhtemel ekonomik ve sosyal zorlukları ortadan kaldırmaktadır.

Bir diğer küresel kamusal mal olarak bilgi, insanların entelektüel seviyelerini yükseltmek suretiyle gelirlerinin artmasına dolayısıyla yoksulluğun azaltılmasına katkı sağlamaktadır. Yine küresel kamusal olan çevrenin korunması, biyoçeşitliliğin ve doğanın korunması, iklim değişikliklerinin olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi yoluyla küresel yoksulluğu azaltmada etkili olmaktadır. Küresel ve ulusal barış, toplumların huzur ve güven içinde yaşamasını sağlayarak yoksulluğu dolaylı olarak önlemektedir. Yönetişim, ülkede yaşayan bireylerin yönetime katılmasıyla adil bir yönetime katkı sağlayarak hesap verebilirliği ve şeffaflığı artırması ile beraber ülkelerin yönetimlerini güçlendirir ve güçlü ekonomilerin oluşmasına katkı sağlar.

Küreselleşme ile birlikte yoksulluk sorunu sadece devletleri değil dünyayı ilgilendiren bir sorun olmuştur. Yoksulluk sorununun çözümünde uluslararası kuruluşlar önemli rol oynamaktadır. Uluslararası kuruluşlar yoksullukla mücadelede küresel kamusal mallardan yararlanırlar. Bu çalışmada küresel yoksullukla mücadelede yer alan Dünya Bankası, IMF, UNDP, DTÖ, ILO ve İslam İşbirliği Teşkilatı'nın çalışmaları değerlendirilmekte küresel yoksullukla mücadele için çözüm önerileri sunulmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde yoksulluk kavramı ve yoksulluğun küresel bir boyut kazanması ele alınmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise küresel kamusal mallar incelenerek yoksullukla mücadeledeki önemi vurgulanmaktadır. Üçüncü bölümde ise yoksullukla mücadelede maliye politikasının yeri, küresel kamusal malların yoksullukla mücadeledeki rolü ve yoksullukla mücadelede uluslararası kuruluşların çalışmaları ayrıntılı olarak incelenmektedir. Bu kuruluşlar özelinde küresel yoksullukla mücadele için yeni açılımlar tartışılmaktadır.

BÖLÜM 1:YOKSULLUK KAVRAMI VE YOKSULLUĞUN KÜRESELLEŞMESİ

1.1. Yoksulluk Kavramı

Literatürde yoksulluk kavramının çeşitli biçimlerde tanımlandığı görülmektedir. Yoksulluğun çok boyutluluğu, zaman ve mekâna bağlı olarak farklı tezahürlerinin oluşu kavramın tanımını güçleştirmektedir. Yoksulluğun ilk göze çarpan yanı olan ‘maddi kaynakların yetersizliği/eksikliği yoksulluğun genellikle ekonomik boyutuyla ele alınmasına sebep olmaktadır. Buna göre yoksulluk “gelir ya da tüketimdeki” belirgin eksiklik olarak kabul edilmektedir. Dünya Bankası’nın kullandığı bu yaklaşıma göre yoksulluk “refahtaki belirgin eksikliktir” ve refah “mallar üzerinde hâkimiyet” olarak kabul edildiğinden, ihtiyaçları karşılayacak kadar gelir/tüketime sahip olamayanlar yoksul olarak tanımlanmaktadır. Ancak yoksulluğun sadece gelir ya da tüketime indirgenerek tanımlanması, kavramın sahip olduğu çok boyutluluğu yansıtmadığından dolayı eleştirilmektedir (Arabacı, 2021, s.5).

Sözlük anlamıyla yoksul yeterli düzeyde gelir elde edemeyen ve rahat bir hayat sürdürmek için gerekli araçlara sahip olmayan bireylerdir. Bireylerin yaşamını devam ettirebilmek için gerek duyduğu mal ve hizmetler içinde bulunduğu toplumun şartlarına göre farklılık gösterdiğinden yoksulluk kavramı, gözlemlenen durumla sabit durumun karşılaştırmasını gündeme alır (Aktan ve Vural, 2002,s1-2). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) yoksulluğu; hayat boyu sağlık, yaratıcı bir hayat, ortalama bir hayat standardı, özgürlük, kendine güven, saygınlık gibi insani gelişme için zorunlu olan fırsatlardan mahrum olma şeklinde tanımlayarak, yoksulluk kavramının sadece ekonomik boyutla sınırlandırılmayacağını da vurgulamış olmaktadır (Yücel, 2017, s.1112).

Yoksulluk kavramının1990’lı yıllardan itibaren uluslararası gündeme girmesi itibariyle kavramlaştırma ve ölçüm için seçilen ölçütlere yansıyan yoksulluk algısı değişmektedir. Yoksulluk dar bir çerçevede sadece gelir /tüketim eksikliği ve kötü yaşam biçimlerine sahip olmanın ötesinde yaşamın birçok alanında yoksunluklara ve dezavantajlara yol açan çok boyutlu bir kavram olarak ele alınmaktadır. Buna göre yoksulluğun sadece ekonomik bir kavram olmadığı; insani sosyal kültürel politik yönleri olduğu kabul edilerek sosyal dışlama kavramı ile birlikte ele alınmaktadır (Arabacı, 2021, s.14).

Uluslararası kurumlarda dâhil olmak üzere günümüzde yoksulluğun çok boyutlu olduğu genel kabul görmektedir. Dünya Bankası, Avrupa Birliği ve Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) gibi kurumlar kullandıkları tanılarda yoksulluğun çok boyutlu bir kavram olduğunu ele almaktadırlar. OECD(2001), yoksulluğu tüketim ve gıda güvenliği, sağlık, eğitim, haklar, sesini duyurma, güvenlik onur gibi insana yakışır iş gibi insani yapabilirliklerle ilgili farklı boyutları kapsamaktadır. İnsanların sosyal açıdan yeterli yaşam standartlarına sahip olmasını ve dışlanmasını ifade eder. OECD, yoksulluğun ekonomik, insani, siyasi, sosyal ve koruma olmak üzere beş temel boyutu olduğunu, cinsiyet eşitsizliği ve çevrenin de bu boyutlar bakımından önemli iki unsur oluşturduğunu ortaya koymaktadır (Akt: Arabacı, 2021, s.15).

OECD (2001) bu boyutları şu şekilde açıklamaktadır:

Ekonomik Yapabilirlikler: Gıda güvencesi maddi refah ve sosyal statünün temelini oluşturan, tüketim ve servet sahibi olabilme için gelir elde edebilmeyi ifade etmektedir. Yoksullar üretken ve fiziki kaynaklara (toprak, araç-gereç ve hayvan; kredi ve uygun iş imkânları) erişememektedir.

İnsani Yapabilirlikler: Sağlık, eğitim, beslenme, temiz suya erişim ve barınmayı kapsar. Bunlar, refah ve geçimin sağlanması için gerekli ihtiyaçlardır. Hastalık ve eğitimsizlik üretken işlere erişim engeli oluşturduğu gibi bireyin kapasitesini engelleyerek yoksulluğun azaltılmasını güçleştirir. Okuma yazma becerilerine sahip olmak sosyal ve politik katılım açısından önemlidir. Eğitim, özellikle kız çocukları açısından yoksullukla mücadeledeki önemli bir unsurdur. Çünkü hastalıklarla başa çıkmada (AIDS gibi) ve aşırı doğurganlığın önlenmesinde önemlidir.

Siyasi Yapabilirlikler: Kamu politikaları üzerinde öncelik ve söz sahibi olmayı kapsar. İnsan hakları ile ilişkilidir. Temel politik özgürlüklerden ya da insan haklarından mahrum olmak yoksulluğun önemli özelliklerinden biridir. Polis veya diğer kamu otoriteleri tarafından keyfi, haksız ve hatta şiddet içeren uygulamaları içerir. Politik zayıflık hem politik reformlarda söz sahibi olamamaya hem de yoksulluktan kurtulmak için gerekli kaynaklara erişime engel olur.

Sosyokültürel Yapabilirlikler: Bir topluma değerli üye olarak katılabilme ile ilgilidir. Bir topluma aidiyet hissetmeyi sağlayacak, sosyal statü, onur ve diğer kültürel koşulları kapsar. Katılımcı yoksulluk yaklaşımı, yoksulların bölgesel düzeyde coğrafi izalasyon ve sosyal dışlanmayı yoksulluğun en önemli unsuru olarak gördüklerini, diğer faktörlerin bunu pekiştirdiğine inandıklarını ortaya koymaktadır.

Koruma ve Yapabilirlikler: Ekonomik ve dışsal şoklara dayanabilmeyi ifade eden bu boyut yoksulluğu önlemek için önemlidir. Güvencesizlik ve savunmasızlık diğer boyutlarla sıkı bir biçimde ilişkili olan yoksulluğun kritik boyutlarından biridir. Yoksullar, açlık ve gıda güvencesizliğinin; hastalık, suç, savaş ve yoksunlukla birlikte en temel endişeleri olduğunu ifade etmektedir. Yoksulluk genellikle mevsimsel değişimler ve dışsal şoklara (doğal afet, ekonomik kriz vs.) bağlı olarak ortaya çıkarabilmektedir. Bu tip gelişmeler kısa süreli yoksulluğa sebep olur (Akt: Arabacı, 2021, s.16-18).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği yoksulluğun tüm boyutlarıyla ilgilidir. Çünkü yoksulluk cinsiyet açısından tarafsız değildir. Kadınların yoksulluğu daha yaygın ve şiddetlidir. Hane içinde bölüşüm kadın ve kız çocuklarının aleyhinedir. Kadınlar ve kız çocukları erkek şiddetine maruz kalırlar. Eğitime katılımları daha düşük düzeydedir, politik ve sosyal olarak daha fazla dışlanırlar. Bu nedenlerden ötürü kadınların yoksulluğun üstesinden gelme yetenekleri daha düşüktür.

Çevre ve yoksulluk birçok açıdan bağlantılıdır. Hem kırsal hem de kentsel alanlarda çevresel bozulma, en çok yoksul insanları etkilemekte ve aynı zamanda yoksulluğun bir sonucu olmaktadır. Çevrenin korunması, sürdürülebilir kalkınmayı sağlar ve yoksulluğun azaltılmasında önemli bir rol üstlenir. Kırsal kesimde yaşayan insanlar doğayı sürdürülemez biçimde kullanmaları çevreyi bozmaktadır. Bozulan çevrelerde; kuraklık, sel, tayfun gibi afetler meydana gelmektedir. Bunun sonucu olarak da yoksulu nüfus artmaktadır. Kentsel alanlarda ise kalabalık ve sağlıksız koşullar yaşamaktadır. Ayrıca bu kesim heyelan, yangın gibi felaketlere karşı savunmasızdırlar (Arabacı, 2021, s.18-19).

1.2. Yoksulluk Türleri

Yoksulluğun türleri olarak mutlak ve görelî yoksulluk, gelir yoksulluğu ve insani yoksulluk, öznel ve nesnel yoksulluk, kırsal ve kentsel yoksulluk, çalışan yoksulluğu, sosyal imkânlar yoksulluğu ve kadın yoksulluğu kavramlarına değinilecektir.

1.2.1. Mutlak Yoksulluk ve Görelî Yoksulluk

Mutlak yoksulluk, nesnel olarak tanımlanmış bir asgari yaşam düzeyinden daha azına sahip olmaktır. Asgari düzeyin belirlenmesinde en çok kullanılan yaklaşım “temel ihtiyaçlar yaklaşımıdır”. Buna yaklaşıma göre yoksulluk, temel insan ihtiyaçlarının

asgari düzeyde karşılanamaması durumudur. Çok dar bir bakış açısıyla en temel insan ihtiyacının sadece “gıda” olduğu kabul edilebilir. Çünkü gıda ihtiyacı yaşamın karşılanması için bir zorunluluktur. Ancak insan ihtiyaçlarını sadece gıda ile sınırlı tutmak toplumsal yaşam içinde bireyin ortaya çıkan gereksinimleri ile örtüşmemektedir. Bu nedenle giyim, sağlık, eğitim gibi unsurları da içeren daha geniş bir temel ihtiyaçlar tanımı yapılmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) temel ihtiyaçların iki temel ana bileşeni olduğunu ifade etmektedir. Birincisi, bir ailenin yeterli gıda, barınma, giyim ihtiyaçları ile ev eşyası ve araç/gereci içeren asgari düzeydeki özel tüketim ihtiyaçları; ikincisi ise, kamu tarafından yaygın olarak sunulan güvenli içme suyu, sanitasyon, toplu ulaşım, sağlık, eğitim ve kültürel imkanlardır. Bu nedenle yoksulluğu sadece gıda ihtiyacı olarak görülmesi ile sağlık eğitim gibi diğer unsurları da içine alan geniş bir ifadeyle ele alınması, yoksulluğun tanımını ve buna bağlı olarak da yoksulların sayısını değiştirmektedir (Arabacı, 2021, s.7-8).

Dünya Bankası, “asgari yaşam standartlarına erişememe” olarak tanımladığı yoksulluğu mutlak bir yaklaşımla ele alır. Tanımlama ve ölçümü parasal kıstaslar üzerinden yapmakla birlikte gelir ve harcamanın sağlık, yaşam beklentisi, okuryazarlık ve kamu malları veya ortak kaynaklara erişim gibi refahın bazı boyutlarını yakalayamayacağı da vurgular (Arabacı, 2021, s.8).

Birleşmiş Milletler (BM), mutlak yoksulluk kavramını gıda, güvenli içme suyu, sağlık, barınma, eğitim ve bilgide dâhil olmak üzere temel insan ihtiyaçlarının ciddi şekilde karşılanmaması ile karakterize edilen bir durum olarak tanımlar ve sadece gelirle değil, sosyal hizmetlere erişim imkânlarıyla da ilgili olduğunu ifade eder. Aynı zamanda yoksulluğun farklı biçimlerde iletişime ve hizmetlere erişimde bir engel olduğunu, büyük bir sağlık riskini temsil ettiğini ve yoksulluk içinde yaşayan insanların afet ve çatışmaların sonuçlarına karşı özellikle savunmasız olduğunu belirtmektedir (UN,1995; akt. Arabacı, 2021,s.9).

Görelî yoksulluk toplumsal normlara göre belirlenir. Toplumdaki ortalama yaşam standardını esas alarak, bunun belirgin bir biçimde altında kalanlar görelî yoksul olarak kabul edilir. Diğer bir ifadeyle, toplumdaki yaşam standardına erişememe görelî yoksulluktur.

Townsend (1979), Yoksulluğun görelî olarak tanımlanabileceğini savunan insanların ihtiyaçlarının sadece gıda olarak düşünülse bile ait oldukları ve içinde yaşadıkları toplumun şartlarına bağlı olduğunu belirtmekte ve bu ihtiyaçların toplumdan

topluma değişmekle birlikte aynı toplum içinde dahi, zamana bağlı olarak da değişebileceğini vurgulamaktadır (Akt: Arabacı, 2021, s.10)

Şenses(2009), görelî yoksulluğun “temel ihtiyaçlarını mutlak olarak karşılayabilen ancak kişisel kaynakların yetersizliği yüzünden toplumun genel refah düzeyinin altında kalan ve topluma sosyal açıdan katılmaları engellenmiş olanları” kapsadığını belirtmektedir (Akt: Arabacı, 2021, s.11). Bu bağlamda görelî yoksullukla ilgili ortaya çıkan en temel sorun, yoksulluğun özünde var olan “yoksunlukları” ayırtmamasıdır. Çünkü bireyin içinde yaşadığı toplumun ortalama refah düzeyine erişememesi topluma katılımı ile ilgili sorunlar yaratırken, temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamaması yaşamını sürdürmemesi tehlikesini ortaya çıkarmaktadır. Görelî yoksulluk tanımlamasında, yoksulluk sınırının altında kalanların ne kadarının temel ihtiyaçlarını karşılayamadığına cevap verilememektedir (Arabacı, 2021, s.11).

1.2.2. Karma Yoksulluk

Karma yoksulluk, mutlak ve görelî yaklaşımın yoksulluğu tanımlamada eksik kaldığı düşüncesi ile ortaya çıkan bir yoksulluk türüdür. Karma yoksulluk yoksulluğu üç kategoride ele almaktadır.

Birinci yoksulluk kategorisi tüm ülkelerdeki, hem mutlak hem de göreceli yaşam standartlarını karşılamayanları kapsayan karma yaklaşımla tanımlanmaktadır. Daha çok yoksul uluslara yönelik olan ikinci kategori, kendi ülkelerindeki mutlak yoksulluk sınırı ile görelî yoksulluk sınırı arasında kalan bireyleri kapsamaktadır. Üçüncü kategoride olanlar ise mutlak yoksulluk sınırının üzerinde yaşayan ancak ülkelerindeki görelî yoksulluk sınırının altında kalan bireylerdir. Bu senaryo çoğunlukla zengin ülkelerde yaşayanlar için geçerlidir. Karma yaklaşım türü, yeni yoksulluk biçimleri yaratmak için hem mutlak hem de görelî yoksulluğu birleştirir. Mutlak ve görelî yoksulluk tek başına yeterli olmadığından birlikte kullanılmaktadır. Bu yaklaşımda zayıf yönleri birleştirmeye yönelik girişimlerde bulunulur ve yoksulluğun tanımının bu şekilde doğru olacağı düşünülmektedir (İncedal, 2013, s.29).

1.2.3. Gelir yoksulluğu ve İnsani Yoksulluk

Parasal gelire erişememe ya da satın alma gücünden yoksun olmak gelir yoksulluğunu ifade etmektedir. Genel olarak asgari yaşam standardının gerektirdiğı temel gereksinimlerin karşılanabilmesi için yeterli miktarda gelirin elde edilememesidir. Gelir yoksulluğu; insanların yaşamını sürdürebilmesi veya asgari yaşam standartlarına

sahip olması için birey ve hane halkının ihtiyaç duyduğu temel gereksinimleri karşılayabilecek miktarda gelirin elde edilememesi durumudur. Gelir yoksulluğu hesaplanırken genelde asgari yaşam standartlarını sağlamak için gerekli olan gelir ve yoksulluk sınırı kullanılmaktadır (Aktan ve Vural, 2002,s.6).

İnsani yoksullukta, sadece gelir ve harcamalar değil kişilerin sahip olması gereken yaşam süresi, eğitim imkânları ve sosyoekonomik olanaklarda yoksulluğu etkileyen/belirleyen değişkenler olarak işin içine katılır ve bu kategoriye görece yoksulluktan ayırması için uluslararası düzeyde kabul edilmiş standart olan bir ölçek geliştirilmiştir.

İnsani yoksulluğu ortaya çıkarmak için geliştirilen “insani gelişim endeksi” bu bağlamda 1990 yılından beri aktif olarak kullanılmaktadır. Bu endeks gelir, eğitim ve sağlık göstergelerinden oluşmakta ve sosyal büyümenin ekonomik büyüme ile ilişkilendirilebilmesini sağlamaktadır. Gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerin sahip oldukları yoksulluk durumlarının karşılaştırılmalı olarak izlenmesi, bu endekse göre mümkündür. Kişi başı gelir seviyesi, satın alma gücü okuryazarlık, sağlık hizmetlerinden yararlanma ve sağlık için harcanan para eğitim hizmetlerine erişme vb. alanlarda en düşükten en yüksek seviyeye kadar belirlenmiştir ve 130 ülke bu endeksi kullanmaktadır (Koçancı, 2019, s.60-61).

1.2.4. Öznel ve Nesnel Yoksulluk

Nesnel yoksulluk, neyin yoksulluğu oluşturduğuna ve insanların yoksulluk durumundan çıkmak için neyin gerekli olduğuna dair normatif yargıları içerir. Bu kavram bazen refah yaklaşımı olarak adlandırılır (Arabacı, 2021, s.7).

Bu yöntemde yoksulluğun ölçümü kalori, gelir, tüketim harcamaları gibi somut ölçümleri içermektedir. Farklı değer yargıları yer alsa da yoksulluk sınırı, öznel yoksullukta görüldüğü gibi bireylerin kendi değerlendirmelerinden ziyade uzmanların beklentilerine göre belirlenmektedir. Townsend ve Sen, bireylerin kendileri için neyin en iyi olduğuna her zaman karar veremeyebileceğini veya durumla ilgili bilgi eksikliği yaşayabileceğini belirtmektedir. Bazı bireyler yaşamlarını sürdürmelerine olanak sağlayan yiyecek sepetini tercih ederken, bazıları da kendilerini idame ettirebilmek için başka kaynaklardan besine ihtiyaç duyarlar. Bu nedenle nesnel yöntem, uzmanlar tarafından belirlenen ve mal ve hizmet satın almak için gereken en düşük maliyete karşılık gelen minimum ihtiyaç düzeyinin belirlenmesini içermektedir (İncedal, 2013, s.23).

Öznel yoksulluk, geçinmek için yeterince kaynağa sahip olmadığını hissetmektir. Yoksulluğun öznel olarak kavramlaştırılmasında dışarıdan uzmanlar tarafından belirlenmiş kıstaslar yerine bireylerin yoksullukla ilgili ve değerlendirmeleri kullanılır. 1970'li yıllarda yoksulluğun bir his olduğunu ve psikolojik bileşenlerinin saptanması gerektiğini savunan Goedhart vd.(1977) tarafından geliştirilmiştir. Goedhart ve arkadaşları, hükümetler veya uzamlar tarafından hangi tüketim düzeyinin altında kalanların yoksul olduğunun belirlenebileceği, ancak birçok kişi ve veya hane halkının bu yoksulluk çizgisinin altında yer aldığı halde kendisini yoksul hissedebileceğini ifade etmektedir. Bu nedenle öznel yoksulluk yaklaşımında haneler kendi refah durumlarını kendileri değerlendirir ve yoksul olup olmadıkları ile ilgili düşüncelerini yansıtır.

Yoksulluğun göreceli tanımına benzer şekilde, öznel yoksulluğunda göreceli bir bileşeni vardır. Öznel yoksulluk yaklaşımı çerçevesinde yapılan çalışmalar bireylerin refah durumlarını değerlendirirken sadece nesnel gerçekliği dikkate almadıklarını aynı zamanda çevrelerindeki diğer kişilerin yaşam standartları ile kıyaslamalar yaparak bir sonuca vardığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle, öznel yoksulluğun literatürde oldukça karmaşık ve değiştirilebilir olduğu sonucuna varılabilir (Arabacı, 2021, s.12-13).

1.2.5. Kırsal ve Kentsel Yoksulluk

Kentsel yoksulluk gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin önemli sorunlarından biridir. Kentsel yoksulluğun sebepleri arasında öncelikle politik istikrarsızlıklar sonucu meydana gelen ekonomik yetersizlikler oluşturmaktadır. Eğitim, sağlık, barınma, güvenlik, ve sosyal olanaklarından yararlanamama gibi gereksinimlerin karşılanamaması kentsel yoksulluğu artırmaktadır (Bostanoğlu, 1992, s.54).

Kentlerde küreselleşme süreciyle yaşanan zengin fakir arasındaki farkın artmasıyla birlikte kentsel yoksulluk gündeme gelmiştir. Kentlerde farklı yönleriyle kendini gösteren bu yoksulluk her toplumun bir sorunu haline gelmiş ve özellikle az gelişmiş ülkeleri daha fazla etkilemiştir (Aytaç ve Akdemir, 2003, s.58).

Kentsel yoksulluk kent özelinde yaşanan yoksulluk olarak ifade edilmektedir. Kentsel yoksullukla, kırsal yoksulluk arasındaki bireyin gereksinim duyduğu kalori miktarı aynı olsa da şehrin getirdiği sosyal hayata katılımın fazlalığı tüketim kalıplarının ve mal ve hizmet fiyatlarındaki farklılıklardan dolayı kırsal yoksulluktan ayrılmaktadır (Eş ve Güloğlu, 2004, s.85).

Kırsal yoksulluk, kırsal kesimde yaşayıp; tarım, hayvancılık, balıkçılık, ormancılık ve küçük ölçekli sanayi ve hizmetlerle uğraşan birey ve hanehalkından

oluşmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde kırsal kesimdeki yoksullara yapı itibariyle aynı olmakla birlikte bu kesimi iki grupta ayırabiliriz. Bunlar, kendi tarım arazisi olup bu arazilerle uğraşanlar diğeri ise kendi arazisi olmayıp tarım işlerinde çalışanlardır. Kırsal yoksulluğun temel kaynağı bir tarım arazisine sahip olmayıp tarım işlerinde çalışan işçilerdir. Nüfus arttıkça ve şehirleşme süreci hızlandıkça bu kesimin sayısı artmaktadır. Kırsal yoksulluğun aratmasına sebep olan faktörler şunlardır; siyasi istikrarsızlık ve iç çatışmalar, kırsal alandaki ikilik, kötü yönetim kırsal kesimi dışlayan iktisadi ve sosyal politikalar şeklinde sıralayabiliriz.

Ülkelerin çoğunda kırsal alanlarda yaşayanlarda yoksulluk oranı fazla olmaktadır. Kırsal alanlarda yoksulluk genellikle eğitim, sağlık, temiz su hizmetleri, barınma, ulaşım ve iletişim olanaklarına erişim eksikliğiyle karakterize edilmektedir. Kırsal alanlardaki yoksulluk, nüfus artışını ve kentsel alanlara göçü tetiklemektedir. Diğer yandan kentsel yoksulluk kırsal yoksulluğu azaltma stratejilerinin bir sonucudur. Piyasadaki sapmalara ve tarımsal kesimin kırsal alandaki beşeri ve fiziki altyapının ihmal edilmesine yol açan kamu politikaları hem kırsal hem de kentsel yoksulluğun ortaya çıkmasına neden olan faktörlerin başında gelir (Khan, 2000, s.6-8).

1.2.6. Kronik ve Geçici Yoksulluk

Kronik yoksulluğun' tanımlayıcı özelliği, uzun süreli olmasıdır. Hem şiddetli hem de çok boyutlu olan ancak uzun bir süre sürmeyen yoksulluk, doğası gereği kronik değildir. Ancak yoksulluğun süresi, çok boyutluluğu ve şiddetinin birbirini etkilediği varsayılmaktadır. Bu nedenle, herhangi bir zamanda ciddi gelir yoksulluğu içinde olanlar kronik yoksul sayılmamaktadır. Kronik yoksul olanların ciddi ve çok boyutlu bir yoksulluk yaşamaları gerekmektedir. Kronik yoksulluğun derecesinin zaman içinde olduğu gibi bir toplumdan diğerine de önemli ölçüde değişmesi muhtemeldir. Aynı zamanda kullanılan ölçümlere bağlı olarak da değişiklik gösterecektir. Dolayısıyla çalışmalar arasındaki aralık ne kadar uzun olursa, bazı insanların hâlâ yoksul (veya yoksul olmama) olasılığı da o kadar az olur. Ancak diğer insanların yoksulluklarının teorik nedenleri, belirli bir durumun gelişimsel olasılıkları içinde değiştirilemez olacak kadar sağlam yerleşmişse, hâlâ yoksul olmaları beklenebilir. Buna örnek olarak Hindistan'ın uzak kırsal bölgelerindeki düşük eğitime ve düşük iş imkânlarına sahip olan kadınlardır (Hulme, Moore, Shepherd, 2001, s.10).

Yoksulluk sınırının altındaki bireylerin yaşam standartlarında meydana gelen çeşitli düşüşler, yaşam standardının veya refah düzeyinin bir defaya mahsus

düşmesinden kaynaklanan geçici yoksulluğa yol açmaktadır. Ortalama geçim düzeyinin üzerinde kazananlar bile kriz dönemlerinde geçici yoksullukla karşılaşabilmektedir. Bu duruma ekonomik ve finansal kriz koşulları ya da dış şoklar, volkanik olayların neden olduğu doğal afetler, enflasyon, mevsimsel işsizlik gibi dönemsel faktörler neden olabilmektedir (Kaya, 2012, s.40).

1.2.7. Çalışan Yoksulluğu

Çalışan yoksullar, kabul edilen bir yoksulluk sınırının altında kalan hanelerde yaşayan ve istihdam edilen kişilerdir. Gelişmiş dünyada yoksulluk genellikle işsizlikle ilişkilendirilirken, gelişmekte olan dünyanın çoğunda var olan aşırı yoksulluk, büyük ölçüde bu toplumlarda istihdam edilen kişilerin sorunudur. Çalışan yoksulluğu fakir işçilerin istihdam kalitesinden kaynaklanan bir sorundur. Bu nedenle, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) doğrultusunda yoksulluğun azaltılması, istihdam edilen ancak yine de kendilerini ve ailelerini yoksulluk eşiğinin üzerine çıkaramayan çalışan yoksulların istihdam fırsatlarının ve gelirlerinin artırılmasını gerektirmektedir (ILO, 2023).

Çalışan yoksulluğunun altında yatan en sezgisel faktör düşük kazançtır. Fakat çalışma süresinin yetersizliği gibi başka faktörler de söz konusu olabilir. Bunlar (saatlik kazancın yetersiz olması, yetersiz çalışma saatleri) yoksulluğa neden olabilir veya hane halkı ile ilgili sorunlar bileşimi (bireyin yoksulluk durumu yalnızca istihdamla ilgili gelirine değil, aynı zamanda hane halkının diğer üyelerinin de gelirleri ile hane halkının sayısı ve özellikleridir). Çalışan yoksulluğu oranlarının en yüksek olduğu bölgeler aynı zamanda kayıt dışılık oranlarının da en yüksek olduğu bölgelerdir, iş kalitesindeki eksikliklerin sadece kazanç yetersizliği ile sınırlı olmadığını, aynı zamanda şunları da içerir, sosyal koruma ve iş güvenliği eksikliğidir. Çalışan yoksulluğu ve kayıt dışılığın birleşimi, Afrika'daki işgücü piyasasında özellikle savunmasız durumda olan işçilerdir (ILO, 2019, s.9).

1.2.8. Ultra Yoksulluk

Mutlak yoksulluk yaklaşımına göre gelirinin tamamını harcadığı halde günlük asgari kalori ihtiyacının yalnızca %80'ini karşılayabilenler “aşırı yoksul” olarak sınıflandırılmaktadır. Yoksulluğun yoğunluğunu ölçmek için Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) bu tanımı geliştirdi. Dünya Bankası, özellikle temel ekonomik kaynaklara erişimi olmayan ve gıda, enerji ve barınma gibi

gereksinimlerini en alt seviyede karşılayamayan kişilere “olağanüstü yoksul” olarak nitelendirmektedir. Esasen aşırı yoksul olanlar, gerekli miktarda kaloriyi tüketmeyenlerdir. Asgari gereksinimlerinin tamamını karşılayamayan bu kişiler daha önce de belirttiğimiz gibi kabaca insan yaşamı için gerekli olan kaloringin %80'ini karşılayabilenlerdir (DPT, 2001, s.106).

1.2.9. Nöbetleşe Yoksulluk,

Nöbetleşe yoksulluk terimi, kentsel alanlar kapsamında gelir durumu düşük insanlardan faydalanarak daha fazla refah elde eden bir grup insanı ifade eder. Nöbetleşe yoksulluk, yoksulluğu şehirde yaşamaya sonradan dahil olan nesillere aktaran döngüsel bir sistemdir. Gayri resmi kesimler ise bu sistemdeki boşlukları tespit ederek buna uygun yoksulluk stratejileri geliştirmektedir. Bu onların dönüştürücü topluluklar yaratmalarına olanak tanır. Resmi ve gayri resmi faktörlerin karışımı belirli alanlarda gerçekleşir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001, s. 77-79). Gayri resmi ilişki ağlarını merkeze alan nöbetleşe yoksulluk kavramı aynı zamanda arazi ve konut piyasalarının kullanımını da içermektedir. Arsa ve konut maliyetlerinde veya kentleşme olasılığında bölgesel farklılıklar olabileceğinden bu fikir evrensel olarak kabul edilmemektedir (Boyacı, 2022, s.12).

1.2.10. Sosyal İmkânlar Yoksulluğu

Sosyal imkânlar yoksulluğu tanımına ilk kez UNDP'nin 1996 İnsani Gelişme Raporu'nda değinilmiştir. Bu yoksulluk türünde bireylerin ekonomik göstergeleriyle beraber insani gelişim için önemli olan temel gereksinimleri de konu edinmektedir. Sosyal imkânlar yoksulluğu endeksi üç temel faktöre dayanmaktadır. Bunlar; “sağlıklı üreme fırsatı”, “sağlıklı büyüme ve doğru beslenme” ve “okuma-yazma” ölçütleri olarak nitelendirilmektedir. UNDP'nin ortaya çıkardığı bu ölçütlerden yola çıkarak bu yoksulluk türünün daha çok sağlık ve eğitim yoksunluğuyla ilgili olduğu sonucuna varılabilir (Boyacı, 2022, s.13).

1.3. Yoksulluğun Nedenleri

Yoksulluğun nedenlerini tek bir başlık altında toplamak mümkün değildir. Yoksulluğun nedenlerini açıklamaya yönelik yapılan çalışmalar yoksulluğun toplumdan topluma, ülkelerin gelişmişlik düzeylerine, yaşadıkları bölgelere, eğitim, yaş, ırk, dini inanç gibi nedenlere göre farklılıklar göstermektedir (Şenses, 2017, s.146). Yoksulluğun

öne çıkan nedenlerinden biride gelir dağılımındaki eşitsizliklerdir. Az gelişmiş ülkelerin tamamına yakınında yoksulluk varken az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun sebebi adaletsiz gelir dağılımı ve gelirin, ülkelerin üretime tüketim faaliyetlerinin yüksek olduğu bölgelerde toplanmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca ekonomik krizler, savaşlar, göçler, doğal afetler, küreselleşme gibi unsurlar, yoksulluğu hızlandırırken, bunların sonucunda yeni yoksullar oluşturmaktadır (Kule ve Es, 2010, s.260).

Yoksulluğun nedenlerinden olarak ülkelerin içinde bulunduğu kötü ekonomik koşullar içindeki süreye göre de farklılıklar gösterebilmektedir. Yapısal etmenlerin sebep olduğu uzun dönem yoksulluk ile geçici gelir düşüşlerinin sebep olduğu kısa dönem yoksulluk hem sonuçları hem de nedenleri bakımından farklılıklar göstermektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerde bu süre çok kısa bir zaman diliminde geçmektedir. Az gelişmiş ülkelerde ise uzun bir zamanda hafiflemektedir (Şenses, 2017, s.147-148). Yoksulluğa neden olan faktörler ana başlıklar altında; gelir dağılımındaki eşitsizlikler, işsizlik, enflasyon, ekonomik krizler vb nedenler olarak incelenebilir.

1.3.1. Gelir Dağılımındaki Eşitsizlikler

Gelir dağılımı, bir ülkede belirli bir dönemde üretilen milli gelirin bireyler, hane halkları, toplumsal gruplar, bölgeler ya da üretim faktörleri sahipleri arasında bölüşümünü ifade eder. Gelir dağılımının eşit şekilde paylaşılması çok önemlidir. Çünkü düşük gelir elde eden bireylerle yüksek gelir elde eden bireyler arasında gelir elde etme farkı arttıkça yani zenginlerin daha zengin olduğu fakirlerin daha fakir olduğu toplumda ekonomik ve toplumsal istikrarsızlık artmaktadır. Dolayısıyla adil bir gelir dağılımı toplumda huzur ve barışın sağlayıcısıdır (Yar, 2015, s.11).

Gelir eşitsizliği sorunu, esasen iktisadi bir sorun olmakla birlikte bir kısım sosyal sorunlarında kaynağını oluşturur. Gelir eşitsizliğinin yüksek olduğu ülkelerde, düşük kültür ve eğitim düzeyi, geniş halk kitlelerinin yetersiz beslenmesi, sağlık standartlarının düşük olması ile karşılaşılır. Bu ülkelerde fakirler yoksulluk ve sefalet içinde yaşamlarını devam ettirirken, zenginler ise ekonomik düzeyi yüksek olan ülkelerin vatandaşları gibi lüks ve gösterişli bir yaşam sürmektedirler. Zenginlerin lüks yaşam tercihleri, kalkınma çabalarını negatif yönlü etkileyen bir unsurlar arasındadır. Gelir eşitsizliği toplumda huzursuzluklar meydana gelir. Bu durum sonucunda hırsızlıklar gasp gibi istenmeyen olaylarla karşılaşılır. Toplum içinde artan huzursuzluklar sosyal barışı zorlaştırmaktadır (Şahin, 2007,s.580). Bir ülkede gelir

dağılımında adaletsizliklerin olması, bireyleri geçimlerini sağlayacak ücreti elde etmelerini engeller, huzursuz ve mutsuz bir hayat sürmek zorunda kalırlar. Bir toplumda mutsuz insanların sayısının artması; bu insanların yaşadıkları topluma da sirayet ederek siyasi istikrarı da olumsuz yönde etkilemektedir (Çalışkan, 2010, s.93). Gelir dağılımında adaletin sağlanması, demokratik yönetimin sürdürmek için önemli bir etmendir. Gelir dağılımında yüksek düzeyde eşitsizliklerin olduğu ülkeler siyasî anti-demokratik şekilde yönetilen ülkelerdir (Sönmez, 1982, s.10).

1.3.2. İşsizlik

Temel düzeyde, yoksulluk ve istihdam arasındaki ilişki, gelirin ne ölçüde istihdamdan elde edilen gelirle, işçiler ve bakmakla yükümlü oldukları kişilerin mal ve hizmetleri elde etmelerine izin verir sorusuna yanıt arar (ILO, 2008, s.1). Bireylerin temel ihtiyaçları karşılamak için asgari düzeyde bir gelir elde etmeleri gereklidir. Bunun içinde gerekli iş bulma olanaklarına sahip olmaları gereklidir (Şenses, 2017, s.147-148).

Gelişmekte olan ülkelerdeki yoksulluk, temel olarak kaynakların yetersiz kullanımıyla bağlantılıdır. Bununla birlikte, yoksulların kırılganlığı büyük ölçüde eksik istihdam ve düşük emek getirisinden kaynaklanmaktadır. Yoksulluğun izi, özellikle son otuz yılda ekonomik krizlerin yaşandığı kentsel alanlardaki işsizliğe kadar izlenebilir. Kentli yoksulların çoğu ya işsizdir ya da sürekli olarak düzensiz iş erişimi ve güvencesiz çalışma koşullarıyla karşı karşıyadır. Yoksullar açık işsizlikten kurtulmak için her türlü ekonomik faaliyeti değerlendirmektedir. Bu nedenle, dünyadaki yoksulların çoğunluğu çalışmaktadır. Hayatta kalabilmek için ücret ve çalışma koşulları açık işsizlik veya kitlesel eksik istihdam şeklinde olsa bile çalışmaktadırlar fakat hala temel ihtiyaçlarını karşılayacak kadar gelir elde edememektedirler.

Yoksulluk, işgücü piyasasındaki istihdam fırsatlarına eşit olmayan erişimle ilgilidir. Çoğu gelişmekte olan ülkede işgücünün bir kısmı düzenli, tam zamanlı ücretli işlere sahiptir. Az gelişmiş ülkelerde ise işçiler ekonomik güvensizlik ve sosyal ayrımcılık düşük iş olanakları ve güvencesiz istihdamda olan "korumasız yoksullar", kırsal ve kentsel kayıt dışı sektörlerde, uzun saatler çalışan ve birden fazla işgücü piyasasının işlere erişimin daha kolay olduğu ancak geri dönüşlerin olduğu sektörlerde yoğunlaşmıştır. Yoksullar oldukça heterojendir. Çok ve çeşitli çalışma düzenlerinde çalışırlar. Yoksulluk seviyeleri farklıdır ve yoksul haneler ve üyeleri hayatta kalmak için farklı stratejiler benimsemektedirler (ILO, 2008, s.1).

1.3.3. Demografik Unsurlar

Sanayi devrimiyle birlikte, dünya nüfusu hızla artmaya başlamıştır. 20. yüzyılın sonlarına doğru gelişmiş ülkelerin nüfus artış hızı önemli ölçüde azalırken gelişmekte olan ülkelerin nüfus artış hızı kontrol altına alınamamıştır. Günümüzde artan nüfus ile beraber insanların sınırlı olan doğal kaynaklara artan talebini karşılanamaması nedeniyle bireylerin refahında azalmalar meydana gelmektedir. Hızlı nüfus artışıyla az gelişmiş ve düşük Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH)'ya sahip olan ülkelerde hızlı nüfus artışı en önemli yoksulluk sebepleri arasında gelmektedir (Sipahi, 2005, s.18).

Hızlı nüfus artışı ülkelerin üretim faaliyetlerini artırırken, diğer taraftan hızlı bir tüketim meydana getirmektedir. Artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak için üretim faaliyetlerinin artması kaynak bulmada zorlanan ülkeleri yoksullaşmaya doğru götürmektedir (Aktan, 2002, s.1).

1.3.4. Enflasyon

Belirli bir yıl içerisinde mal ve hizmet fiyatlarında meydana gelen yüksek düzeydeki artışlar asgari yaşam standartlarında hayatını sürdüren bireylerin alım güçlerinde azalmalar meydana getirir (Dornbusch ve Fischer, 1998, s. 526). Yüksek enflasyonun yoksullukla mücadele edenler üzerinde orantısız derecede büyük bir olumsuz etkiye sahip olmasıdır. Enflasyon eşitsizliği, enflasyonun orta ve üst sınıf insanlar ile alt sınıf insanlar üzerindeki etkileri arasındaki eşitsizlikleri tanımlar. Enflasyonun daha düşük gelirli insanları daha yüksek gelirlilerden daha fazla etkilemesinin birçok nedeni vardır. Ana nedenlerden biri, bu iki tür insanın sahip olduğu iş türleri ile ilgilidir. Düşük gelirli insanlar genellikle ücretlerini müzakere etmek için fazla fırsata sahip değildir. Fiyatlar yükseldiğinde, bu kişiler için ücretler bir süre durgun kalma eğilimindedir. Dolayısıyla satın alma güçleri düşmektedir. Öte yandan, daha yüksek gelirli insanlar, enflasyona göre düzeltilmiş faydaları olan işlere sahip olma eğilimindedir. Enflasyon oluştuğunda bu faydalar bireylerin satın alma güçlerindeki düşüşü sınırlandırmaktadır. Bu eşitsizlik, enflasyonist dönemlerde gelir uçurumlarının genişlemesinin nedenidir (Reese, 2021).

1.3.5. Ekonomik Krizler

Ekonomik krizler ve yoksulluk arasındaki ilişkisinin ele alınabilmesi için yoksulluğa neden olan unsurlar ele alınmalıdır. Zastrow (1991), yoksulluğun nedenlerini şöyle sıralamıştır. Aşırı işsizlik, fiziksel sağlığın elverişsiz olması, engellilik

durumu, duygusal problemler, sağlık harcamaları, alkol, uyuşturucu, kumar vb. bağımlılık, büyük aileler, kullanılabilir yetenek eksikliği, düşük eğitim düzeyi, hayat standartlarındaki ve maliyetindeki artışlar, ırkçılık, bölgesel işsizlik, boşanma veya eşin ölümü, cinsiyet ayrımcılığı, düşük ücretler, mental rotardasyon (Akt: Koşar, 2000).

Yoksulluğa neden olan bu etmenler ekonomik krizler sonucunda meydana gelmektedir. Ekonomik krizler sadece yoksulluğa neden olmuyor var olan yoksulluğun derinleşmesine de yol açmaktadır. Ekonomik krizler ülkelerin ekonomik dengelerini bozmakta ve bunun sonucunda sağlık ve eğitimde aksamalar meydana gelip sosyal yardımlarda da kesintiler oluşturmaktadır. Yoksullar üzerinde oluşturulan gelir dağılımında sosyal adaleti sağlama düzenini bozmaktadır. Ekonomik krizler ve yoksulluk arasında güçlü bir bağ bulunmaktadır. Bozulan ekonomik yapı nedeniyle bireylerin elde ettiği gelir düzeyinde azalmalar meydana gelmektedir. Buda birey ve yaşadığı hane halkının asgari yaşam standartlarının altında bir yaşam sürmesine neden olmaktadır. Krizler toplumdaki büyük bir kesimin yoksullaşmasına neden olmaktadır (Eroğlu, Özbek, Özbek, 2022, s.47-48).

1.3.6. Diğer Nedenler

Genel olarak ülkede yaşanan iç çatışmalar, doğal afetler, ülke yakınındaki savaşlar, salgın hastalıklar vb. nedenler gibi makro ölçekli etkenlerdir ve yoksulluğu şiddetlendirmektedir. Bireysel nedenler ise kişi ve yaşadığı hanehalkının içinde bulunduğu olumsuz durumlar; aile reisinin ölmesi, uzun süreli hastalıklar, engellilik durumu gibi nedenler de yoksulluğa etki eden faktörlerdendir (Gerşil ve Yeşilyurt, 2014,s.4). Ayrıca cinsiyet ve kişinin eğitim ve sağlığa yeterli erişiminin olmaması, yoksulluk üzerinde etkili bireysel nedenlerdir.

1.4. Yoksulluğa İlişkin Kurumsal Yaklaşımlar

Yoksulluğa ilişkin kurumsal yaklaşımları parasal yaklaşım ve kapasite yaklaşımını olarak iki başlık altında incelenecektir.

1.4.1. Parasal Yaklaşım (Gelir Yaklaşımı)

Parasal yaklaşım yoksulluğun ölçülmesinde ve teşhis edilmesinde en çok kullanılan yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre yoksulluk, tüketimin veya gelirin yoksulluk sınırının altında olması olarak tanımlanmaktadır. Mikroekonominin temelindeki fayda maksimizasyonu, iktisatçılar tarafından parasal yaklaşımın tercih edilmesinin en önemli

nedenidir. Şöyle ki, tüketicilerin amacı faydayı maksimize etmektir ve tüketicilerin yapmış olduğu harcamalar da malların sağladığı faydayı göstermektedir. Böylelikle refah seviyesi gelir veya toplam tüketim harcaması tutarı ile ölçülür (Kabaş, 2009, s.9).

Tüketim harcamaları kıstasının belirlenmesinin temel nedeni gelire kıyasla daha kolay ve doğru ölçülebilmesi, cari gelire kıyasla daha iyi bir sürekli gelir ölçütü olmasıdır. Özellikle üretimin hava koşulları gibi dışsal unsurlara bağımlı olduğu ülkelerde gelir kadar dalgalanmaması ve insani ihtiyaçların özünde mal ve hizmetlerin tüketimiyle ilişkili olması ile ilgili olmasıdır (Şenses, 2017, s.65).

1.4.2. Kapasite Yaklaşımı

Amarta Sen'in geliştirmiş olduğu kapasite yaklaşımı insan refahına çok boyutlu bir bakış açısıyla ele almaktadır. Bu yaklaşımda kişilerin gelir ve tüketimlerini baz almadan, bunun yerine kişilerin ne yapmak isteyip de ne olabildiklerinden yola çıkarak liberal politik felsefe içindeki "eşitlik" sorusunu incelemektedir (Nussbaumve Robeyns, 2005).

Kapasite yaklaşımı kalkınmayı özgürlükleri genişleme süreci olarak ele alır ve yoksulluğu da "kapasite yoksunluğu" olarak tanımlar. Bu nedenle yoksulluğun gelir yetersizliği boyutundan ele almaz ve temel kapasite yoksunluğu olarak değerlendirir. Sen'e göre, temel kapasitelerden yoksunluk erken ölümlerde, yetersiz beslenmede, süregiden hastalıklarda, okuryazarlık oranının düşüklüğünde ve diğer başarısızlıklarda meydana gelmektedir (Sen, 2004, s.36).

Kapasite yaklaşımı gelir düşüklüğünün kapasite yoksunluğunun temel nedeni olduğu düşüncesini tamamen reddetmemektedir. Yetersiz gelir, yoksulluğun ön şartıdır (Sam, 2008, s.67). Sen'e göre, gelir kapasiteyi ortaya çıkaran tek araç değildir. Düşük gelir ile düşük kapasite arasındaki ilişki toplumdan topluma aileden aileye ve kişiden kişiye göre de farklılıklar gösterebilir. Bu yaklaşıma göre gelir ve kapasite arasındaki ilişki; yaş, cinsiyet, ikamet, toplumdaki roller gibi unsurların değişikliklerinden etkilenmektedir. Yaş, hastalık ve engellilik gibi durumlar bireylerin gelir elde etme kapasitesini düşürücü özelliktedir. Bu kişilerin durumlarından ötürü daha fazla gelire ihtiyaç duymaktadırlar. Bu nedenle kapasite yaklaşımı gelir yaklaşımından daha önemli bir hal almaktadır (Sen, 1999, s.127-128).

1.5. Küreselleşme Kavramı ve Süreci

Küreselleşmenin kavram ya da süreç olarak tanımlanmasında henüz güçlük çekilmektedir. Olayın boyutu çok yönlü olduğu için her kişi veya taraf konuyu çoğunlukla kendi perspektifinden gördüğü ölçüde algılayabilmektedir. Bundan ötürü küreselleşmenin ne olduğu konusunda kesin bir tanım bulunmamaktadır. Bu bakış açısından yola çıkarak küreselleşmenin tanımları şu şekilde sıralanabilir.

Küreselleşme en basit ekonomik anlamıyla dışa açılmak dünya ekonomisiyle bütünleşmektir. Küreselleşme pazar, ürün ve süreçlerin standartlaşması sosyokültürel farklılıkların ortadan kalkması yada çok uluslu şirketlerin hangi ülkeden olursa olsun insanların gereksinim ve isteklerini karşılayabilecek standart üretimde bulunmalarıdır. Bazıları küreselleşmeyi çok uluslu şirketlerin denetlediği ve yönlendirdiği dünya pazarının oluşturulması olarak yorumlar. Küreselleşme hakkında olumlu düşünen birçokları küreselleşmenin uluslararası serbest ticareti yatırımları ve demokratik uygulamaları artırdığına ve büyük bir refah patlamasına yol açacağına inanır.

Küreselleşme hakkında olumsuz düşünen bazılarına göre ise; küreselleşme devletlerin kendi egemenliklerinin pazar ekonomisinin etkisinde giderek kısıtlanmasına, eşitsizliğe işsizliğe ve güvensizliğe ve dünyada zengin ve fakirler arasındaki farklılıkların giderek büyümesine yol açan bir süreçtir. Küreselleşme ulusal sınırların aşılmasına uzun mesafeli ekonomik siyasal ve sosyokültürel ilişkilerin kurulmasına olanak sağlayan bir süreç olarak da tanımlanabilir. Son yıllarda iletişim enformasyon ve iletişim teknolojilerinde elde edilen baş döndürücü gelişmeler dünyanın giderek küçülmesine ve mesafelerin görece olarak kısılmasına neden olmaktadır. Mesafelerin kısılması insan ürün ve sermayeyi çevreye bağımlı olmaktan kurtarmakta ve küreselleşen bir ortamda bunların belirli sınırlar içinde tutulması ve korunması yerine dünyada serbestçe dolaşımına olanak sağlamaktadır(Yatkın, 2007, 56-58).

Küreselleşmeye genel olarak bakıldığında aslında bu sürecin yeni olmadığı söylenebilir. Bu sürecin ilk dalgası 1870-1914dönemlerinde yaşanmıştır. Ulaştırma alanında yaşanan gelişmeler ve dünya ticaretinde bir takım engellerin ortadan kaldırılmasıyla birlikte mal, sermaye ve emek akışı dramatik bir biçimde artmıştır. Bu dönemde dünya geliri içinde ihracatın payı ikiye katlanarak %8'ler seviyesine çıkmış, Afrika, Asya ve Latin Amerika'nın gelişen ülkelerine büyük bir yabancı sermaye akımı başlamıştır. Bu dönemde 60 milyon insan Avrupa'nın az gelişmiş bölgelerinden Kuzey Amerika ve dünyanın diğer bölgelerine göçmüştür. Küreselleşmenin bu ilk dalgasında

emek akışını dünya nüfusunun yaklaşık %10 u kadardır. Birinci Dünya Savaşı, 1929 Ekonomik Buhranı ve İkinci Dünya Savaşı küresel ekonomik entegrasyonda anormal bir gerilemeye yol açmak suretiyle küreselleşme sürecinin kesintiye uğramasına neden olmuştur. Bu dönemde (1914-1950) dünya ticareti 1870’li yıllar seviyesine gerilemiştir. Küreselleşmenin ikinci dalgası 1950 ve 1980 dönemini kapsamaktadır. Bu dönemin özelliği ise entegrasyonun zengin ülkeler arasında gelişmesidir. Avrupa, Kuzey Amerika ve Japonya Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) aracılığıyla ticari ilişkilerini yeniden kurmuşlardır. Bu dönemde gelişmekte olan ülkelerin dış ticareti temel ihraç mallarıyla sınırlı kalmış ve bu ülkeler sermaye hareketlerinden geniş ölçüde izole edilmişlerdir. Küreselleşmenin son dalgası ise 1980’li yıllarda başlamış ve halen devam etmektedir. Ulaşım ve iletişim teknolojisinde yaşanan ilerlemeler ve gelişmekte olan ülkelerin yatırım iklimlerini geliştirmeleri ve dış pazarlara açılmaları bu dönemin belirgin özelliğidir. Bu dönemde ilk kez yoksul ülkeler geniş işgücü potansiyellerini küresel piyasalarda mal ve hizmet üretmek için sunma fırsatını bulmuşlardır. Brezilya, Çin, Hindistan, Meksika ve Macaristan gibi ülkelerde küresel ticarete katılım hızla artmıştır (World Bank, 2002, s.3-5).

Küreselleşmenin 1980’li yıllardan itibaren başlayan ve içinde bulunduğumuz dönemlerde etkisini sürdüren son dalgasında, üretim yapısında ve dünya ticaretinde ortaya çıkan hızlı gelişmeler, uluslararası sermaye hareketleri ve çok uluslu işletmelerin hâkimiyeti, iletişim ve ulaşım teknolojilerinin gelişmesi ve yaygınlaşması, uluslararası ekonomik sistemde yaygın hale gelen finansal krizler ve bu krizlerin ulusal ekonomiler üzerinde artan etkileri, uluslararası rekabetin kızışması ve işgücü piyasalarının bağımlı hâle gelmesi gibi faktörler, ulusal işgücü piyasalarını da etkilemektedir (Gündoğan, 2007, s. 20-21).

Günümüzde, küreselleşme sürecinin tamamlayıcı kavramı hıza dayalı elektronik ticarettir. Hisse senetleri, hazine bonoları, döviz işlemleri, mal ve hizmet dolaşımı, bankacılık ve borsa işlemleri fiili finans piyasaları yerine artık, elektronik piyasalarda ve bankacılık ortamında gerçekleşmektedir. Bu anlamda küreselleşme, ulusal pazarların ve teknolojilerin birleştiği; uluslararası ticaretin yerini e-ticaret’e bıraktığı, ulus devletinin e-devlete yetki aktardığı, her türlü mal, hizmet ve kalifiye insan gücünün rekabet koşullarını sağlayacak düzeyde standartları yakalamak zorunda olduğu, kamu yönetimi ve siyaset kurumu açısından kendine özgü davranış kalıplarını yarattığı bir sürece dönüşmüştür (Kaya ve Aydemir, 2011, 32).

1.6. Küreselleşme Yoksulluk İlişkisi

Küreselleşme ve yoksulluk literatürde oldukça tartışılan bir konudur. Çeşitli çalışmalar, küreselleşmenin yoksulluğu artırdığını kanıtlarken, diğer birçok çalışma küreselleşmenin yoksulluğu azalttığını savunur. Küreselleşme taraftarı olanlar şunu iddia etmektedirler. Küresel yoksullukla mücadelede önemli adımlar atılmış ve eşitsizliğin son 20 yılda azalması ve ekonomi politikalarının liberalleşmesi küreselleşmeden dolayı olmuştur. Buna karşılık eleştirmenler ise küreselleşmenin doğrudan yoksulluk ve eşitsizliğin artmasına yol açtığını iddia ederler. Bunun sonucu olarak zengin daha zengin fakir daha fakir olmasına neden olmuştur. Her iki taraf da iddialarını destekledi 'gerçekler' ile iddialar, ancak net bir tartışma ve net çalışmalar ve sonuçlar yerine, giderek karmaşıklaşan bir “sayılar tartışması” halini almaya başlamıştır. Bu tartışmaya en çok katkıda bulunanlardan biri Dünya Bankası’dır. Küreselleşme, Büyüme ve Yoksulluk (2002), yayımında küreselleşmenin genel olarak yoksulluğu azaltır çünkü daha entegre ekonomiler daha hızlı büyüme eğilimindedir ve bu büyüme genellikle yaygın olarak bulunur (Heshmati ve Neutel, 2006, s.2)

.Harrison, küreselleşme ve yoksulluk arasındaki ilişkinin karmaşık olduğunu kabul etmektedir ancak yine de küreselleşme ve yoksulluktaki çalışmalardan bir dizi ikna edici sonucun çıkarılabileceğini söylemektedir. Bir sonuç, ilişkinin yalnızca ticari veya finansal küreselleşmeye değil, küreselleşmenin ekonomik çevrenin geri kalanıyla etkileşimine de bağlı olduğudur. Beşeri sermayeye ve altyapıya yapılan yatırımlar, çiftçilere kredi ve teknik yardımın teşviki, değerli kurumlar ve yönetim ve esnek döviz kurları dâhil olmak üzere makroekonomik istikrarla da ilgilidir. Harrison, bu tür koşulların varlığının Dünya Bankası gibi çok taraflı kurumlar için kritik bir tema olarak ortaya çıktığını yazmaktadır. Harrison, çalışma mevzuatının yalnızca gelişmekte olan ekonomilerde genellikle kayıtlı sektörden sorumlu olan birkaç işçinin haklarını koruyup korumadığını, yoksa bu tür mevzuatın kısa vadeli uyum maliyetlerini yumuşatıp işgücünün küreselleşmeden faydalanmasına yardımcı olup olmadığını belirlemek için daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğunu ekliyor. Terleme karşıtı aktivizm, seçici müdahalelerin bu konuda başarılı olabileceğini öne sürmektedir.

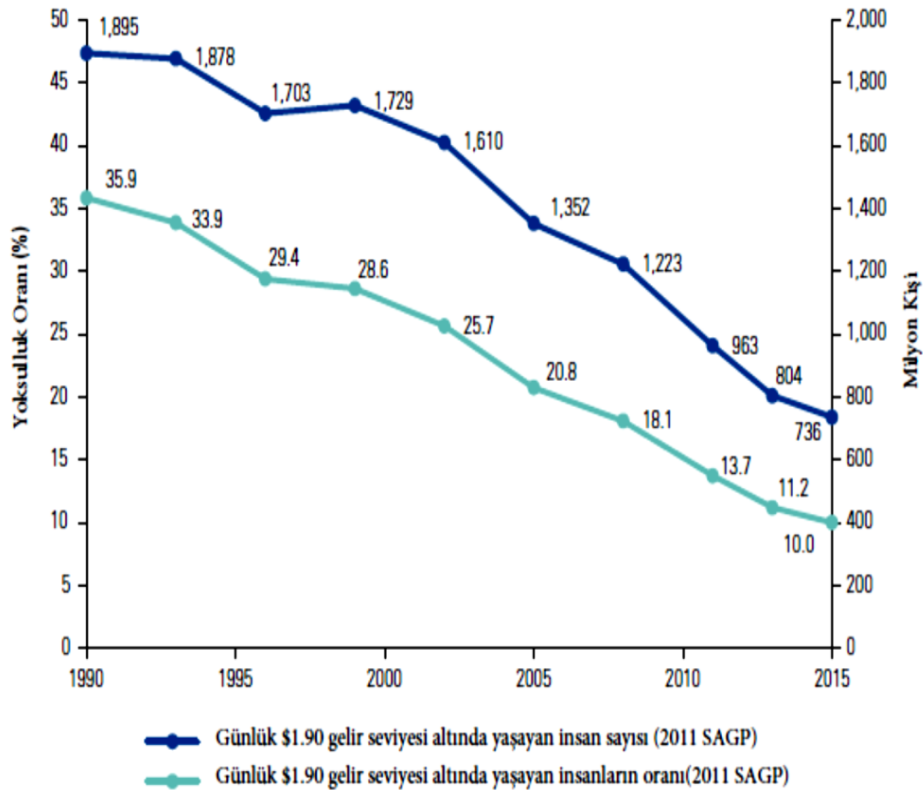
Harrison daha sonra, pek çok iktisatçının çok sayıda vasıfsız işçiye sahip gelişmekte olan ülkelerin vasıfsız yoğun mallara olan talebin artması yoluyla küreselleşmeden fayda sağlayacağını öngörmesine rağmen, bu görüşün çok basit olduğunu ve çoğu zaman gerçeklerle tutarsız olduğunu belirtmektedir. Ülkelerarası

araştırmalar, küreselleşmeye gelişmekte olan ÷lkelerde artan eşitsizliğin eşlik ettiğini belgeliyor ve bu da, yoksulluktaki azalmaların bir kısmının dengelendiğini göstermektedir (Nesvisky, 2007).

1.7. Küresel Yoksulluk,

(Chossudovsky, 1999, s.29)'de belirttiği gibi 20. Yüzyılın sonlarında ortaya çıkan küresel yoksulluk kaynakların kıt olmasından kaynaklanmaktadır. Küresel yoksulluğun sebepleri arasında ise birçok sebep gösterilebilir. Küreselden kasıt yoksulluğun sadece, tüm dünya çapında yaygınlık gösteren bir sorun olmasından ziyade yaşanan yoksulluğu karakterize eden etmenlerin küresel çapta birbiriyle ilintili ve benzer olmasıdır.

Ancak küresel bir bütünlük anlamına gelmez. Ekonomi alanında birbirine bağımlılık artarken ve sosyal mekânların iletişim araçları yolu ile birbirine yakınlılaşırken bir yandan da toplumsal parçalanmalar ön plana çıkmaktadır. Çatışmalar, çelişkiler, kutuplaşmalar artmaktadır. Bu parçalanmaların bir görünümü de yoksul ve zengin olan arasında yaşanmaktadır. Gelir uçurumunu keskinleştiği sosyal adaletin azaldığı üçüncü dünya ÷lkeleri olmak üzere hemen her yerde gör÷lmektedir (Körükmez, 2007, 212-213).

şekil1: Küresel Yoksulluk Oranı ve Yoksul Sayısı 1990-2015

Kaynak: (World Bank, 2018, s. 2.)

1990 yılında dünya nüfusunun yüzde 36'sı, günde 1.90 ABD dolarının altında aşırı yoksulluk içinde yaşamıştır. Bu oran 2013 yılında yüzde 11,2 iken 2015 yılında yüzde 10'a düşmüştür. Aşırı yoksulluk içinde yaşayan insan sayısı 1990 yılında yaklaşık 2 milyar iken 2015 yılında 736 milyona gerilemiştir. Son yıllarda daha yavaş seyreden küresel büyümeye rağmen, aşırı yoksulluk içindeki toplam insan sayısı 2013 ve 2015 yılları arasında 68 milyondan fazla azalmıştır; bu sayı kabaca Tayland veya Birleşik Krallık nüfusuna eşittir. On milyonlarca insan 1990'dan bu yana her yıl yoksulluktan kurtulmuş ve küresel yoksulluk oranı 1990-2015 yılları arasında her yıl ortalama yüzde 1 puan azalmıştır.

Geçtiğimiz çeyrek yüzyıldaki ilerlemenin büyük kısmı, Çin'in ekonomik yükselişinin milyonlarca insanı aşırı yoksulluktan kurtarmaya yardımcı olduğu Doğu Asya ve Pasifik'te gerçekleşmiştir. Bu bölgedeki ülkelerin ortalama yoksulluk oranı 1990'da yüzde 62'den 2015'te yüzde 3'ün altına kadar gerilemiştir (World Bank, 2018, s.1-2). 1990- 2015 yılları arasında Asya ve Pasifik'te 1,90 ABD dolarının altında yaşayan insan sayısı ise 987 milyondan 82 milyona düşmüştür (Emin, 2018, s.14).Yakın zamanda Güney Asya'da, aşırı yoksulluğa karşı etkileyici ilerlemeler kaydederek küresel oranın daha da azaltılmasına yardımcı olmaktadır. Güney Asya'daki yoksulların sayısı 1990'daki yarım milyara kıyasla 2015'te 216 milyona düşmüştür (World Bank, 2018, s.1-2). Bu bölgede aşırı yoksulluk oranı ise yüzde 44'ten yüzde 13'e gerilemiştir (Emin, 2018, s.14).

Bu iki bölge, Dünya Bankası'nın diğer temel hedefi olan toplumlardaki görece yoksulların daha iyi durumda olmasını sağlamak için paylaşılan refahı artırmak konusunda iyi bir performans sergilemiştir. Ekonomik başarıya katılmak ve bundan faydalanmak istenmektedir. Bu hedef, her ülkedeki nüfusun en yoksul yüzde 40'ının (en alttaki 40) ortalama tüketim (veya gelir) artış oranının izlenmesiyle ölçülmektedir. Bu açıdan Doğu Asya, Pasifik ve Güney Asya'daki ilerleme daha da etkileyici çünkü bu bölgelerdeki ekonomik büyüme paylaşılmaktadır. 2010-2015 yılları için yapılan son tahminlere göre, ortalama olarak bu iki bölgede en alttaki 40 kişinin tüketimi (veya geliri) yılda sırasıyla yüzde 4,7 ve yüzde 2,6 oranında arttı.

Doğu Asya, Pasifik ve Güney Asya'daki yoksulluğa karşı kaydedilen büyük ilerleme Sahra Altı Afrika ülkelerindeki durumla keskin bir tezat oluşturmaktadır. Çok daha yavaş bir yoksulluk azaltma hızı Sahra Altı Afrika ülkelerinde mevcuttur. Aşırı yoksulluğun bu bölgede yoğunlaşmasında yavaş büyüme oranları, çatışmalar ve zayıf

kurumlar neden olmaktadır. Sahra Altı Afrika Őimdi dŕnyadaki yoksulların çoğunu oluşturmaktadır ve dŕnyanın geri kalanının çoğunun aksine- toplam yoksul sayısı artmaktadır. Yoksullar aşırı yoksulluk içinde yaşayan insan sayısı 1990 yılında 278 milyon iken 2015 yılında 413 milyona yŕkselmiŐtir. Dŕnyanın en yoksul 28 ŕlkesinden 27 si bu bŕlgede yaşamaktadır (World Bank, 2018, s.1-2).

1990 yılında Gŕney Afrika da aşırı yoksulluk içinde yaŐayanların oranı 55,1 iken bu oran 2015'te 35,2'ye dŕŐmŕŐtir (Emin, 2018, s.14). Gŕney Afrika'da kŕresel yoksulluk oranı dŕŐmesine rağmen yoksul insan sayısında artış yaşanmıştır 2015 ile 2018 yılları arasında kŕresel yoksulluk oranı yŕzde 10,1'den yŕzde 8,6'ya gerilemiştir ve bu dŕnemde 1,90 dolar gelirin altında yaşayan insan sayısının bu dŕnemde 740 milyondan 640 milyona dŕŐmŕŐtir. Covid 19 salgınıyla birlikte kŕresel yoksulluk oranının dŕŐŕŐŕi sekteye uğramıştır. 1998 yılından beridir dŕŐmekte olan kŕresel yoksulluk oranı Covid-19 salgınında ilk defa artmıştır. 2019 yılında yŕzde 8,3 olan kŕresel yoksulluk oranı 2020 yılında yŕzde 9,2 ye yŕkselmiŐtir. Pandemi nedeniyle dŕnya çapında aşırı yoksulluk sayısında 93 milyon kiŐilik artış yaşanmıştır (UN, 2022).

BÖLÜM 2:KÜRESEL KAMUSAL MALLAR TEORİSİ

2.1. Kamusal Mallar

Toplum tarafından önem taşıyan bazı mallar, devlet tarafından üretildiğinde özel ekonomi tarafından üretilmeyecek niteliktedirler. Fiyatlandırılmayan ve pazarlanamayan bu mallara kamusal mallar denilmektedir. Kamusal mallar küçük kısımlar halinde bölünemezler ve bunlara olan talep belirli olmadığından toplumu oluşturan tüm bireyleri ilgilendirirler. Bu mallar kollektif karar alma mekanizması yani bütçe ile üretilirler. Başka bir deyişle kamu harcamaları suretiyle gerçekleştirilen ya da kamu politikası olarak belirlenen politikalar aracılığıyla sağlanırlar (Edizdoğan, 2004, s.19).

Kamusal mal kavramına yönelik ilk tespit 1890'lı yıllarda İtalyan İktisatçı Mazolla tarafından kamusal malların bölünemezlik niteliğini açıklaması olmuştur. Kamusal mallara matematiksel bağlamda açıklık getiren ve teorik yörüngesine oturtan ilk ekonomist ise Samuelson'dur. Samuelson'a göre bazı kamusal mal ve hizmetlerin sağladığı fayda birey bazında ayrı ayrı bölünebilmektedir. Bu mallar, ekmek, otomobil gibi özel mallardır. Bazı mal ve hizmetler ise sağladıkları fayda birey bazında bölünememektedir. Bu mallarda, savunma diplomasi gibi tam kamusal mallar olup sağladığı fayda topluma dağıtılmaktadır (Nadaroğlu, 1998, s.49). Görüldüğü gibi kamusal mal ve özel mal ayırımında mal ve hizmet faydasının bölünebilirliği önem arz etmektedir.

Samuelson tarafından yapılan çalışmalara karşın çoğu iktisatçı, kamusal malların yalnızca "bölünebilirlik" ve "bölünemezlik" özellikleri ile açıklanamayacağını ileri sürmüşlerdir. Günümüzde muazzam boyutlara ulaşan alanı kapsayan kamusal mallar literatüründeki çalışmalar ışığında kamusal malların genel özelliklerini aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür (Aktan, 2000, s.20-27).

Bölünebilirlik/Bölünemezlik yada Tüketimde Rakip Olama/Olamama:

Kamusal malların kimisi bölünebilir, kimisi kısmen bölünebilir. Bölünebilen kamusal mallara örnek (eğitim, sağlık,vs.) ve bölünemeyen mallara örnek (savunma, adalet vs.) hizmetlerdir. Ayrıca karayollarında taşıtlar ya da dışarıda güneşte dolaşan insanlar arasında belirli bir kapasite sınırına ulaşıldıktan sonra kamusal mallarda tüketimde rakip olma durumu söz konusu olabilir.

Arzın Siyasal Talep Tarafından Düzenlenmesi: Kamusal malların sahip oldukları bölünemezlik ve pazarlanamazlık özellikleri dolayısıyla, birey tarafından

tercihlerin açıklanmasına gerek duyulmaksızın kamusal mal arzı gerçekleştirilmektedir. Nitekim kamusal malların arzını siyasal talep düzenlemektedir. Siyasal talebin niteliği siyasal rejimin yapısına sıkı sıkıya bağlıdır. Demokratik rejimde vatandaşlar kamusal mallara yönelik taleplerini bazı araçlar aracılığıyla açıklayabilirken, dikta rejiminde hangi türde ne kadar mal üretilebileceğine diktatör karar verebilmektedir.

Dışlanabilirlik/Dışlanamazlık ya da Tüketiminden Mahrum Bırakma /Bırakamama Özellikleri: Savunma, adalet gibi bazı kamusal mallarda bireylerin tüketimden dışlanamaması yani tüketimden mahrum bırakılmaması söz konusu iken bazı kamusal mallarda dışlanma ilkesinin geçerli olması söz konusudur.

Kişisel ve Ortak Tüketim: Savunma, hava kirliliğinin önlenmesi, parklar, tiyatro etkinlikleri gibi mal ve hizmetler bireyler tarafından ortak tüketime konu olmaktadır. Bir bireyin bu tür bir malı tüketmesi diğer bireyin fayda fonksiyonunda herhangi bir azalmaya yol açmamaktadır.

Dışsal Ekonomiler: Kamusal malların bir kısmı önemli ölçüde dışsallıklara yol açmaktadır. Dışsallık kavramının birçok tanımı önemli ölçüde yapılmakla birlikte en çok kullanılan tanımı; “Dışsallık, toplumdaki gerçek ve ya tüzel kişilerin üretim veya tüketim faaliyetlerinin sonucunda başka kişilerin fayda ve maliyet fonksiyonlarını olumlu veya olumsuz olarak etkilenmesidir (Nadaroğlu, 1998, s.62)”. Üretim veya tüketim faaliyetleri sonucunda dışsal fayda oluşması halinde ‘pozitif dışsallık’, dışsal zarar oluşması durumunda ise “negatif dışsallık” söz konusu olmaktadır. Kamusal mallar özel mallardan farklılaştığı en temel nokta tüketildiği zaman onların en temel taşıma etkileri veya onları meydana getirme derecesidir. Dışsallıkların varlığı, hükümetin verimliliğini en üst düzeye getirmesi için olumlu taşmaları teşvik etmesine ya da olumsuz taşmaları önlemesine yol açmaktadır (Kovancılar, Miynat, Bursalıoğlu, 2007, s.124-125).

Bedavacılık Sorunu: Bilindiği gibi özel mallarda ‘‘hizmetten bedava faydalanmak’’ söz konusu değil iken, savunma hizmeti, diplomasi gibi bazı kamusal mallarda vatandaş herhangi bir ödemede bulunmasa dahi bu mallardan faydalandırılmamaları söz konusu değildir.

Kamusal mal ve hizmetlerin müşteri talebi ve finansmanına göre değil de, siyasi talebe dolayısıyla siyasi finansmana bağlı olması bir diğer ayıt edici özelliktir. Bazı kamusal malların teslimi sırasında kullanıcılardan bir bedel alınması, bu mallara piyasa üretimi niteliği kazandırmaktadır. Kamusal mal ve hizmetlerden alınan harç ya da maliyete katılma, yalnızca sıfır fiyat düzeyinde talebin aşırı artmasını önlemek ve

zararına üretimden sakınmaya yönelik hizmet maliyetlerinin karşılanmasında kullanılan bir yöntem ve bir çeşit vergidir. Faydalanma ilkesine göre tahsil edilen bu ödemeler, sunulan mal ve hizmetlerin nitelik ve miktarını belirleyen birincil etken halini almadıkça, bir piyasa fiyatı sayılmamaktadırlar (Bulutoglu, 2004, s.40).

Tablo 1: Kamusal malların sınıflandırılması

Ölçek	Tür	Tam Kamusal Mallar	Yarı Kamusal Mallar	Klüp Malları	Ortak Ürünler
ulusal	U	-Yer altı suyu arıtma -Savunma	-Suyolları -Elektrik şebekesi nakli	-İletişim ağları -Sulama sistemleri	-Bireysel hizmetler -Eğitim
ölgesel	B	-Sıtma tedavisi -Zararlıların yok edilmesi	-Muafiyet programları -Asit yağmurlarının azalımı	-Ortak pazarlar -Kredi hizmetleri	-Barışın korunması -Göl temizliği
üresel	K	-Küresel Isınma -Finansal eylemler	-Organize suçların önlenmesi -Hastalıkların kontrol altına alınması	-Turistik alanlar -INTELSAT	-Çalışma Standartları -Orman korunması

Kaynak: (Kanbur, Sandler, Morrison, 1999, s.63)

Genel özellikleri göz önüne alındığında, tüm kamusal malların aynı özellikleri taşımadığı anlaşılmakta olup kamusal malların sınıflandırılması yapılmaktadır. Literatürde kamusal mallar; tam kamusal mallar, yarı kamusal mallar, kulüp malları, ortak ürünler şeklinde sınıflandırılırken küreselleşme süreciyle birlikte ulusal kamusal mallar bölgesel kamusal mallar şeklinde ayrı bir sınıflandırmada yapılmaktadır.

Tablo1’de kamusal malların dışsallıklarının yayıldığı alan ile genel özellikleri baz alınarak seçilmiş örneklerle sınıflandırılması gösterilmektedir.

Tam Kamusal Mallar: Samuelson’un, 1954 yılında yayımlanan “the pure theory of public expenditure” eserinde tam kamusal malları, her bir bireyin tüketimi dolayısıyla diğer bireylerin tüketiminde azalmaya yol açmayan ve ortak tüketime konu olan mallar şeklinde tanımlamaktadır (Kanbur ve diğerleri, 1999, s.62).

Stigliz’e göre tam kamusal mallar, piyasa tarafından hiç arz edilmeyecek ya da arz edilmesi halinde yeterli miktarda gerçekleşmeyecek mallar şeklinde tanımlar. Bu mallar şu şekildedir (Stigliz, 1994, s.92):

- Kamu malının faydalanmadan yaralanmak isteyen ek bir kişi için hiçbir maliyet oluşturmaması dolayısıyla tüketiminde rekabetin olmamasıdır.

- Kişilerin mal tüketiminden dışlanmasının mümkün olmaması, şeklinde iki önemli özelliği vardır.

Tam kamusal mallardan hem vergi ödeyenler hem de vergi ödemeyenler faydalanabilmektedir. Bu malların tüketiminde dışlama olmadığı için ödemedede bulunmayanların bedelsiz kullanımı engellenmemektedir. Herhangi bir ödemedede bulunmayanların sunulan hizmetlerinden dışlanamamasını beraberinde getirdiği bu durum bedavacılık olgusuna kamusal mal ve hizmetlerin fayda ve maliyetlerinin bölünemez, pazarlanamaz ve fiyatlanamaz olması sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle piyasa mekanizmasını kullandığı gönüllü ödeme yerine, topluca ve siyasal finansman yöntemine dayalı kamusal finansman uygulamasıyla maliyet paylaşımını gerçekleştirmesi sağlanabilir (Mutter, 2001, s.4).

Yarı Kamusal Mallar: Yarı kamusal mal kavramının doğmasına ve devletin bu tür mal ve hizmetlerin üretim ve tüketimine müdahalede bulunmasına dışsallıklar neden olmaktadır. Yarı kamusal mallar tüketilmeleri sonucu topluma dışsal faydalar sağlarken, bireylere de ayrıca özel fayda sağlayan mal ve hizmetlerdir. Karma mal olarak da adlandırılan bu tür kamusal mallar bölünebilir ya da pazarlanabilir. Özellikleri nedeniyle özel mala benzerken birlikte tüketim imkânı vermesi ve yoğun dışsallıklar yayması nedeniyle tam kamusal mal niteliği taşımaktadırlar (Şener, 2001, s.59). Bölünebilme ve fiyatlandırılabilme özelliklerine sahip olan eğitim ve sağlık hizmetleri, ölçülebilen özel faydalarının yanı sıra tüm topluma yönelik dışsal faydalar sağlamaktadır.

Kulüp Malları: Buchanan tarafından 1965 yılında yapılan çalışmasıyla ele alınan kulüp malları, üyelerinin herhangi birisi için tüketiminden alıkoymayan

mallardır. Az sayıda ve benzer zevklere sahip kişilerin oluşturdukları gönüllü kuruluşlar tarafından sunulan kulüp mallarında, tüketimin kalitesi, malı paylaşan kişi sayısı arttıkça azalmaktadır (Kovancılar ve diğerleri, 2007, s.131). Kulübe üye kişi sayılarının azlığı sosyal kontrol mekanizmasının işletilmesine imkân sağladığı için maliyet üzerinden üzerine düşen payı ödemeyen üyeler kolaylıkla dışlanmaktadır. Kulübün kapasite sınırları zorlanmadığı sürece, hizmet sıfır maliyetle sunulabilmekte, kapasite sınırlarını zorlanması durumunda ise hizmet sunumunda tikanıklıklar yaşanmaktadır. Kulüp malları; iletişim ağları, sulama sistemleri, kredi hizmetleri, ortak pazar, askeri anlaşmalar, elektromanyetik uydu, vs. (Kanbur ve diğerleri, 1999, s.56) piyasa mekanizması tarafından sunulmakta olup, finansmanı üyelerin ödedikleri aidatlarla sağlandığı için herhangi bir kamusal düzenleme gerektirmemektedir (Şener, 2001, s.60).

Ortak Ürünler: Ortak kullanımlı olarak da adlandırılan bu malların temel özellikleri, bu malların tüketiminden bireyleri dışlamanın mümkün olmaması ve aynı zamanda bu malların tüketiminin kişisel olmasıdır. Ancak okyanuslardaki balıklar ya da doğal zenginlikler gibi ulaşılmamasının oldukça güç ve maliyetli olması, ister istemez bu tür mallardan belirli kesimin yararlanmasına neden olmaktadır (Dileyici ve Vural, 2005, s.42).

2.2. Küresel Kamusal Mallar Hakkında Genel Açıklamalar

2.2.1. Küresel Kamusal Mal Kavramı ve Gelişimi

Küresel kamusal mal kavramı ilk kez UNDP tarafından yapılan “Global Public Goods” adlı eserde geniş bir biçimde ele alınmıştır. UNDP’nin yapmış olduğu bu çalışmada tüm faaliyetleri içine alan geniş kapsamlı bir küresel kamusal mal tanımı yapılmıştır. Bu tanımlamada küresel kamusal mallar iki kapsamda ele alınmıştır. Bunlardan ilki bu mallarda rekabetin olmaması ve kimsenin dışlanamamasıdır. İkincisi ise bu malların faydaları sadece belirli bir kesimi veya bir ülkeyi değil tüm ülkeleri ve gelecek kuşakları etkilemektedir. UNDP’nin yapmış olduğu çalışmalara göre küresel kamusal mallar ve faydaları tüm insanlık için olacaktır (Kovancılar ve diğerleri, 2007, s.142).

Ozon tabakasının zarar görmesi, küresel ısınma çevre kirliliği gibi negatif dışsallıkların çözümünde ulus devletleri bu sorunları tek başına çözemeyeceği için uluslararası düzeyde ortak bir çözüm gerekmektedir (Akdoğan, 2003, s.507).Küresellikten kasıt küresel kamusal malların yaydığı pozitif faydaların tüm toplumlara tüm insanlara ve gelecek nesillere aktarılmasıdır. Küresel mal kavramı

“Dünya üzerindeki tüm bireyler (şu anda yaşayan bireyler ve gelecek kuşaklar) tarafından elde edilebilen, tüketiminde rekabetin ve kısıtlamanın bulunmadığı, herkesin yararlanabildiği ve finansmanının küresel olarak sağlandığı faydalar” şeklinde tanımlanmaktadır (Ortaç, 2004, s.13-15).

Küresel kamusal mallar bir kez sunulduğunda tüm insanlık bundan faydalanmaktadır. Örneğin, uluslararası barış sağlandığında ve küresel ısınmanın etkileri azaltıldığında bundan dünyadaki tüm bireyler fayda sağlamaktadırlar. Bu tür mal ve hizmetler için gereken bütçe miktarı devlet ekonomisinden karşılanamayacak kadar büyük olduğu için küresel çapta bir oluşum gerekmektedir. Toplumlara dışsal etkilerde bulunup dünyadaki tüm bireyleri hemen hemen aynı seviyede etki edip küresel nitelik arz eden ve sorunları tüm dünyadaki bireyleri ilgilendirmesi nedeniyle devlet müdahalesine ihtiyaç duyulan mal ve hizmetler, küresel kamusal mal olarak adlandırılmaktadır (Meriç, 2006, s.144).

Küresel kamusal mallar ikili bir kamusalılık anlamına sahip olup özele karşılık olarak “kamusal”, ulusala karşı olarak “küresel” nitelik arz etmektedir. Genellikle kamusalılık benzeri küresellik çoğu örnekler açısından politika tercihi sorunudur. Sözgelimi, sermaye kontrolleri veya ticari engeller, çoğunlukla idari veya idareler arası kararlar temeline dayalı olarak ortadan kaldırılmaktadır. Ya da sera gazları, onların izin verdikleri dışında arttırılmamalı ve atmosfere yük oluşturmamalıdır (Kaul, 2005, s.17).

2.2.2. Küreselleşme ve Küresel Kamusal Mallar

1980’lerde başlayıp 1990’larada hız kazanan küreselleşme hareketleriyle birlikte ortaya çıkan dünya ticaretinin büyümesi, teknolojik gelişmeler, sermaye piyasalarında finansal serbestleşme ile artan finansal akımlar, ülkelerarası seyahatler ve mal alışverişlerinin artması gibi faktörler küresel boyutta negatif dışsallıkların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Kaul, Grunberg, Stern, 2003, s.2-3).

(Mutlu, 2006, s.54-55)’ ya göre küreselleşme ve yaşanan teknolojik gelişmeler sonucunda meydana gelen yeni mallar sınır ötesi dışsallıkları yaygınlaştırmıştır. Üstelik bu dışsallıkların büyük bir bölümü ülkelerin büyüme ve gelişimi üzerinde etkileri vardır. Üretim ve tüketim faaliyetlerinin artmasıyla birlikte ülkelerin refah düzeylerinde artış meydana gelirken diğer yandan salgın hastalıkların yayılması, çevre kirliliği, doğal kaynakların aşırı kullanılması gibi olumsuz sonuçlarda meydana getirmektedir.

Dünyadaki ulaşım imkânlarının gelişmesi ve ülkelerarası seyahat imkânlarının artması ve mal ticaretinin hız kazanması ile salgın hastalıkların ülkelere yayılmasına

ortam hazırlamıştır. Küreselleşme sürecinde oluşan negatif dışsallıkların dünya üzerindeki tüm insanları etkileme potansiyeli vardır. Bu negatif dışsallıklara karşı yürütülen faaliyetler küresel kamusal mal olarak adlandırılır (Morrissey, Velde, Hewitt, 2002, s.3).

İnsanlığın kadim tarihinden beri var olan atmosfer, ozon tabakası, okyanuslar gibi küresel kamusal mallar hızlı sanayileşme, teknolojik gelişme ve küreselleşme süreciyle birlikte önemleri azalmıştır. Bu süreçte; bilgi, sağlık çevre, finansal istikrar, barış ve güvenlik gibi sahalara da çok yer verilmektedir (Yalçın, 2009, s.80).

Teknolojik gelişmeler, ulusal sınırları aşarak küresel etkiler oluşturan faaliyetleri artırarak yeni ürünlerin oluşumuna dolayısıyla dışsallık ve özellikle negatif dışsallık alanlarının genişlemesine ortam hazırlamıştır. Günümüzde ulus devletlerini tek başına çözümleyemeyeceği çevre kirliliği, ozon tabakasının incilmesi, biyolojik çeşitliliğin azalması, salgın hastalıklar, savaş, küresel yoksulluk, finansal istikrarsızlık gibi sınırları aşan küresel sorunlar birden fazla ülkenin sosyal faaliyetleri sonucu ortaya çıkan dışsallıklardır (Tekin ve Vural, 2006, s.75). Bu negatif dışsallıklarla karşı mücadelede uluslararası işbirliği etkin rol oynamaktadır.

Artan üretim ile beraber kaynakların hızlı tüketimi sonucu doğal dengede bozulmalar meydana gelmektedir. Bu süreçle birlikte birbirine bağlı hale gelen ekonomilerde birindeki finansal istikrarsızlık ve kriz diğer ülkeleri de etkiler hale gelmiştir (Yalçın, 2009, s.291).

2.2.3. Küresel Kamusal Mallar ve Özellikleri

Uluslararası bir etkisi olan ve günümüzde de çoğunlukla negatif dışsallık yönü fazla olan küresel kamusal mallar, ulusal kamusal mallar gibi tüketiminden mahrum edilememe ve rekabeti olmamasından dolayı bölünemez nitelikli mal ve hizmetlerdir. Ancak bu temel özellikler kamusal malların alanı olarak belirlenen ulusal sınırları aşmakta ve küresel boyut arz edecek şekilde ülkeler ve toplumlar için söz konusu olmaktadır. Küresel kamusal malların tüketiminde rekabetin olmaması özelliğinin teknolojik özelliklerin baz alınarak belirlenmesine rağmen politik koşullarda dikkate alınarak belirlenmesidir (Tekin ve Vural, 2006, s.76). Küresel kamusal mallar ulusal kamusal mallardan farklı olarak bazı bireylerin tüketiminden mahrum edileme gibi bir durum söz konusu değildir. Bu mallardan herkes fayda sağlayabiliyorken bazı bireyler ihtiyaç ve risk farklılığına bağlı olarak daha az veya daha fazla fayda sağlayabiliyorlar. Örneğin bir salgın hastalık durumunda geliştirilen bir aşığı vurulan bireylere hasta

olmamayı sağlıyorken diğer aşı olmayan bireylere de bu hastalığın yayılmasını engelleyerek fayda sağlıyor (Ortaç, 2004, s.19).

Tüketiminden mahrum bırakmanın mümkün olmaması, diğer bir ifadeyle bedel ödemeyenin de hizmeti kullanması özelliği kamusal mallarda piyasanın teknik olarak işlemlerini mümkün kılmayan bir durumdur. Bu durum, tüketici tercihlerinin açıklanmaması ve dolayısıyla kamu mallarında eksik sunuma neden olmaktadır. Bedavacılık sorunu, tüketimden mahrum bırakma niteliğinin olmadığı yerel ve ulusal kamusal mallarda ortaya çıktığı gibi küresel kamusal mallarda da kendisini göstermektedir. Bu durumda fayda sağlayan birimler, finansmana katılmayacak ve eksik sunum ortaya çıkacaktır. Ancak küresel kamusal mallarda oluşan eksik sunumu telafi mekanizmaları oldukça farklıdır (Kirmanoğlu, Yılmaz, Susam, 2006, s.170).

2.2.4. Küresel Kamusal Malların Sınıflandırılması

Küresel kamusal malları sınıflandırmada literatürde bu tür malların karakteristik özellikleri baz alınarak çeşitli sınıflandırmalar yapılmaktadır.

2.2.4.1. Geleneksel Küresel Kamusal Mallar ve Yeni Küresel Kamusal Mallar

Dünyanın meydana gelmesinden beri var olan ve insanların ortak kullanımlarına konu olan ozon tabakası, atmosfer, okyanuslar gibi “doğal ortak mallar” ile başlangıçta ülkelerin açık denizlerden geçişini sağlayan, uluslararası ekonomik faaliyetlerin yoğunlaşmasıyla birlikte gemicilik, telekomünikasyon, sivil havacılık gibi alanlarda görülen “anlaşmalar” şeklinde karşımıza çıkan “Geleneksel Küresel Mallar”, dünyayı saran küreselleşme süreci ile farklı bir yapıya bürünmüştür (Kaul, 2005, s.5).Küreselleşme süreciyle birlikte küresel kamusal mallar yeni bir boyut kazanmıştır. Teknolojik gelişmeler, finansal serbestleşme ve küreselleşme gibi gelişmeler neticesinde farklı küresel kamusal mallar ortaya çıkmıştır. Temiz hava, sağlık, finansal istikrar, piyasa etkinliği veya bilgi yönetimi gibi yeni küresel kamusal malların, küreselleşen dünyada ulusal faaliyetlerle karşılanamayacağı için bunun çözümü için uluslararası bir yapılanma gerekmektedir (Kaul, 2005, s.5).

2.2.4.2. Temel ve Tamamlayıcı Küresel Kamusal Mallar

Dünya bankasının yapmış olduğu bu sınıflandırmada küresel kamusal mallar, temel ve tamamlayıcı olmak üzere ikiye ayrılır. Bu sınıflandırmada yapılan faaliyet, doğrudan küresel kamusal mal üretimine yönelik ise “temel küresel kamusal mal”olarak

adlandırılmaktadır (Ortaç, 2004, s.23). Temel küresel kamusal malları elde edilebilir ve tüketime hazır hale getiren faaliyet ise “tamamlayıcı küresel kamusal mal” olarak nitelendirilir (Binger, 2003, s.9).

Aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi hastalıkların yok edilmesi temel faaliyet iken hastalıkları araştırmaya yönelik yapılan çalışmalar tamamlayıcı bir faaliyettir. Küresel ısınmanın azaltılması temel bir faaliyettir. Araştırma, gözlemlene gibi faaliyetler ise tamamlayıcı faaliyetlerdendir (Turan, 2008, s.84).

Tablo 2: Küresel Kamusal Malların Sektörlere Temel ve Tamamlayıcı Faaliyetlere Göre Sınıflandırılması

Küresel Kamusal Mal Sektör	Temel Mallar	Tamamlayıcı Mallar Üretim	Tamamlayıcı Mallar Tüketim
ÇEVRE KÜRESEL	Karbondioksit Emisyon Azatlımı	Araştırma Faaliyetleri	-
ÇEVRE ULUSAL	Doğal Kaynakların Korunması	Tarımın Desteklenmesi	Yoksulluğun Azaltılması
SAĞLIK KÜRESEL	Hastalıkların Yok Edilmesi	Hastalıklarla İlgili Araştırmalar	-
SAĞLIK KÜRESEL	Koruyucu Sağlık Hizmetleri	Sağlık Hizmetleri	Sağlık Tesisleri
BİLGİ KÜRESEL	Araştırma Merkezleri	İnternet Hizmetleri	Küresel İletişim Ağları
BİLGİ ULUSAL	Eğitim Hizmetleri	Genel Eğitim	Okullar
GÜVENLİK KÜRESEL	Çatışmaların Önlenmesi	Barışın Korunması (BM Güvenlik Konseyi)	-
GÜVENLİK ULUSAL	Suçların Azaltılması	Asayiş	Yoksulluğun Azaltılması
YÖNETİŞİM	Küresel Kuruluşlar	Araştırma	Finansal İstikrar

KÜRESEL			
YÖNETİŞİM ULUSAL	İyi Yönetim	Hükümet Kapasitesi	Eşitlik

Kaynak: (Morissey, Velde ve Hewitt, 2002, s. 17)

2.2.4.3. Sektörlere Göre Küresel Kamusal Mallar

Küresel kamusal malların sunumunun fayda sağlamayı amaçladığı sektörlerle yönelik yapılan bu sınıflandırma öz itibariyle aynı, kapsam bakımından farklı boyutlarda inceleme konusu olmuştur. Dünya Bankası bu sınıflandırmayı; sağlık, çevre, finansal istikrar, barış, ticaret, bilgi olmak üzere altı grupta incelemiştir (World Bank, 2004, s.181). Morissey, Velde ve Hewitt in; çevre, sağlık, bilgi, güvenlik ve yönetim olmak üzere beş grupta incelenmişlerdir (Morissey ve diğerleri, 2002, s.43-45).

Tablo 3: Küresel Kamusal Mallar ve Ulusal Kamusal Malların Sektörel Kimlikleri

Sektör	Küresel Kamusal Mallar	Ulusal Kamusal Mallar
Çevre	<ul style="list-style-type: none"> • Biyosferi Koruma • Biyolojik çeşitlilik • Konumu koruma • Çevresel araştırma • Enerji araştırma • Enerji eğitimi/öğretimi • Çevresel eğitim/öğretim • Su sunumu ve sağlık önlemleri açısından eğitim ve öğretim • Su kaynakları politikası • Su kaynaklarının korunması • Atık yönetimi ve imhası • Akarsu gelişimi • Ormancılığın gelişimi • Balıkçılık politikası • Çevre politikası • Sel önlenmesi kontrolü • Enerji politikası • Balıkçılık araştırması • Ormancılık araştırması • Ormancılık eğitim ve öğretimi 	<ul style="list-style-type: none"> • Güç üretimi • Jeotermal enerji • Nükleer güç tesisleri • Güneş enerjisi • Rüzgâr enerjisi • Okyanus gücü • Biyokütle • Tarım politikası • Tarımsal kalkınma • Tarımsal arazi kaynakları • Tarımsal reform • Tarımsal alternatif kalkınma • ,Balıkçılık hizmetleri

	<ul style="list-style-type: none"> • Balıkçılık eğitim ve öğretimi 	
Sağlık	<ul style="list-style-type: none"> • Sağlık Eğitimi • Bulaşıcı Hastalık Kontrolü • Sağlık politikası • HIV/AIDS içeren STD kontrolü 	<ul style="list-style-type: none"> • Medikal eğitim ve öğretim • Medikal hizmetler • Temel sağlık • Temel sağlık alt yapısı • Temel beslenme • Sağlık personelinin gelişimi • Nüfus politikası ve idari yönetim • Üretken sağlık bakımı • Aile planlaması • Üretken sağlığa yönelik personel gelişimi • Su arzı ve sağlık önlemleri • Gıda yardımının gelişimi
Bilgi	<ul style="list-style-type: none"> • Medikal araştırması • İstatistiki kapasite inşası • Araştırma ve bilimsel kurumlar • Teknolojik Ar-Ge • Serbest bilgi akımı • Tarımsal araştırma 	<ul style="list-style-type: none"> • Eğitim sektörü (ilk orta ve lise eğitimini içeren) • Kültür ve eğlence
Güvenlik	<ul style="list-style-type: none"> • Narkotik kontrolü • Tarım dışı alternatif kalkınma • Çatışma sonrası barış inşası • Seferberliğin sona ermesi 	<ul style="list-style-type: none"> • Seçimler • İnsan hakları • Yerleşme • Kara mayını temizlenmesi • Yeniden kurulum ve inşası • Olağanüstü durum yardımı

		yardımı
Yönetişim	<ul style="list-style-type: none"> • İletişim • Bankacılık ve Finansal Hizmetler • İşletme ve diğer hizmetler • Ticaret politikası ve idari yönetim • Yasal ve adli gelişim 	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomik ve kalkınma politikası ve planlaması • Kamu sektörü mali yönetimi • Devlet yönetimi • Sivil toplumun güçlenmesi • Genel yönetim hizmetleri • Taşıma ve depolama

Kaynak:Akdemir ve Şahin, 2006, s.129

Çevre: Küreselleşme süreciyle birlikte hızla artan üretim ve tüketim faaliyetleri için gerekli fosil yakıt tüketimi küresel ısınma ve hava kirliliği gibi sorunlara neden olmuştur. Uluslararası şirketlerin düşük maliyetle üretim yapmak için gelişmekte olan ülkelerde çevre kirliliğini hiçe sayarak yaptığı üretim hem o ülkelerdeki çevreye hem de dünya genelindeki çevreye negatif dışsallıklar yaymaktadır (Tan, 2004, s.1).

Çevresel varlıklar tür bakımından tam özel mallar(yüz litre akaryakıt gibi), kulüp malları ve kamusal mallar arasında değişmektedir. Son yıllarda çevresel varlıkların küresel kamusal mal nitelikleri üzerine çevrilmiştir. Küreselleşme sürecinin hız kazanması ile birlikte çevreye zararlı varlıkların etkileri küresel özellik arz etmeye başlamıştır. Küresel ısınma, ozon tabakası, biyolojik çeşitlilik, çölleşme, uluslararası düzeyde paylaşılan sular ve okyanuslar, Antartika, önemli nehir yatakları, ormanlar küresel kamusal malların birer unsurunu oluşturmaktadır (Pearce, 1997, s.462-463). Bu durumda orman yangınlarının önlenmesi tam kamusal mal olarak kabul edilirken; orman stokunun yok olması çölleşmeye ve küresel ısınmaya neden olması dolayısıyla yağmur ormanlarının korunması tam kamusal küresel kamusal mal olarak kabul edilmektedir (Mutlu, 2006, s.62).

Sağlık: Tüketiminde rekabetin söz konusu olmadığı ve tüketiminden dışlama özellikleri dolayısıyla yarı kamusal mal olarak nitelendirilen sağlık hizmeti sadece ulusal düzeyde değil aynı zamanda uluslararası düzeyde de etkiye sahiptir. Sağlık hizmetlerinin içerisinde var olan iki önemli dışsallık ona küresel boyut kazandıran küresel kamusal mal özelliği sağlamaktadır (Vural, s.159):

- Bulaşıcı hastalıkların küresel nitelik taşıması, tüm insanları ve tüm ülkeleri etkisi altına alan “küresel zarar olarak” olarak tehlike arz etmektedir.

- Bir kişi ya da ülkeyi (koronavirüs salgınındaki gibi tüm insanları) bulaşıcı hastalıklardan koruyarak oluşturulan küresel fayda tüm insanlık için risklerin azalmasını sağlamaktadır.

Bilgi: Yeni bilgilerin oluşturulmasıyla meydana gelen bir birikimi temsil etmektedir. Bunun için bilgi kamu tarafından ulaşılabilir olmalıdır. Bilginin ticari amaçlı kullanımı, toplumun küresel kamusal mal olarak bilgiye yönelik ilgisi ile çelişmektedir. Bilgiyi ulaşılması zor bir kaynak yapan toplumlar sürdürülebilirliğini kaybederler (Kovancılar ve diğerleri 2007, s.158-159).

Bigi, tüketiminde rekabetinin olmamasına yönelik temel özelliği ve dışlamanın da çok zor olması nedeniyle temel kamusal maldır. Fakat mülkiyet hakları sonucu olarak yasal araçlarla özel mal haline gelebilir. Ülkelerin geliştirdiği bilimsel ve teknolojik bilgilerden diğer ülkelerde faydalanabilir. Son yüzyılda yoksulluğun azaltılmasında bilgi çok büyük önem arz etmektedir. Özellikle bilgi paylaşımı sayesinde sağlık sektörünün gelişmesi ile azalan hastalıklar ve tarım sektöründe verim sağlayan yeniliklerle artan gıda miktarı kıtlığın azalmasını sağlamaktadır (Kaul, 2006, s.78).

Bilginin sadece ulusal değil aynı zamanda uluslararası bir kamu malı olması, bilginin sınırlar ötesine aktarımının mümkün olduğu anlamına gelmektedir. Bir ülkede geliştirilen herhangi bir bilimsel veya teknolojik uzmanlık, diğer ülkeler tarafından da kullanılabilir. Bununla birlikte, bazı engeller bilginin dünya çapında hızla yayılmasını engelleyebilmektedir. İlk adım eğitime odaklanmaktır. Yetersiz eğitim sistemi nedeniyle, birçok gelişmekte olan veya fakir ülkede bilgi kıttır ve çok az fayda sağlar. Bilginin eğitimde önemli bir rolü vardır. Kore, diğer sanayileşmiş ülkeler arasındaki bilgi açığını, eğitime öncelik verip ve bilim ve teknolojiye yatırım yaparak kapatmıştır. Yoksul ülkelerde ilköğretimin sağlanmasında bile zorluklarla karşılaşmaktadır (Susam, 2008, s. 288).

Güvenlik: Küreselleşen dünyada ülkelerin etnik ve kültürel yapılarının farklı olması nedeniyle ya da ülkelerin çıkar çatışmaları, terör eylemleri gibi yaşanan gerginlikler sonucunda yaşanan silahlanma yarışı, savaş ve terörizm vb. olgular, küresel sonuçlara neden olmaktadır (Kovancılar ve diğerleri, 2007, s.160).

Ülkelerin terörizmle mücadeledeki faaliyetleri sonucu katlandıkları maliyet ekonomileri için negatif dışsallıklardır. Bu maliyetler sadece finansal yapıyı

etkilememekte, aynı zamanda sivil hakları, toplumsal yapıyı ve ülkelerarası ilişkileride zedelemektedir (Concercao ve Mendoza, 2006).

Küresel barışta, küresel kamusal bir maldır. Ülke sınırları içinde yaşanan birliktelik ve huzurun faydası ulusaldır. Eğer barış uluslararası düzeyde sağlanıp korunuyorsa küreseldir. Devletlerin ortak işbirliği ve müşterek faaliyetleri sonucu küresel barış sağlanabilecektir (Yılmaz, 2010, s.137-158).

Ekonomik ve Finansal İstikrar: Finansal istikrar, ülkelerin ekonomik yapıları da meydana gelen olumsuzlukların etkileri uluslararası düzeyde etkilediği için küresel kamusal bir mal olarak ele alınır. Finansal istikrarın küresel boyutu küreselleşen ekonomilerin ve serbestleşen sermaye hareketleri tüm dünya piyasalarını etkilediği için kamusal boyutu finansal istikrar nedeniyle sağlanan faydanın küresel bazda tüketiminden kaynaklanmaktadır. Ülkelerin ticari ve ekonomik ilişkilerinin yoğunluğundan dolayı birinde başlayan finansal istikrarsızlığın diğer ülkeleri de etkilemesi sonucu yaşanan krizler tüm dünyayı ilgilendiren bir hal almaktadır (Çaşkurlu ve Ünsal, 2006, s.276-277).

Ulusal düzeyde yaşanan ekonomik dalgalanma ve finansal krizlerin düşük seviyelere indirilmesi ilk anda sadece o ülkeyi ilgilendirirken sonucunda ise tüm ekonomilere pozitif dışsallık sağlamaktadır. Küresel dışsallıkları önlemek için finansal istikrarı yakalayamayan ülkelere uluslararası kuruluşlar tarafından alınan önlemler küresel kamusal mal niteliği taşımaktadır (Ortaç, 2004, s.25). Bunalar, IMF, Dünya Bankası ve BMler'in küresel nitelikteki dışsallıkları önlemek için yaptığı faaliyetler küresel kamusal mal olarak kabul edilmektedir.

Yönetişim: Birlikte karar almayı yansıtan bir yönetim tarzı, bir dizi kurallar, süreçler, prosedürler ve davranışlar bütünüdür. Küreselleşme ve finansal krizler, uluslararası para piyasalarının yönetim ve denetiminin yeniden değerlendirilmesine yol açmıştır. Sağlam para ve maliye politikaları tek başına yetersiz kalıyor; çevre standartlarından normlara, çeşitli haklardan kanun ve düzenlemelere kadar pek çok konunun değiştirilmesi gerekmektedir. Yönetişim, kanunların, yönetmeliklerin, davranış normlarının ve diğer resmi ve resmi olmayan kurumların oluşturduğu yapıyı inceler (Yılmaz, 2010, s. 142).

UNDP'nin sektörel sınıflandırması, yönetişimi, hak sahibi ülkelerin yönetiminin tüm ekonomik, politik ve idari düzeylerini kapsayan küresel bir kamu malı olarak görmektedir. İyi bir yönetim sistemi, vatandaşların ve sosyal grupların çıkarlarını ve yasal haklarını koruyan mekanizma ve kurumların varlığını gerektirir. Uluslararası

kamu mallarının sunumu, küresel aktörler tarafından uluslararası düzeyde tanınan bir kamu malının üretilmesinin ön plana çıkmasıyla karakterize edilmiştir. Ulusal fonların yönetilmesi, sürecin izlenmesi ve raporlanması görevi gerekli olacaktır. Sivil Toplum Kuruluşları [STK] kararları ve Uluslararası Para Fonu [IMF], Dünya Bankası [DB], Dünya Ticaret Örgütü [DTÖ] gibi ulus ötesi kuruluşların idari kuralları, yönetim sistemlerini etkileyen ulus devletler için zorunlu hale gelmiştir. . Küresel kamu yararını sağlamak için hem yerel hem de ulusal düzeyde ekonomik entegrasyon ve iyi yönetim kolektif çabalar gerektirir (Susam, 2008, s.289).

2.2.4.4. Fayda Türleri Açısından Küresel Kamusal Mallar

Morrissey, Velde, Hewitt (2002), küresel kamusal mallara “kamusal” nitelik kazandıran ve dışlama ile rekabete konu olmayan fayda türleri çerçevesinde küresel kamusal malları üç başlık altında incelenmektedir.

Doğrudan Fayda Sağlayan Küresel Kamusal Mallar: Sundukları faydalar açısından fayda ve rekabetin söz konusu olmadığı dolayısıyla dünya üzerindeki tüm bireylerin faydalandıkları mallardır. Barış ve güvenliğin sağlanması, okyanus ve orman gibi ortak kullanım özelliğine sahip kaynaklarda çevresel bozulmaların önlenmesi doğrudan fayda sağlayan küresel kamusal mallardır

Risk Azaltıcı Küresel Kamusal Mallar: Riskin küresel bir zarar olması durumunda, oluşan riskin önlenmesi ya da yok edilmesinin dünyadaki tüm bireylere fayda sağlamasıdır. Çevresel sorunlar, salgın hastalıklar ve çatışmaların neden olduğu risklerin önlenmesinin sağlayacağı fayda küresel kamusal mal olarak değerlendirilir. Risk azaltımı kamusal bir mal olmasına karşın sağladığı fayda dünyadaki tüm bireylere de yansiyorsa küresel nitelik arz ediyor demektir.

Kapasite Artırıcı Küresel Kamusal Mallar: Kapasite artışını herkes tarafından ulaşılabilir fayda sağlaması durumunda kamusal ya da özel kamusal malların üretimine yönelik gerçekleştirilecek kapasite artışı doğal bir fayda sağlamaktadır. Kapasite artışı sonucu meydana gelen faydanın tüm dünya bireyelerine fayda sağlaması küresel kamusal mal olarak değerlendirilmesini sağlamaktadır. Örneğin okyanus, orman ve göl gibi ortak kullanım özelliğine sahip kaynakların sömürülmesi ya da kirletilmesi riskinin azaltılması kamusal bir maldır. İngiltere tarafından üretilen asit yağmurlarının önlenmesi bölgesel kamusal bir maldır ve diğer Avrupa ülkelerine sınırlı fayda sağlar. Emisyonların azaltılması ise küresel kamusal bir maldır ve emisyonların azaltılması dünya genelinde büyük bir fayda sağlamaktadır. Ülkelerin kaynakları paylaşıp

paylaşmalarına bağlı olarak elde edilen fayda, ulusal, bölgesel veya küresel olabilmektedir (Kovancılar ve diğerleri, 2007, s.161-162).

2.2.4.5. Üretim Zincirindeki Yerine Göre Küresel Kamusal Mallar

Küresel kamusal mallar üretim sürecindeki aşamalara göre nihai ve ara küresel kamusal mal olmak üzere ikiye ayrılır (Kaul ve diğerleri, 1999, s.13).

Nihai Küresel Kamusal Mal: Bu malların net bir tanımı yoktur ve bir çıktı niteliği taşırlar. Bu çıktı, somut olarak (okyanuslar ya da insanlığın ortak mirası gibi) ya da (güvenlik, ekonomik istikrar ve salgın hastalıkların önlenmesi gibi) örneklendirilebilmektedir (Kaul, 2003, s.13).

Ara Küresel Kamusal Mal: Nihai küresel kamusal malların tedarikine destek sağlamak için oluşturulan uluslararası anlaşma ve standartlar “ara küresel kamusal mallar” olarak adlandırılır. Bu malların amacı küresel kamusal malların sağlanmasında uluslararası iş birliğine ihtiyaç duyulmasıdır. Buna örnek olarak sera gazı emisyonunun azaltılmasında oluşturulan “kyoto protokolü” dür (Yalçın, 2009, s.80).

2.2.4.6. Kamusal Boyutları Açısından Küresel Kamusal Mallar

Küresel kamusal mallarda kamusal mallardaki gibi sahip oldukları kamusal derecesine göre farklılaşmaktadırlar. Kamusal mallarda tam kamusal mallar sadece devlet tarafından üretilip kimsenin dışlanamadığı mallardır. Yarı kamusal mallar ise hem devlet hem özel sektör tarafından üretilip kısmen dışlanabilen mallardır. Kulüp malları ise tüketimini kullandığı mal ve hizmetin ücretini ödediği sürece yararlanabilen bir maldır. Ortak ürünler ise dışlamanın mümkün olmadığı yaralananların ise belirli bir maliyete katıldığı mallardır. Kamusal boyutuna göre küresel kamusal mallarda, kamusal mallarda olduğu gibi tam, yarı, kulüp ve ortak küresel kamusal mal olarak dörde ayrılmaktadır (Binger, 2003, s.13).

Tam Küresel Kamusal Mallar: Bu malların evrensel niteliğe sahip olup, tüm ülkelere, tüm insanlara ve tüm nesillere fayda sağlamaları durumunda bu niteliği kazanmaktadır. Bu malların faydalarında dışlama söz konusu değildir (Ortaç, 2004, s.20). Bu mallara örnek olarak; küresel ısınmanın önlenmesi, salgın hastalıkların kontrolü gibi örnekler verilebilir.

Yarı Küresel Kamusal Mallar: Bu mallar evrensel niteliğe yakın bir özelliğe sahip olup en az birkaç ülkeyi kapsayacak faydalarının olması ve herhangi bir toplum veya nesle karşı ayırım yapmaması durumunda yarı küresel kamusal mal özelliği

kazanır. Bu mallarda kısmen dışlama söz konusudur (Akdemir ve Şahin,2006, s.13). Bu mallara örnek olarak okyanuslarda balık avlama faaliyetlerinde dışlama yok ama rekabet söz konusudur.

Küresel Kulüp Mallar: Yarı küresel kamusal malların bir alt grubu olarak nitelenen kulüp mallarında faydadan dışlama söz konusudur. Az sayıda kullanıldığında daha kaliteli hizmet veren bu malları kalabalıklaşmayı önlemek için kullananlardan belirli tutarda ücret tahsil edilir. İnternet, Uluslararası Telekomünikasyon Uyduları Teşkilatı(INTELSEAT), boğazlar ve kanallar gibi mallar herkes tarafından kullanılabilir ancak kalabalıklaşma maliyetinin önlenmesi için belirli bir ücret alınır (Binger, 2003, s.13)

Küresel Ortak Mallar: Yabancı yatırımlar felaket yardımları çalışma standartları uyuşturucuların yasaklanması, ormanların korunması, yoksulluğun azaltılması gibi mallar örnek gösterilmektedir. Ormanların korunması hem o ülkedeki tabiatı korur ve atmosfere katkı sağlayarak da tüm dünyaya fayda sağlar (Kovancılar ve diğerleri, 2007, s.164).

2.2.4.7. Kamusallığın Doğasına Göre Küresel Kamusal Mallar

Bu sınıflandırmada insanlığa fayda veya zarar sağlayan küresel kamusal malların bazıları kendiliğinden var olmuştur. Bu mallar, atmosfer, okyanus gibi ya da teknolojik gelişmeler, sosyal ve iktisadi nedenler gibi insanların geliştirdiği faktörlere bağlı olarak meydana gelmiştir (Kirmanoğlu ve diğerleri, 2006, s.171).

Kamusallığın doğasına göre küresel kamusal mallar; doğal küresel mallar, insan yapımı küresel kamusal mallar, küresel politik sonuçlar veya koşullar, olmak üzere üç gruba ayrılır (Kaul ve Mendoza, 2003, s.100).

Doğal Küresel Kamusal Mallar: Kendiliğinden var olan bu malların tüketiminde rekabetin olmasına karşın dışlama söz konusu değildir. Bu tür mallara örnek olarak atmosfer, ozon tabakası ve okyanuslardır.

İnsan Yapımı Küresel Kamusal Mallar: Bu tür malların tüketiminde rekabetin olmamasına rağmen tüketiminde ise kısmen dışlanabilen mallardır. Bu mallara örnek olarak; küresel iletişim ağları, kültürel miras, norm ve bilgi gibi mallardır.

Küresel Politik Sonuçlar veya Koşullar: Dünya genelinde bölünemez fayda ve maliyetlere sahip olan, tüketiminde dışlamanın söz konusu olmadığı, herkesi kapsayan bir yapıya sahip olan bu mallara örnek olarak; barış, finansal istikrar, sürdürülebilir çevre gibi örneklerdir (Kovancılar ve diğerleri, 2007, s.148-149).

2.3. Küresel Kamusal Malların Sunumu

Kamusal mallar, devlet tarafından finanse edilip üretilir. Bu malların devlet tarafından üretildiği için tüketiminde rekabet ve dışlama söz konusu değildir. Özel mallar piyasa koşullarında oluşurken, kamusal mallar siyasi karar alma sürecinde oluşur. Ulusal anlamda devlet gerekli olan mal ve hizmetleri üretirken uluslararası düzeyde gereksinim duyulan mal ve hizmetleri karşılayacak bir küresel devlet bulunmamaktadır. Bu nedenle bu malların sunumunda sorunlar yaşanmaktadır (Özpençe ve Yusufoglu, 2015, s.22).

Ulusal kamusal malların arzında söz konusu olan optimum üretim miktarının belirlenmesi ve üretim birimi politikalarının oluşturulması şeklindeki sorunlar küresel kamusal mallar içinde geçerlidir. Küresel kamusal malların organizasyonundaki esas sorun sunulan kamusal mal nedeniyle faydasının sınırları aşan bir şekilde tüm dünyaya yayılmasıdır. Bu nedenle hangi kamusal malın üretileceğine, üretim miktarı ve finansman şeklinin belirlenmesine, üretimi sağlayacak bir birimin bulunmamasıdır (Ortaç, 2004,s.30-31).

Kamu maliyesi teorisinde kamusal malların etkin sunum birimi “faydanın yayıldığı alan” ile tespit edilmektedir. Literatürde “yerellik ilkesi” olarak adlandırılan bu ilkenin gerçekleştirilebilmesi için faydanın yayıldığı alan ile bu konuda karar alan birliğin yetki alanının örtüşmesi gerekmektedir. Fayda alanının yetki vergilemenin yapıldığı yetki alanını aşması ya da faydalarının yetki alanından küçük olması dolayısıyla bazı ülkelere fayda sağlamadıkları halde yine de vergi ödemeleri durumunda sunulan hizmet miktarı optimum düzeyden sapma gösterecektir (Kirmanoğlu ve diğerleri, 2006, s.174).

(Conceicao ve Mendoza, 2006, s.175), tarafından küresel kamusal malların sorunları üç temel başlık altında sınıflandırılmıştır. Bunlar eksik kullanım, eksik sunum ve aşırı sunumdur

Eksik Kullanım: Küresel kamusal malların üretildiği ancak çeşitli nedenlerle kısmen tüketildiği ya da hiç tüketilmediği durumu ifade etmektedir.

Eksik Sunum: Malın mevcut olmaması veya tamamen ya da yeterli düzeyde sunulmamasını ifade etmektedir. Bu durumun nedenleri eksik arz, kötü sunum ve aşırı kullanımdır.

Aşırı Sunum: Tüm gereksinim için gerekenden daha fazla kaynağı bir kamusal mala kanalize edilmesini ifade etmektedir.

Bireysel katkılarının küresel kamusal malların toplam sunum miktarı üzerindeki etkisinin farklı mallar üzerinde farklı olacağını, bundan dolayı her malın sunum tekniklerinin kendi iç dinamiklerine göre belirlenmesi gerekmektedir. Bu durumda kamusal malın üretim miktarı bazı durumlarda bireysel katkıların durumlarına bazı durumlarda ise yapılan en büyük ve en küçük katkının miktarına eşit olabilmektedir. Küresel kamusal malların toplam üretim miktarının belirlenmesi için kullanılan yöntemlere toplam sunum teknolojisi veya tekniği denmektedir. Bu teknikler; toplama, en iyi vuruş, en zayıf halka ve ağırlıklı toplam olmak üzere dört grupta incelenmektedir.

Toplama Tekniği: Küresel kamusal malların sunum teknolojilerinde enyaygın türü olan bu yöntemde küresel kamusal malların toplam düzeyi, bu mala yönelik her bir kullanıcının yaptığı katkıların toplamına eşit olarak belirlenmektedir. Herhangi bir kullanıcının yapmış olduğu katkı toplam üretim miktarı üzerinde aynı katkıya sahiptir. Çoğunlukla çevresel hizmetlerde görülen bu yönteme örnek olarak, sera gazı emisyonlarındaki azalmanın her bir ülkenin emisyonlarını azalttıkları miktar toplamına eşit olacaktır. Diğer bir ifadeyle, toplam miktar aynı kalmak üzere bir ülkenin emisyonundaki artış diğer ülkedeki azalışla telafi edilebilmektedir (Kanbur ve diğerleri, 1999, s.65).

En İyi Vuruş Tekniği: Toplam küresel kamusal mal düzeyi, en yüksek düzeyde katkı sağlayan aktörün yapmış olduğu katkı aracılığıyla belirlenmektedir. Her bir aktörün katkısı diğerini temsil etmemektedir. En iyi vuruşu yapamayan bir aktörün katkısı, beklenmedik bulgulara ve faydalara yol açmasına rağmen küresel kamusal bir malın toplam düzeyi üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmayacaktır (Sandler, 2001, s.39). Sözelimi, bir ülkenin salgın bir hastalıkta ilk aşı veya ilacı geliştirerek salgının önlenmesine katkıda bulunarak herkese fayda sağlayacaktır. Bu ülkenin salgında yapmış olduğu öncülük en iyi vuruş tekniğine örnektir.

En Zayıf Halka Tekniği: Küresel kamusal mal düzeyine en düşük düzeyde katkı yapan hatta bu nedenle en zayıf halka olarak nitelendirilen ülkenin sunum düzeyine eşittir (Stalgren, 2000, s.16). Örneğin, salgın hastalıklarda salgının etkilerini en aza indirmek için kullanılan aşı veya ilaçları en az kullanan veya hiç kullanmayan ülkenin yapmış olduğu negatif fayda en zayıf halkaya örnektir. Diğer ülkeler ne kadar önlem alırsa alsınlar en zayıf halka olan ülkeden diğer ülkelere salgın hastalığın yayılması devam edecektir.

Ağırlıklı Toplam Tekniği: Bireysel katkılar, katkıda bulunan bir ülkenin sunum düzeyinin toplam küresel kamusal mal sunumunu elinde bulundurması yönünde

marjinal etki yansıtan ağırlıklara sahiptir. Sözelimi; asit yağmurları açısından, elektrik santralleri ve araçlardan yayılan sülfür emisyonlarının temizlenmesi, kirletici kaynakların saptanması rüzgâr yönünde bağlı tortulların dağılımını farklılaştırdığı için “ağırlıklı toplam tekniğine” bağlıdır (Sandler, 2001, s.22). Küresel düzeyde, Çernobil gibi nükleer kazalarda yayılan radyo aktif serpintilerden yakın ülkeler daha çok etkilenmiştir. Radyo aktif serpintiler ülkelere göre farklılıklar göstermektedir. Bu heterojen yayılım harekete geçme açısından çeşitli teşviklerle sonuçlanmıştır. Zengin ülkelere en çok katkı sağlayan grup olmuştur (Kanbur ve diğerleri, 1999, s.69). Bu teknikle bazı ülkeler büyük orantısızlığa sahip faydalar elde etmekte bu nedenle küresel kamusal malın desteklenmesi konusunda büyük teşvik sağlanmaktadır. Fakat sarf edilen çaba ve fonlar daha büyük marjinal etkileri bulunan sunumlara yönlendirmelidir (Sandler, 2001, s.22).

Tablo 4: Toplam Sunum Teknolojileri açısından Küresel Kamusal Mallar

	Toplama	En İyi Vuruş	En Zayıf Halka	Ağırlıklı Toplam
Ulusal	Kentsel hava kirliliğinin önlenmesi	Teröristlerin etkisiz hale getirilmesi	İsyanlara karşı korunma	Kirlilikten sınırlı kurtuluş
Bölgesel	Çölleşmenin kısmen giderilmesi	Malaryanın önlenmesi	Zehirli atıkların kontrol altına alınması	Asit yağmurlarının azaltılması
Küresel	Küresel ısınma	AIDS'in önlenmesi	Hastalıkların kontrol altına alınması	Nükleer kaza sonucu oluşan radyo aktif serpinti

Kaynak: Kanbur, Sandler, Morrison, 1999, s.66

2.4. Küresel Malların Finansmanı

Küreselleşme süreci ile birlikte başlayan çevresel sorunlar, salgın hastalıklar, uluslararası terörizm, ekonomik istikrarsızlık, küresel yoksulluk gibi sorunlar küresel kamusal mallara yönelik muazzam talebi meydana getirmiştir. Bu sorunların çözümünde ülkelerin tek başına yeterli olamaması küresel düzeyde işbirliği ve koordinasyon gerektirmektedir (Ortaç, 2004, s.39).

Küresel kamusal mallara ihtiyaç duyulması, bir organizasyon sorununu da beraberinde getirmiştir. Burada en temel sorun, kararların kimler tarafından nasıl alınacağı ve organizasyon ile üretilen küresel kamusal mala ait maliyetin kimler tarafından karşılanacağıdır. Küresel kamusal malların faydasının sınır ötesine taşması ve

faydasından dışlamayı söz konusu olmaması nedeniyle ülkelerin üretim maliyetlerine katılımında isteksiz davranmalarına neden olacaktır. Bu durumda, küresel kamusal malın finansmanının, malın niteliğinin tam kamusal maldan özel mala, küresel maldan yerel mala, doğrudan fayda sağlayan maldan kapasite artıran mala yönelidikçe daha kolay sağlanabildiğini söylemek mümkündür (Ortaç, 2004, s.39-40).

Sagasti ve Benzanson (2001) tarafından küresel kamusal malların finansman arayışları aşağıdaki tablodaki gibi kategorize edilmiştir.

Tablo 5 :Küresel Kamusal Mallara Yönelik Finansman Mekanizması

Dışsallıkların İçselleştirilmesi	Piyasa Oluşturma veya Güçlendirme	
	Vergiler, ücretler ve kullanım bedeli	
Özel Kaynaklar	Kar Amaçlı Tüzel Kişiler	
	Kar Amaçlı Olmayan Tüzel Kişiler	
	Özel Kişiler	
Kamusal Kaynaklar	Ulusal	Gelişmiş ülke kaynakları
		Gelişmekte olan ülke kaynakları
	Uluslararası	Uluslararası finansal kuruluşlar
		Uluslararası organizasyon ve kurumlar
Ortaklıklar	Çeşitli farklı kaynak kombinasyonu	

Kaynak: Sagasti ve Benzanson 2001, s.40

Dışsallıkların İçselleştirilmesi: Küresel kamusal mallar ile ilgili fayda ve maliyetler, bu malların üretimi ya da tüketiminden kurumlarla sınırlandırıldığı ya da ilişkilendirildiği durumda, meydana gelen dışsallıkların içselleştirilmesidir. Küresel kamusal mal üreticileri ve tüketicilerinin bu mal sunumunu doğrudan doğruya finanse etmeleri bu mallara yönelik piyasa oluşturulmasıyla ya da vergi, ücretler, kullanıcı fiyatlarıyla mümkün olmaktadır (Kovancılar ve diğerleri, 2007, s.177).

Küresel kamusal mallara yönelik piyasa oluşturulmasında, bu malların sunumuna yönelik finansman kaynakları elde edilen fayda ya da oluşan zarar nedeniyle finansmanına katılan kişi veya tüzel kişiler tarafından sağlanır.

- Kira satış ve ticaret izinleri
- Emisyon ticaret sistemi

Vergiler, ücretler ve kullanıcı fiyatlarında ise sınırı aşan dışsallıklara yol açan çeşitli faaliyetler, küresel kamusal malların finansmanında etkin bir gelir kaynağı olarak vergiye konu olabilmektedirler. Bu bağlamda pozitif dışsallıkları teşvik etmek amacıyla

tropik ormanları koruyan ülkelere diğer ülkelerden kaynak sağlanması örnek olarak verilebilir (Tekin ve Vural, 2006, s.80) . Vergi, ücretler,kullanıcı fiyatlarına örnek olarak;

- Karbon vergileri
- Tobin vergisi
- Uluslararası hava taşımacılık belgesi
- BİT vergisi
- Silah satış vergisi

Özel Kaynaklar: Küresel kamusal mal finansmanında oldukça düşük bir paya sahip olan ve özel kurumlar, sağlık ve çevre alanında küresel kamusal malların sunumu amacıyla yeni düzenlemeler ve alternatifleri inceleme konusunda önemli bir rol üstlenmiştir. Özel kaynaklar üç kapsamlı kaynaktan meydana gelmektedir (Sagasti ve Bezanson, 2001, s.45). Bunlar;

- Kar amaçlı tüzel kişiler
- Kar amacı olmayan tüzel kişiler
- Özel kişiler

Kamusal Kaynaklar: Küresel kamusal malların finansmanına yönelik kaynaklar “ulusal” ve “uluslararası” kaynaklar olmak üzere ikiye ayrılır.

Ulusal kaynaklar; küresel kamusal malların üretiminin sağlanması veya küresel kamusal malların kullanımının yaygınlaştırılması için ülkelerin resmi birimleri tarafından sağlanan finansal kaynaklardır. Bu finansman türü ile az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin hem ulusal hem de küresel fayda sağlayan kalkınma harcamaları ile bu ülkelerin küresel kamusal hizmetlerden daha fazla yararlanması hedeflenmektedir. Gelişmiş ülkeler küresel kamusal mal sunumunu dört farklı mekanizma kullanarak finanse etmektedirler (Sagasti ve Bezanson ,2001, s.49-51). Bunlara örnek olarak;

- Resmi Kalkınma Yardımları (ODA)
- Borç swapları ve Borç azaltma işlemleri
- ODA kapsamı dışındaki bakanlık ve kurumlardan yapılan yardımlar
- Kamusal mal sunumunu teşvik etmek amacıyla özel şirketlere sunulan vergisel

teşvikler

Uluslararası kaynaklar; uluslararası finansal kuruluşlar ile uluslararası organizasyonlar ve kurumlardan oluşmaktadır. Bunlara örnek olarak;

- Dünya Bankası
- IMF
- Birleşmiş Milletler

Ortaklıklar: Küresel kamusal malların bir diğer finansman mekanizması olan ortaklıklar farklı düzeydeki kamu kurumları, özel şirketler, sivil toplum örgütleri ve uluslararası kurumların birleşmesiyle oluşmaktadır. Bu ortaklıkların bir kısmı küresel kamusal malların sunumuna odaklanmış ve bu doğrultuda kaynakları ülkelerin tek başına yapmakta yetersiz kaldıkları eylemleri teşvik eden bir yapı sergilemektedir. Fakat gelişmekte olan ülkeler idari kapasite konusunda zorlanmakta ve yöntemsel sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır (Sagasti ve Bezanson, 2001, s.57). WHO, Dünya Bankası gibi kurumlar ve ilaç şirketleri arasında gerçekleşen kamu özel ortaklığına örnek teşkil etmektedir.

2.5. Küresel Kamusal Mal Olarak Yoksullukla Mücadelenin Önemi

Küresel kamusal bir mal olarak yoksullukla mücadelede yoksulluğun bir sorun olup olmadığı konusunda evrensel bir anlaşmanın olup olmamasıdır. Anlaşma eksikliğinin altında yatan sebep yoksulluğun küresel olup olmadığıdır. Küresel yoksullukla mücadeledeki kaynakların nasıl finanse edileceğidir. Bazıları yoksulluğu yerel (piyasa odaklı) algılar ve çözümünün de yerel kaynaklardan karşılanacağı benimsenir. Buna karşın yoksulluğun küresel olarak algılanması önemlidir çünkü yoksulluğun ortadan kalkması küresel bir kamu yararı olacaktır.

Inge Kaul, yoksulluğu küresel toplumun mücadelesine ihtiyaç duyduğu küresel kamusal bir kötü olarak tanımlar. Yoksulluk ülkelerde kargaşalar yaratıp toplumsal şiddet olaylarına neden olabilir. Bunun sonuçları sadece o ülkeyle sınırlı kalmayıp diğer bölgedeki ülkeleri de etkiler. Örneğin huzursuzluğun yaşandığı ülkeden diğer ülkelere göçlerin artması veya Somali’deki korsanların uluslararası ticareti tehdit etmesi gibi sorunlara yol açabilir. Bunu önlemek için küresel düzeyde bir kamu mücadelesi verilmelidir (Berg, 2014, s.22-23).

Bulaşıcı hastalığın kontrolü sağlandığında, en fakir ya da en zengin ülkelerdeki tüm insanlara, bugünkü ve gelecek nesillere fayda sağlayacaktır. Tüm bu özellikleri itibarıyla da bulaşıcı hastalıkların kontrolü küresel kamusal mal olarak nitelenmektedir (Küçükaycan, 2021, s.239).

Koronavirüs hastalığı (COVID)-19’un patlak vermesiyle birlikte, pandeminin yayılma hızının önüne geçilmesine yönelik olarak alınan tedbirlerden ilki, ülkeler arası

ulaşım faaliyetlerinin askıya alınması olmuştur. Bu durumun küresel tedarik zincirlerinin işleyişine etkisi ise, tedarik zincirinin organizasyonu ile ilgili her türlü kurumsal görüşme, eēitim ve ziyaretlerin, pek çok firma tarafından süresiz bir biçimde durdurulmasıdır. İletişim teknolojilerindeki gelişmeler, bu aksaklıkların telafisini saēlayacak olsa da, pandemiden etkilenen bölgelerde başta ara mal, parça, aksam ya da montaj ürünlerinin üretimi olmak üzere, taşımacılık kapasitesi ve süresi, gümrükleme süresi, işleme faaliyetlerinin hızı ve teslimat zamanı gibi tedarik zincirinin tüm diēer aşamalarındaki faaliyetlerinin aksaması ya da duraklamasının önüne geçmek mümkün olmamıştır. Pandeminin dünya leēinde yaratmış olduēu arz yönlü şokun kaynaēı da tam olarak bu olmuştur (Kargz, 2020, s.75).

Devam eden (COVID-19) salgınının da gsterdiēi gibi, büyük bulaşıcı hastalıklar ve salgın hastalıklar insan yaşamı üzerinde yıkıcı etkilere sahip olup, uzun vadeli sosyal ve ekonomik kalkınmaya zarar vermektedir. Küresel saēlık krizleri, halihazırda aşırı gergin olan saēlık sistemlerini bunaltma, küresel tedarik zincirlerini bozma ve kadınlar ve çocuklar da dâhil olmak üzere insanların geçim kaynaklarının ve en yoksul ve en savunmasız ülkelerin ekonomilerinin orantısız bir Şekilde tahrip edilmesi tehdidini taşımaktadır. Savunmasız veya korunmasız durumda olanlara ulaşacak, dayanıklı ve saēlam saēlık sistemlerine acil ihtiyaç vardır. Uluslararası ilginin olmaması durumunda gelecekteki salgınlar, yoēunluk ve aēırlık açısından önceki salgınları geride bırakabilir. Salgın hastalıkları önlemek ve bunlara yanıt vermek için etkili önlemler olarak yerel, ulusal, bölgesel ve küresel düzeyde farkındalıēı artırmaya, bilgi alişverişine, bilimsel bilgi ve en iyi uygulamalara, kaliteli eēitime ve salgınlara ilişkin savunuculuk programlarına büyük ihtiyaç vardır. Salgın yönetimi ve temel hizmetlerin kesintiye uēramasının nasıl nleneceēi konusunda ērenilen dersleri uygulayarak salgın önlemeyi güçlendirmek, ortaya çıkabilecek herhangi bir salgına en erken ve en yeterli müdahaleyi yapabilmek için hazırlık düzeyini yükseltmek ve gerekli tedbirlerin alınması önemlidir (www.un.org).

Çevrenin kötü kullanılması sonucu küresel düzeyde iklim deēiřiklikleri meydana gelmektedir. İklım deēiřikliēi, küresel gıda gvenliēini saēlama, yoksulluēu ortadan kaldırma stratejilerini ve sürdürülebilir kalkınmayı tehdit etmektedir. 2016 yılında insan faaliyetlerinden kaynaklanan küresel emisyonların yüzde 31'i tarım-gıda sistemlerinden kaynaklanmıştır. Buna ormansızlaşma, hayvancılık üretimi, toprak ve besin yönetimi ve gıda kaybı ve israfı da dhildir. Sera gazlarının artan konsantrasyonları atmosferde daha fazla ısı hapsediyor ve bu da küresel ısınmaya neden olmaktadır.

İklim değişikliğinin, değişen ve öngörülemeyen yağış düzenleri ve sıcaklıkları, aşırı hava olaylarının daha sık görülmesi ve kuraklık, sel, haşere ve hastalık salgınları ve okyanus asitlenmesi gibi felaketler nedeniyle tarım-gıda sistemleri üzerinde hem doğrudan hem de dolaylı etkileri vardır (www.fao.org). İklim değişikliği, insanların refahını ve kalkınma beklentilerini giderek daha fazla etkilemektedir. Dünya Bankası'nın son zamanlarda yaptığı bir araştırmada, iklim değişikliğinin 2050 yılına kadar 216 milyon insanın kendi ülkelerinde göç etmesine neden olabileceğini ve 2030 yılına kadar 132 milyon kadar insanı yoksulluğa sürükleyebileceğini göstermektedir. Somali gibi kırılgan yapıya sahip ülkelerde yakın zamanda iklim değişikliğinin neden olduğu döngüsel şoklarla karşı karşıya kalmıştır. Bunun sonucu olarak ülkede kuraklık, sel ve çekirge istilası gibi sorunlar kendini gösterdi. Somali'nin ekonomisinin doğal kaynaklara dayanmaktadır. Ülkede kömür üretimi ve aşırı otlatma gibi doğal kaynakların insan eliyle bozulması nedeniyle iklim değişikliği, ülkeyi yoksulluğa ve gıda güvensizliğine karşı daha savunmasız hale getirmektedir.

Somali'nin kırsal kesimlerinde kuralığın kendini göstermesi sonucu bu bölgede yaşayan insanların tüketim ihtiyaçlarını karşılayamaması yoksulluk seviyesini artırmaktadır. İklim değişikliğinin yoksullar üzerindeki olumsuz etkisi geniş kapsamlı olmaktadır. Somali'de son zamanlarda yaşanan kuraklık en yıkıcı olaylardan birisidir. Su sıkıntısı nedeniyle çok sayıda hayvanın öldüğü haberlerinin ardından, insanların çektiği acılara dair korkunç hikâyeler ortaya çıkmaktadır. Aralık ortası itibarıyla, Orta Somali'de yaşanan korkunç kuraklık nedeniyle çoğu çocuk olmak üzere insanların öldüğüne ve ayrıca kuraklıktan kaçan insanların şehir merkezlerine doğru zorunlu bir göçe maruz kaldıklarına dair raporlar vardır (Kotıkula ve Masakı, 2022).

BÖLÜM:3

KÜRESEL KAMUSAL MAL OLARAK YOKSULLUKLA MÜCADELEDE ULUSLARASI KURULUŞLARIN ROLÜ

3.1. Yoksullukla Mücadelede Maliye Politikası

Kamu harcama yönetimi ve vergilendirme zayıf olduğunda ve mali açık ve kamu borcu başarılı bir şekilde yönetilmediğinde, büyüme, yoksulluğun azaltılması sekteye uğrar ve sosyal barış baltalanır. Büyük ölçekli yardım ve borç erteleme, iyi bir mali sistem olmadan işlememektedir. Pek çok yoksul ülkenin makroekonomik çerçeveleri gelişmektedir ancak maliye politikasının tam potansiyeli, iyi ve sorumlu harcama, iyi vergilendirme sistemleri inşa edilmedikçe verimli olmamaktadır. İyi bir maliye politikası, harcamaların yeterince büyük olması koşuluyla, iyi seçilmiş kamu yatırımları yoluyla ekonomik büyümeyi artırabilir. Büyümenin kendisi, yoksulluğun azaltılması için daha yüksek kamu harcaması potansiyeli oluşturan vergi tabanını artırır. Harcamaların ve vergilendirmenin adaletsiz dağılımı şiddete dönüşen şikâyetler ürettiğinde, mali reform barış için bir araç olabilir. Genel olarak, maliye politikası, bir ülkenin kalkınma stratejisinin temelini oluşturan siyasi öncelikler hakkında, diğer tüm politika oluşturma alanlarından daha fazla bilgi vermektedir (Addison, Roe, Smith, 2006).

3.1.1.Yoksullukla Mücadelede Ekonomik Büyüme

Ekonomik büyüme yoksulluğu etkileyen en önemli faktördür. Çok sayıda istatistiksel çalışma, yoksulluğun hem gelir hem de gelir dışı ölçümlerini kullanarak, kişi başına düşen ulusal gelir ile ulusal yoksulluk göstergeleri arasında güçlü bir ilişki bulmuştur. Kırk yılı kapsayan 80 ülkeyi kapsayan yeni bir çalışma, ortalama olarak, nüfusun en alttaki beşte birinin geliri, kişi başına düşen Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) ile tanımlanan ekonominin genel büyümesiyle bire bir artmaktadır (Dollar ve Kraay, 2000). Ayrıca çalışma, büyümenin yoksulların geliri üzerindeki etkisinin yoksullarda ortalama olarak farklı olmadığını bulmuştur. Yoksulluk-büyüme ilişkisinin son yıllarda değişmediği ve politika kaynaklı büyümenin genel nüfus için olduğu kadar yoksullar için de iyi olduğu ortaya çıkmıştır. 143 büyüme dönemini inceleyen başka bir çalışma da “büyüme etkisinin” baskın olduğunu ve “dağıtım etkisinin” yalnızca az sayıda durumda önemli olduğunu bulmuştur. Ancak bu çalışmalar nedensellik değil, ilişki kurmaktadır. Aslında nedensellik diğer tarafa da gidebilir. Bu gibi durumlarda

yoksulluğun azaltılması aslında istikrarlı makroekonomik politikaların uygulanması veya daha yüksek büyümenin sağlanması için gerekli olabilmektedir. Araştırmalar özel sektörün sermaye birikiminin büyümeyi tetiklediğini göstermektedir. Bu nedenle, bir ülkenin yoksulluğu azaltma stratejisinin temel amacı, özel sektör yatırımlarını kolaylaştıracak koşulları oluşturmak olmalıdır. Hiçbir sihirli değnek özel sektör yatırım oranlarının artmasını garanti edemez. Bunun yerine, sürdürülebilir ve istikrarlı bir dizi makroekonomik politikaya ek olarak, bir ülkenin yoksulluğu azaltma politikası gündemi çoğu durumda özelleştirme, ticaretin serbestleştirilmesi, bankacılık ve finans sektörü reformları, işgücü piyasaları, istihdam piyasaları, düzenleyici ortam ve yargı sistemidir. Gündemde kesinlikle bir ülkenin sağlık, eğitim ve diğer öncelikli sosyal hizmet sektörlerine artan ve daha verimli kamu yatırımları yer almalıdır (Izquierdo ve diğerleri, 2001, s. 4-5).

3.1.2. Yoksullukla Mücadelede Vergi Politikası

Yoksullukla mücadele için bireyin ödeme gücünü dikkate alan bir vergi sisteminin benimsenmesiyle servet üzerinden alınan vergilerle de gelir ve harcamalara ilişkin vergilerin ortadan kaldırılması mümkündür. Gelir vergisi, kurumlar vergisinden farklı olarak subjektif bir vergi türüdür. Bu durum, gelir vergisi kesintilerinde engellilik ve çocuklar gibi kişisel ve ailesel faktörlerin dikkate alınmasına izin vermekte ve aynı zamanda asgari ücretin altında kazanan bireylerin vergiye tabi olmaması gerektiği inancını da desteklemektedir. Gelir vergisi ödeme gücü yüksek olanların giderek daha yüksek oranlarda vergilendirilmesine ve bu şekilde elde edilen gelirlerin yoksullukla mücadelede kullanılmasına olanak tanıyan artan oranlı bir tarife yapısı uygulamasıdır. Gelir vergisindeki istisna ve muafiyetler, belirli konu veya kişileri vergi kapsamı dışında tutacak şekilde değiştirilebilir. Tüm bu seçenekler yoksullukla mücadelede gelir vergisini ön plana çıkarmaktadır. Kurumlar vergisi, gelir vergisinden farklı olarak objektif vergiler olarak tasarlanmış olup sabit oranlı bir tarifeye sahiptir. Kurumlara uygulanan düşük vergilendirme veya vergi teşvikleri, eğer bu tür önlemler mevcutsa, ekonomideki gelir dağılımını bozabilir.

Kurumlar çok yüksek buldukları vergileri tüketicilere yansıtabilir ve gelir dağılımının daha da bozulmasına neden olabilir. Kurumlar vergisi kapsamına alınabilecek bir düzenleme, vergi oranlarını buna göre değiştirerek, yatırım teşviklerinden yararlanmayı garanti altına alarak ya da kurumların vergilerini yasal düzenlemeler yapılarak başkalarına yansıtılmalarının önüne geçilerek yoksulluğun ve

gelir dağılımının azaltılmasına yardımcı olmaktadır (Aydın ve Türgay, 2011, s.255-256).

3.1.3.Yoksullukla Mücadelede Kamu Harcama Politikası

Kamu sosyal harcamaları ile yoksulluğa katkıda bulunan diğer faktörler arasında nitelik açısından bir ayırım yapılmalıdır. İşsiz yoksulların, eğitilmiş yoksulların ve diğer yoksul grupların harcamaları aynı şekilde etkilenmeyebilir. Sosyal harcamalar, aynı verilerde belirtildiği gibi kırsal yoksulluğun yüzde 10, kentsel yoksulluğun ise yüzde 3 oranında azalmasını sağlayabilir. Bu değişimin sorumlusu, kırsal ve kentsel alanlar arasındaki yoksulluğun nedenleri arasındaki farklılıklardır.

Kamu harcamaları genellikle hükümetler tarafından yoksulluğu azaltmak için kullanılmaktadır. Yoksulluğun kaynağı ne olursa olsun bunun için kamu harcamaları çok önemlidir. Bazen, kamu fonlarının karşılaştırılabilir amaçlar için kullanıldığı durumlar da vardır. Bu nedenle, belirli bir yoksulluk sınırının altındaki bireylerden elde edilen gelir muaf tutulabilir veya daha düşük vergi oranlarına tabi tutulabilir. Bu uygulamanın yoksulluğu azaltmadaki rolüne rağmen kamu harcamalarıyla aynı ölçüde kapsadığını söylemek zordur. Yoksulluğun azaltılması, sosyal kamu harcamaları olarak da bilinen transfer harcamaları yoluyla sağlanabilir Söz konusu harcamalar uygulamada şu şekilde kullanılabilir (Sarısoy ve Koç, 2010, s.331-332):

- Doğrudan gelir transferi
- Harcama bütçesi finansmanı
- Vasıfsız veya geçerliliğini yitirmiş meslek gruplarına yeni ve geçerli meslekler kazandırılması
- Girişimcilik vasfının kazandırılması
- Diğer uygulamalar (sağlık, eğitim, güvenlik ve diğer sosyal imkânların geliştirilmesi)

3.2. Yoksullukla Mücadelede Küresel Kamusal Mallar

Yoksullukla mücadelede küresel kamusal mal olarak; bilgi, sağlık, barış, yönetim, çevre ve ekonomik istikrarın yoksullukla mücadeledeki önemine değinilecektir.

3.2.1.Bilginin Küresel Kamusal Mal Olarak Yoksullukla Mücadeledeki Önemi

Küresel bir kamu malı olarak bilgi fikri, teknoloji transferleri, fikri mülkiyet hakları ve kamu kurumları tarafından ne tür bilgilerin sağlanması gerektiği ve bunun nasıl yapılacağı gibi konularla ilgilenen çok yönlü ve karmaşık bir kavramdır. Bilgi, üretimi, yayılması, alınması ve geliştirilmesi yoksulluğun sona erdirilmesinde büyük rol oynadığından, bunlar önemli çalışma alanlarıdır. Dünyanın daha müreffeh, güvenli ve ilginç bir yer olmasına yardımcı olur. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki yaşam standartlarındaki en büyük farklılıklardan biri, bilgi farklılıklarına atfedilmiştir.

Bilginin önemli bir yönü, olumlu dışsallıklara sahip olmasıdır. Bilginin bir kişi tarafından üretilmesi, onu üretmekten sorumlu olan kişinin ötesine geçen olumlu bir etkiye sahip olabilir. Başka bir deyişle, kamu, bireyin sıkı çalışmasından yararlanır. Özel ve kamu çıkarlarının bu yanlış hizalanması, gerçekte olduğu gibi, bilginin yetersiz sağlandığı anlamına gelebilmektedir. Birbirine bağlı ve birbirine bağımlı bir dünyada, uygun düzeyde bilgi ve eğitim sağlamak küresel bir zorluktur. Bilgiye yapılan yatırımın taşınması ve “beşeri sermaye kaçıışı” ya da beyin göçü sorunu, entegre bir küresel tepki gerektirmektedir. Bilgiye küresel kamu malları açısından bakmak, küresel yanıt için durumu güçlendirmeye yardımcı olur ve gelişmekte olan dünyanın başına bela olan bilgi boşluğunu nasıl kapatacağımız konusundaki anlayışımızı genişletebilir.

Demografik eğilimler, herkese kaliteli eğitim sağlamak için mücadele eden gelişmekte olan dünyada daha büyük bir insan sermayesi payının doğacağı anlamına gelir. Sorunun bir kısmı, bu yerlerin ulusal vergiler yoluyla ulusal eğitim vermesinin beklenmesi haksızlıktır. Yine de, gezegendeki tüm ülkelerde eğitilmiş bir nüfusa sahip olmakta ortak bir çıkar vardır, bu nedenle yukarıdaki gibi sorunları çözmek, yoksulluğu sona erdirmek için yüksek bir önceliktir (*Wachter, 2015*).

Eğitim, yoksulluğun ortadan kaldırılması ve ekonomik kalkınmanın desteklenmesi için bir temel sağlar. Eğitim yoksulluğun azaltılmasında ve aynı zamanda bir ulusun zenginliğinin artırılmasında önemlidir. Eğitim, yoksulluktan kurtulmanın bir yolu olarak kabul edilmektedir. En az ilköğretim düzeyindeki eğitimin özellikle yoksulluğun azaltılmasında giderek daha önemli bir rol oynadığı algılanmaktadır. Beşeri sermaye teorisi, daha spesifik olarak eğitimin getiri oranları, gelişmekte olan ülkelerde ilköğretim ve kız çocuklarının okullaşmasının önemini vurgulamak için teorik temel olarak kullanılmaktadır. Bu teori, eğitimin hem bireyin verimliliğini artırabileceğini

hem de kazançlarını artırdığını ve bir bütün olarak ülkenin ekonomik büyümesine katkıda bulunabileceğini varsaymaktadır (Majumder ve Biswas, 2017, s.151-152).

Dünya Bankası 2004 Küresel İzleme Raporu kapsamında sırlamış olduğu Milenyum Kalkınma Amaçları arasında “Amaç 2 Evrensel İlk Öğretimin Sağlanması” başlığı altında eğitime verdiği önemi vurgulamıştır. 2015 yılına kadar her yerde hem kızların hem de erkelerin doğrudan bir ilköğretim kurslarını bitirebilecekleri bir ortamın sağlanmasını amaçlanmaktadır (Kovancılar ve diğerleri, 2007, s.159).

3.2.2. Sağlık Küresel Kamusal Mal Olarak Yoksullukla Mücadeledeki Önemi

Sağlık hem özel mal hem de kamusal mal olma özelliği taşımaktadır. Sağlıktan insanlar dışlanamaz ve tüketiminde rakip olmama özellikleri vardır. Salgın hastalıklar ulusal sınırları aşarak uluslararası düzeyde de büyük sorunlar oluşturması nedeniyle bu hastalıkların bulaşmasının azaltılması ve yok edilmesi uluslararası düzeyde koordinasyon gerektirdiği için sağlık küresel kamusal mal olarak kabul edilir (Yılmaz ve Yaşarır, 2011, 1-33).

Salgında risk ve belirsizlik zenginleri etkilediğinde, savunmasız insanların refahı ihmal edilebilir. Sağlık kurumlarının, salgın durumunda insanların kendilerini iyi hissetmemeleri veya yanıt olarak yiyecek stoklamaya başlamaları durumunda evde kalmaları gerektiğine dair son önerileri iyi niyetli bir rehberlik olabilmekte ancak aynı zamanda toplumun en savunmasız gruplarını hesaba katmamaktadır. Bugüne kadarki rehberlik, yeterli güvenlik ağları olmayan kişiler için sınırlı bir kullanıma sahiptir. Kayıt dışı ekonomideki işçilerin ücretli hastalık izni olmadan evde kalma lüksü olmayabilir. Yoksulluk içinde veya yakınında yaşayan insanlar genellikle tek kullanımlık nakitten yoksundur ve kolayca yiyecek stoklayamazlar. Açlık, yetersiz beslenme ve diğer sağlıkla ilgili şoklar ve stresler virüse karşı kırılganlığı artırır ve hastalık, yoksulluk ve ölümden oluşan bir kısır döngüye katkıda bulunmaktadırlar. Yoksulluk bulaşmayı körükleyebilir, ancak bulaşma aynı zamanda yoksullaşmayı da yaratabilir veya derinleştirebilir (Diwakar, 2018).

Salgın hastalıkların ülke sınırlarını aşarak diğer ülke ve bireylere yayılarak negatif dışsallık oluşturması engellenmeli, salgın hastalıklara karşı hızlı tedavi yöntemleri geliştirilerek insanların bu hastalıklardan korunması ve diğer ülke ve bireylerin yayılmasının engellenmesi ile sağlık pozitif bir dışsallık oluşturur. Salgın hastalıkların yayılmasını engellemek için tüm ülkeler gerekli önlemleri almalıdır, bir

ülke dahi bu konuda yetersiz kalırsa salgın hastalık durdurulmasına engel teşkil eder. Salgın hastalıkların önlenmesiyle sosyal ve ekonomik zorluklarında önüne geçilecektir (Akdoğan, 2021, 662-678).

İnsanlık tarih boyunca çeşitli salgın hastalıklarla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu hastalıklar, veba, İspanyol gribi ve günümüzde yaşanan COVID-19'dur (Altınışik, 2022, s.758). COVID-19'un yoksulluk üzerindeki etkilerini inceleyen literatürde birçok çalışma bulunmaktadır. Bunlarla ilgili bazı çalışmalar şöyledir:

(Altınışik, 2022, s.763), Koronavirüs salgınında meydana gelen büyük krizde yoksulluğun azaltılması ve yeniden dağıtımın sosyal politikalar üzerindeki etkisi üzerinde durmuştur. Koronavirüs salgını, yoksulluğu ihmal edilemez boyutlara taşıyarak sosyal sınıflar ve farklı ekonomik katmanlar arasındaki uçurumun genişlemesine yol açtığını savunmaktadır.

(Beland ve diğerleri, 2022, s.291), Yoksul insanların, koronavirüs salgını sırasında ekonomik bozulmaya karşı savunmasız olduklarını ortaya koymaktadırlar. Koronavirüs salgınında, yoksulluğun azaltılmasının bir politika kaygısı olarak önemini vurgulamaktadırlar. (Tran ve diğerleri, 2020, s.3), Koronavirüs salgınında oluşan ekonomik aksaklıklar ve finansal belirsizlikler karşısında kırılgan ekonomiler meydana gelmektedir. Bu da iş kaybı, azalan gelir, artan maliyetler ve günlük rutinlerdeki değişikliklerin yol açtığı zihinsel gerginlik de eşlik etmektedir. Hem bu oluşan strese hem de artan eşitsizlikler yoksul kesimini en çok etkilemektedir.(Moyer ve diğerleri, 2022, s.1-12), Koronavirüsün 2050 yılına kadar yoksulluk üzerindeki uzun vadeli etkisini ülke düzeyinde analiz etmişlerdir. Koronavirüsün uzun vadede mutlak yoksulluğu en çok etkileyeceği yerin Sahra Altı Afrika Ülkeleri olduğu tespit etmişlerdir. Güney Asya Ülkeleri'nde de bu salgında mutlak yoksulluk oranında artışlar meydana gelmiştir.(Pereira ve Oliveira, 2020, s.3236), Koronavirüs salgınında gıda güvenliğinin tehlikeye atılması üretim ve dağıtım zincirleri ve farklı ülkelerde sağlıklı gıdalara erişimin azaldığını incelemiştir. En yoksul ülkelerdeki sosyal ve ekonomik açıdan eşitsizlikler salgında fazlalaşmıştır.

3.2.3. Çevrenin Küresel Kamusal Mal Olarak Yoksullukla Mücadeledeki Önemi

Çevre sorunlarının küresel kamu yararına faydası, belki de en ikna edici şekilde ozon tabakası aracılığıyla gösterilmektedir. Atmosferdeki bu stratosfer tabakası güneşin ultraviyole ışığının yaklaşık yüzde 97 ila 99'unu emer, eğer durum böyle olmasaydı

ciddi genetik hasara neden olurdu. Böylece yeryüzündeki tüm yaşama bir hizmet sunar: olası bir yok edici güce karşı koruma sağlar. 1985 yılında keşfedilen Ozon tabakasının her on yılda yüzde 4'lük bir yoğunluk düşüşü göstermesi sonucu kutup bölgelerinde büyüyen delikler ortaya çıkmaktadır. Yapılan analizlerde kloroflorokarbonların ozon tabakasının yoğunluğunun azalmasının ana nedeni olduğunu ortaya çıkardı. Bu kimyasallar, 1920'lerde ve 1930'larda tanıtıldı ve esas olarak klima ve buzdolaplarında kullanılmıştır. Daha sonra tanımlanan diğer kimyasallarla birlikte, ozon tabakasını incelten maddeler olarak bilinmeye başlanmıştır.

Endüstriyel üretim sürecine girdiklerinde bu durumun yıkıcı etkilerinin farkında olmamışlardır. Ozon tabakasının zayıfladığının keşfedilmesiyle, ozon tabakasını korumak amacıyla 1988 yılında 196 ülkenin katıldığı Viyana Sözleşmesi imzalanmıştır. Bu antlaşma ozon tabakasını korumadaki en etkili yoldur. Montreal Protokolüyle de 2050 yılına kadar ozon tabakasını eski haline getirmek amaçlanmaktadır. Bu uluslararası anlaşmalar ozon tabakasını incelten maddelerin üretimini ve kullanımını yasaklamıştır. Ozon tabakasının korunması yeryüzündeki yaşama eşit bir yarar sağlar. Çevre sorunlarıyla birlikte ozon tabakasının zarar görmesi, iklim değişiklikleri, biyoçeşitlilik kaybı, kirlilik sorunlarına, toprakta bozulma gibi sorunlara yol açmaktadır. Çevrenin bir diğer etkisi de yoksulluk ve kalkınma üzerindedir (Berg, 2014, s.23-24).

Çevrenin yoksulluktan etkilenmesinin en büyük yollarından biri ormansızlaşmadır. Ormanlar, bugün dünyada görülen şiddetli iklim değişikliklerini azaltmaya yardımcı olan "lavabolar" olarak çalışmanın yanı sıra dünyaya temiz hava sağlar. Artan ormansızlaşma seviyesiyle birlikte, çevre ağır bir darbe almakta ve toparlanması zorlaşmaktadır. Orman ahşabı ve toprak gibi doğal kaynakları hatalı ve zararlı şekilde kullandıklarının farkında olmayan yoksul topluluklar, çevreyi daha da aşağıya çeken yıkıcı döngüyü sürdürmektedirler.

Hava kirliliği, yoksulluğun çevresel bozulmaya katkıda bulunduğu başka bir yoldur. Yukarıda bahsedildiği gibi, üretim teknikleri söz konusu olduğunda, yoksul topluluklar doğru bilgidен yoksundur. Bu nedenle, hayatta kalmalarına yardımcı olmak için kaynakları kullanma biçimleri çevrelerindeki kaynaklara ve nihayetinde tüm dünyaya zararlıdır. Hava kirliliği, kötü üretim tekniklerinin en önemli sonuçlarından biriyken, su kirliliği yine bilgi eksikliğinden kaynaklanan kötü su yönetiminin bir sonucudur. Su kirliliği, fakir topluluğun ötesinde pek çok şeyi etkiler. Su kirliliği toprağı besleyici elementlerden mahrum bırakır, balıkları öldürür ve insan sağlığına son

derece zararlıdır. Çevrenin durumuna yardımcı olmak için önce yoksulların durumuna yardım edilmeli ve iyi bir eğitim sağlanmalıdır.

Yoksul bölgelerin atıklarını atabilecekleri doğru ve zararsız yöntemlerin neler olduğunu bilmeleri gerekiyor. Bozulmuş toprağa ve diğer uygun olmayan kaynaklara bel bağlamadan sağlıklı ve sağlam bir tarım sistemini nasıl yöneteceklerini öğrenmelidirler. Su yönetimine ve balıkçılığın korunmasına daha fazla önem verilmelidir, çünkü bunlar birçok insanın geçimi için elzemdir. Yeniden ağaçlandırma projeleri, ormansızlaşmanın yok ettiği çevresel “ürünlerin” arzını yenilemek için çok önemlidir (Owens, 2013).

3.2.4. Barış ve Güvenliğin Küresel Kamusal Mal Olarak Yoksullukla Mücadeledeki Önemi

Barış evrensel bir kamu malı olarak hayatta kalması için en iyi toplum halidir ve toplumun huzur ve refahı için gerekli bir koşuldur. Barış olmadan, kişi günlük hayatın kolaylıklarından yararlanamaz. Mutluluk ve sosyal huzur insani yaşamın ön koşuludur. Eğer bir ülke barış içindeyse bunun pozitif dışsallığından diğer ülkelerde yararlanacaktır. Ulusal düzeydeki barış, hukuki ve kamu düzeninin yararına olduğu gibi, uluslararası düzeyde de küresel barış herkesin yararınadır. Barış ve güvenliğin olduğu yerde, savaş ve savaş tehdidinin olmadığı, uluslararası seyahat ve ticaretin engellenmediği, insanların korkusuzca işlerine gidebildiği ve benzeri şeylerden herkes faydalanabilir. Bu durumda herkes her yerde barışın faydalarından yararlanabilir. Refah iktisatçıları, aslında, barışı bir kamu yararından bile daha temel olarak görebilirler. Piyasa mekanizmasını etkinleştiren bir kurum olarak görebilirler ve refah ekonomisinin ilk temel teoreminin önemli bir unsurudur (Mendez 1999, s. 58).

Yoksulluk ile küresel barış arasındaki ilişkileri ele alan çalışma literatürde yok denecek kadar azdır. Literatürde yer alan birkaç çalışma şunlardır;

(Topal, Günay, 2017, s.57-65), 120 ülkenin 2007-2014 dönemine ait kapsamlı Küreselleşme (KOF), Küresel Barış (GPI) ve Yoksulluk (HDI) endeks verileri kullanılarak küreselleşme, yoksulluk ve küresel barış arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Regresyon analizi sonuçlarına göre ülkelerin daha barışçıl bir çevreye sahip olmaları yoksulluğun azaltılmasına pozitif katkı sunmaktadır.

(Yıldız, 2016, s.65-77), 93 ülke ve 2007-2013 yılları arasında kalkınma ve barış arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Barış ortamlarındaki gelişmenin ülkelerin kalkınma süreçlerine olumlu katkıda bulunduğu sonucuna varmıştır. Çalışmasında yer alan ve

yoksulluğun göstergesi olan İnsani Gelişme Endeksi incelemesi sonucunda küresel barışın yoksulluğu azalttığı sonucuna varmıştır.

3.2.5. Yönetişim Küresel Kamusal Mal Olarak Yoksullukla Mücadeledeki Önemi

Yönetişimi kurallar dizisi olarak tanımlayalım, kolektif kararların alındığı süreçler, prosedürler ve davranışlar bütünüdür. Bu nedenle küresel yönetim, uluslararası koordinasyonun tasarımı ile ilgilidir. İyi bir küresel yönetişimin temelini oluşturan ilkeler, geleneksel açıklıkla ilgili politika tasarımı sorunları (genel halkla daha fazla iletişim), hesap verebilirlik (karar vericilerin daha fazla sorumluluğu), katılım (daha kapsayıcı) paydaşların istişare ve katılımına yönelik yaklaşımlar), politika etkinliği ve bir tür -topluca kabul edilen- ulus-üstü güçler adına işbirliği sağlanmalıdır. Meşru uluslarüstü meşrutiyetin olmadığı bir dünyada buna eklenmesi gereken politika tutarlılığı ve otoritedir (Thoyerve Montpellier, 2002, s.2-3)

Aşırı yoksulluk içinde yaşayan aileler ve bireyler, etkili ve adil yönetim biçimleri yaratmada aktif bir rol oynamayı arzulamaktadır. Uluslararası kurumlardan yerel kalkınma projelerini denetlemekten sorumlu gruplara kadar her tür yönetime gerçek anlamda katılmalarını sağlamak son derece önemlidir. Katılımları, yalnızca yoksul toplulukların karşılaştığı damgalanmaya karşı koymakla kalmaz, aynı zamanda onların ihtiyaçlarını karşılamak ve kalkınmayı teşvik etmek için tasarlanan politika ve programların etkisini ve sürdürülebilirliğini de geliştirir. Aşırı yoksulluk içinde yaşayan insanlarla ortaklaşa oluşturulan aşağıdaki tavsiyeler, aşırı yoksulluğun adil ve etkili hükümet biçimlerinin sürdürülmesine getirdiği zorluklara karşı koymayı amaçlamaktadır.

Ulusal ve uluslararası düzeylerde hesap verebilirlik mekanizmaları oluştururken yönetişimin her düzeyinde şeffaflığı sağlanmalıdır. Kararların alınma nedeni ve katılımın etkileri herkesin görebileceği şekilde açık olmalıdır. Ülkeler arasındaki bağımsız ombudsmanlar, adli süreçler ve emsal değerlendirme sistemleri, katılımcı yönetişimin sadece göstermelik olmamasını sağlamaya yardımcı olabilir. Aşırı Yoksulluk ve İnsan Haklarına İlişkin Kılavuz İlkelerde belirtilen hükümler doğrultusunda, yönetişimin her düzeyinde katılımcı mekanizmalar geliştirin: onları etkileyen kararların ve politikaların tasarımı, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesidir. En fakir ve sosyal olarak en dışlanmış kişilerin tam olarak dahil edilmesine özel dikkat gösterilmelidir. Yerel, ulusal ve uluslararası yapıların katılımcı

yönetişimi teşvik etmesini sağlanmalıdır. Yerel, ulusal ve uluslararası kurum ve idarelerdeki personele yönelik teşvikler, yönetim süreçlerini katılımcı yaklaşımları uygulamaya daha elverişli hale getirmek için değiştirilmelidir.

Yoksul toplulukların yönetime anlamlı bir şekilde katılmasını sağlanmalıdır. Katılım empoze edilemez ve sadece topluluk 'liderlerini' değil, tüm toplulukları dinlemek için zaman ayrılmalıdır. Toplulukların kendi kendilerini organize etme ve daha geniş toplumla bağlantılar kurma kapasitelerini geliştirmek bir öncelik olmalıdır. Yoksulluk içinde yaşayan insanlara kendi sesleriyle konuşmaları ve karar alma süreçlerinde yer almaları için alan sağlayan STKlar'ın rolü tanınmalıdır (www.sustainabledevelopment.un.org).

3.2.6. Finansal İstikrarın Küresel Kamusal Mal Olarak Yoksullukla Mücadeledeki Önemi

Bir küresel kamusal mal olarak finansal istikrar fikrine tersten bakmak daha iyidir. Finansal piyasalardaki istikrarsızlığın küresel üretimi yavaşlatan veya yoksulluğu artıran ya da yoksulluğun azalma oranını azaltan durgunluklar, gerilemeler ve bunalımlar yaratmaktadır. Mali piyasalar, zayıf gözetim ve düzenleme ve ulusal düzeyde yanlış yönetilen makroekonomik politikalar dâhil olmak üzere birçok nedenden dolayı istikrarsız olabilir. Finansman uygulamaları ve telekomünikasyondaki gelişmeler işleri karmaşık hale getirdi ve sermaye akışlarının serbestleşmesi istikrarsızlık seviyesini yükseltir. Giderek daha entegre ve karmaşık hale gelen finansal piyasalarda, bir ülkedeki hatalar, küresel etkileri olan bir bulaşıcılık işlevi görmektedir.

Ne yazık ki, gelişmekte olan ekonomiler, sermaye akışlarındaki oynaklık ve gelişmekte olan ülkelerin finansmana erişim güçlüğü nedeniyle daha fazla riske maruz kalıyor, bu durum, çifte istikrar ve verimlilik sorunu olarak adlandırılmaktadır. Pek çok çalışma, gelişmekte olan ülkeler üzerindeki finansal istikrarsızlığın maliyetini ölçmüştür ve literatürün bir analizi, maliyetin 1975'ten 2000'e kadar yıllık GSYİH'nin yüzde biri olduğunu ve bunun da gelişmekte olan ülkeler için o zaman diliminde gelirin yüzde 25 oranında azalmasına neden olduğunu ortaya koymaktadır.

İstikrarsız finansal piyasaların güçlü bir küresel ekonomi için bir hastalık olduğu ve maliyetlerinin adaletsiz bir şekilde dağıtıldığı ve gelişmekte olan ülkelerin en çok etkilendiği açıktır. Küresel kamusal mal olarak finansal istikrar sağlamak için ne yapılmalı? Dünya ülkeleri arasındaki iletişim ve karşılıklı bağımlılıkta muazzam ilerlemeler olmaktadır. Fakat bu süreci yönetmek için gereken politikalara çözüm

getirecek kurum veya kurumlar yoktur. Bu nedenle, tam da uluslararası bir mesele olduğu için, finansal piyasanın istikrarını sağlamak için uluslararası kurumlara ihtiyaç vardır. Bu yeni kurumun istikrarı sağlamaya yönelik reçeteleri, diğer teknik düzeltmelerin yanı sıra, mali sektör düzenlemesi, makroekonomik politikaların gözetimi ve koordinasyonu için kod ve standartların uyumlu hale getirilmesini ve getirilmesini ve ciddi şekilde mücadele eden ekonomiler için likidite enjeksiyonlarının etkinleştirilmesini içermektedir. Bir kalabalığı çekmek pek mümkün olmasa da, bu çabaların yoksullukla mücadelede ve dünyayı daha istikrarlı bir yer haline getirmede gerçek bir etkisi olmaktadır. Bu türden bir şeyi koordine etmek ve uygulamak için gereken çalışma, sürekli uluslararası işbirliği gerektirmektedir (Wachter, 2015).

3.3. Yoksullukla Mücadelede Uluslararası Kuruluşlar

Dünya Bankası, IMF, UNDP, ILO, DTÖ VE İİT'nin yoksullukla mücadeledeki çalışmalarına değinilecektir.

3.3.1. Dünya Bankası'nın Yoksullukla Mücadelesi

Dünya Bankası Grubu, 1944 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde New Hampshire, Bretton Woods'ta düzenlendiği için daha çok "Bretton Woods Konferansı" olarak bilinen Birleşmiş Milletler Para ve Mali Konferansı sırasında kurulmuştur (Ursu, 2022). Dünya Bankası, 187 ülkenin sahip olduğu uluslararası bir kalkınma kuruluşudur. Rolü, ekonomilerini iyileştirmek ve halklarının yaşam standartlarını iyileştirmek için daha yoksul üyelerinin hükümetlerine borç para vererek yoksulluğu azaltmaktır. Banka aynı zamanda dünyanın en büyük kalkınma araştırma merkezlerinden biridir. Sağlık, eğitim, beslenme, finans, adalet, hukuk ve çevre gibi alanlarda ülkelere tavsiyelerde bulunmak için bu bilgileri kullanan uzmanlaşmış departmanlara sahiptir. Bankanın bir diğer bölümü olan Dünya Bankası Enstitüsü, yerel araştırma ve eğitim kurumları aracılığıyla dünyadaki hükümet ve diğer yetkililere eğitim sunmaktadır. Bankanın yoksulluğu azaltmaya katkı sağlayan kurumları şunlardır (World Bank, 2012):

- Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası (IBRD), düşük ve orta gelirli ülkelere borç verir.
- Uluslararası Kalkınma Derneği (IDA) düşük gelirli ülkelere borç verir.
- Uluslararası Finans Kurumu (IFC) özel sektöre borç verir.
- Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı (MIGA), özel şirketleri yabancı ülkelerde yatırım yapmaya teşvik eder.

- Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümü Merkezi (ICSID), özel yatırımcıların ve yabancı ülkelerin anlaşamadıkları zaman farklılıkları çözmelerine yardımcı olur.

Banka ilk krediyi Fransa'ya vermiş, daha sonra diğer Avrupa ülkelerine de kredi kullandırmıştır. 1947 Marshall Planı'nın Avrupa'da savaş sonrası yeniden yapılanma çalışmalarını devralmasının ardından Banka, dikkatini hızla dünya çapında, özellikle enerji, sulama ve ulaştırma alanlarındaki altyapı projelerinin finansmanına çevirmiştir. Avrupa dışındaki bir ülkeye verilen ilk kredi, Şili'ye 1948'de hidroelektrik enerji üretimi için verilmiştir. Bu kredinin miktarı ise 13.5 milyon ABD dolarıdır. Banka, 1955 yılında üye ülkelerden yetkilileri eğitmek için Ekonomik Kalkınma Enstitüsü'nü kurmuş ve bir teknik yardım programı başlatmıştır. 1970'lerde gelişmekte olan ülkelerdeki insanların %40'ından fazlası mutlak yoksulluk altında yaşamıştır.

Dünya Bankası'nın girişimleri ise tam tersine yoksullara doğrudan yardım sağlamaya odaklanmıştır. Dünya Bankası Başkanı Robert McNamara, 1973 Yıllık Toplantısında yaptığı konuşmada "mutlak yoksulluk" ifadesini tanıtmış ve Dünya Bankası'nın iki temel amacını özetlemiştir. Bunlar ekonomik büyümeyi artırmak ve yoksulluğu azaltmaktır. Banka'nın gelişim odağı bu kavramlarla şekillenmiştir. 1968-1981 döneminde üye ülkelere verilen kredi katkıları on iki katına çıkarak çevre gibi yeni sektörlere yayılmıştır. Kırsal gelişim, su (su, sanitasyon), eğitim ve diğerleridir. Bankanın ilk yirmi yıldaki büyük altyapı projelerinin aksine, nehir körlüğünü ortadan kaldırmaya yönelik küresel kampanya, bankanın yoksulların yaşamlarını nasıl iyileştirmeye çalıştığının bir örneğidir. 1971'de Brezilya'ya kirlilik kontrolü için ilk çevre kredisi verilmiş ve ardından Banka çevre koruma önlemlerini uygulamaya koymuştur. 1970'lerde çoğu için ekonomistler birincil danışmanlar iken Banka, müşterilerine daha fazla uzmanlık sunmak için antropolojiden sosyoekonomiye kadar çeşitli becerilere sahip personeli görevlendirdi.

1980'li ve 1990'lı yıllarda Banka, borç krizlerinin yanı sıra petrol şokları veya çevrecilik gibi ek engellerle de karşı karşıya kalmış ve bu durum, iş operasyonları ve yapısal uyum için yeni becerilerin uygulamaya konmasına yol açmıştır. Amaçları politikayı ve kurumsal ortamı geliştirmek olmasına rağmen, yapısal uyum kredilerinin etkinliği hem şirket içinde hem de müşteriler arasında sorgulanmıştır. 1990'larda Banka, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılmasından sonra eski Sovyet ülkelerinin ekonomilerini yeniden yönlendirmelerine yardımcı oldu ve bu yeni egemen ulusların çoğu Dünya Bankası üyesi olmuştur. 1991 yılında, çevre korumanın önemini

pekiştirmek için Küresel Çevre Fonu (GEF) kurulmuş ve 1996 yılında, yoksul ülkelerin sürdürülebilir kalkınmaya öncelik vermesine ve yoksulluğu azaltmasına olanak sağlamak için Ağır Borçlu Yoksul Ülkeler borç girişimini onaylamıştır. 1988 yılında Dünya Bankası tarafından kurulan MIGA, yatırımcılara politik risk sigortası ve kredi artırımını sağlayan yeni bir kurumdur.

Dünya Bankası, çabalarını çatışma önleme, çatışma sonrası yeniden yapılanma ve 1990'ların sonundaki önemli siyasi değişimlerden sonra ülkelerin ekonomilerini dönüştürmelerine yardımcı olmaya yönlendirmiştir. Dünya Bankası'nın Başkan James Wolfensohn yönetimindeki yolsuzlukla mücadele stratejisi, bu dönemde hükümetteki yolsuzluğun borç verme operasyonları üzerindeki etkisine ilişkin endişelerden kaynaklanmıştır. 1996 yılındaki yıllık toplantılarda Wolfensohn'un 'kanser veya yolsuzluk' konusunda çığır açan bir konuşma yapmış bu konuşma kapsamında Kapsamlı Kalkınma Çerçevesi ve ülkenin hesap verebilirliği ile kalkınma çalışmalarının sahiplenilmesi vurgusu, görev süresi boyunca gündemin merkezi haline gelmiştir (www.worldbank.org).

1999 yılındaki toplantılarının ardından, Dünya Bankası ve IMF, Yoksulluğu Azaltma Strateji Belgesi (PRSP)'lere önerilen yaklaşımları geliştirmek için yoğun bir çalışma üstlenmiştir. Bu çabanın merkezinde, yoksulluğun doğası ve nedenlerine ilişkin kapsamlı bir görüşe dayalı olarak, yoksulluğun azaltılmasına yönelik bir stratejinin unsurlarının açıklanması yer almaktadır. Hızlı ekonomik büyümenin sürdürülebilir yoksulluğun azaltılması için gerekli olduğu ve bu amaçla politikaların güçlendirilmesi gerektiği kabul edilmiştir. Bununla birlikte, büyüme tek başına yeterli değildir: yoksulluğun tüm boyutlarıyla azaltılması, kritik olarak büyüme modeline, hükümet politikalarına ve kurumsal ve sosyal yönere bağlıdır. Ayrıca, büyümenin hem düzeyi hem de modeli, yapısal ve sosyal faktörlerin yanı sıra makroekonomik politikalardan da etkilenmektedir. Bu nedenle, yoksulluğu azaltma stratejilerinin, hem yoksulluğun belirleyici faktörlerinde hem de onu hafifletme çabalarında yer alan çok boyutlu unsurları hesaba katması gerekmektedir. Deneyimler, büyüme ve yoksulluk arasında iki yönlü bir bağlantı olduğunu da göstermiştir. Hızlı büyüme, yoksulluğu azaltmak için gereklidir, ancak kalıcı yoksulluk ve eşitsizlik, büyüme potansiyelini azaltabilir. Son olarak, PRSP sürecinin zaman içinde gelişmesi gerekeceği kabul edilmiştir. Erken deneyimler değerlendirilecek ve sürekli olarak strateji uygulama sürecini iyileştirmek için kullanılacaktır.

PRSPler için tek bir plan yoktur. Bunların her bir ülkenin koşullarını yansıtması ve deneyimler ile ülkelerin ve ortakların görüşleri ışığında gelişmesi beklenmektedir. Bununla birlikte, bazı temel bileşenlerin ülkeler arasında yaygın olması muhtemeldir. Yoksulluğun nedenlerinin ve boyutlarının analizi, mevcut verilere dayalı olarak başlangıç noktasıdır, ancak aynı zamanda ek bilgiye ihtiyaç duyulan yerlerde veri boşluklarına da dikkat çekmektedir. Büyüme ve yoksulluğun azaltılması ve bir yoksulluğun azaltılması stratejisi için öncelikli hedefler ve politikalarıdır. Hızlı ekonomik büyüme olmadan yoksulluğun sürekli olarak azaltılması mümkün olmayacaktır. Ülkeleri sürdürülebilir yüksek büyümeye taşımak için makroekonomik istikrar, yapısal reformlar ve sosyal istikrar gereklidir. Uygun bir makroekonomik çerçeve, yoksulluğu azaltmayı amaçlayan sektörel politikalar ve maliyetlendirilmiş yoksulluğu azaltma eylemleri ile ilişkili sonuç göstergeleri ve bunların ülke içinde kabul edilen ve Uluslararası Kalkınma Hedefleri ile ilişkisi arasındaki tutarlılık, PRSP'nin bir hedefi olmalıdır. Makroekonomik çerçeve ile maliyetli yoksulluğu azaltma programları arasında tutarlılığın sağlanması, yoksulluk teşhisi ve kamu harcamalarının gözden geçirilmesi dâhil olmak üzere önemli hazırlık çalışmaları gerektirmektedir.

PRSPler'in, tümü yoksulluğun azaltılması için devam eden uzun vadeli genel bir çerçeveye yerleştirilmiş, aradan geçen yıllarda yıllık ilerleme raporları ile birlikte üç yıllık bir döngüde hazırlanması beklenmektedir. Ülke sahipliği PRSP sürecinin merkezinde yer almakla birlikte, Banka ve Fon, ortak ve ayrı misyonlar aracılığıyla ülkelere ihtiyaç duyulduğunda destek sağlayacaktır. Ayrıca, çok taraflı ve iki taraflı bağış kuruluşları da dâhil olmak üzere tüm kalkınma ortaklarının, yoksulluğun azaltılması strateji sürecine destek sağlayacağı ve yardımlarını PRSP'ye dayandırmaya teşvik edileceği umulmaktadır (IMF, 2000).

PRSP, bir ülkenin büyümeyi teşvik etmek ve yoksulluğu azaltmak için makroekonomik, yapısal ve sosyal politikalarını ve programlarının yanı sıra ilgili dış finansman ihtiyaçlarını tanımlar. PRSPler, hükümetler tarafından, sivil toplumu ve Dünya Bankası ve IMF dâhil olmak üzere kalkınma ortaklarını içeren katılımcı bir süreç aracılığıyla hazırlanmaktadır. Yoksulluğu Azaltma Strateji Belgeleri, Dünya Bankası ve IMF yardımının yanı sıra Ağır Borçlu Yoksul Ülkeler(HIPC)Girişimi kapsamındaki borçların hafifletilmesi için temel oluşturmaktadır. PRSPler ülke odaklı, kapsamlı, ortaklık odaklı ve katılımcı olmalıdır. Bir ülkenin yalnızca her üç yılda bir PRSP yazması gerekir; ancak, "Yıllık İlerleme Raporu" kullanılarak bir PRSP'nin içeriğinde değişiklikler yapılabilmektedir (World Bank, 2011).

PRSP kanalıyla hükümetler kendi sınırları içerisinde yoksulluk konusunda sorumluluk almakta ve yoksulluğu azaltmaya dönük formüle etmektedirler. Bir PRSP için gerekli içerik ve yaklaşım konularında genel ilkeler olmakla birlikte, her bir ülke için tek bir reçete, yani, standart bir format yoktur. Her bir PRSP'nin ülkeye özel ekonomik koşulları, problemleri, kurumları, sosyal sermayeyi vs. dikkate alması gerekir. Bu bağlamda PRSP yaklaşımını değerlendirmede iki genel yaklaşım ön plana çıkmaktadır (Levinsohn, 2003, s.6).

- Deneyimlerin fazlalığını incelemek ve daha sonra en iyi uygulamalar üzerine odaklanmak

- Geriye doğru adım atmak ve sürecin işleyip işlemediğini ve tam olarak yoksulların yararına olup olmadığını değerlendirmek

PRSP sürecinin temel prensiplerinin üstünlükleri konusunda yaygın bir genel kabul vardır. Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) raporunda işaret edildiği gibi "ülke kaynaklı olması, sivil toplum katılımına verilen önem ve zayıfların sesine verilen dikkat kalkınmayı hızlandırmak ve yoksulluğu azaltmak için ihtiyaç duyulan politikaların dizaynı ve yürütmesini iyileştirmede önemli adımlardır" (UNCTAD, 2002, s.57).

PRSP uygulamalarının başladığı 2000'li yılların başından itibaren çeşitli ülkelerdeki çalışmaların ortaya koyduğu sonuçların değerlendirilmiştir. Bunlara örnek olarak, Dünya Bankası'nın diyalog ve sivil toplum konularında daha aktif bir rol oynadığının belirtildiği Tacikistan, Mozambik, Vietnam ve Arnavutluk'ta yoksulluk oranlarının gerilediği görülmektedir. Vietnam'da yoksulluk sınırının altında yaşayan nüfusun oranı 1998'de %37,4 iken 2002 yılında %28,9'a geriledi. Aynı şekilde, veriler 1998 yılında Arnavutların %29,6'sının yoksul olduğunu ve 2002 yılında bu oranın %25,4'e düştüğünü göstermektedir. Bu ülkelerde olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Bolivya, Honduras ve Nikaragua'da ise PRSP, çalışmalarında olumsuz sonuçlar elde edilmiştir. Bu ülkelerde diyalog süreci etkili olmamıştır. Diyalog sürecinin sınırlı bir gündeme sahip olduğu ve gündemin sosyal politikalarla ilgili olmakla birlikte, toprağa ve istihdama erişim, doğal kaynakların kontrolü, makroekonomik politikalar, bölgesel ticaret anlaşmaları ve yapısal reformlar gibi konuları içermediği üzerinde durulmaktadır.(Metin, 2013, s.227-228).

Haziran 2015'te Dünya Bankası'nın Baş Ekonomisti, dünyadaki yoksulluğu ölçmenin ve izlemenin en iyi yollarını rapor etmek ve Dünya Bankası Grubu'nun 2030'a kadar aşırı yoksulluğu sona erdirmeye ve ortak refahı artırma şeklindeki ikiz hedeflerine

ulaşmasına yardımcı olmak için ‘‘Küresel Yoksulluk Komisyonu’’ toplanmıştır. Önde gelen 24 uluslararası iktisatçıdan oluşan komisyon'a, yoksulluk ve eşitsizliğin ölçülmesi konusunda bir otorite olan, London School of Economics'te Sir Anthony Atkinson başkanlık etmiştir.

Washington, 18 Ekim 2016 – Dünya Bankası Küresel Yoksulluk Komisyonu, Banka Grubunun 2030 yılına kadar aşırı yoksulluğu sona erdirmeye ve ortak refahı artırma hedeflerini desteklemek için küresel yoksulluğun nasıl daha kapsamlı bir şekilde ölçülebileceği ve izleneceği konusunda tavsiyeler vermektedir. Rapor, Dünya Bankası'nın yoksulluğu izleme biçimini iyileştirmektedir. Zaman içindeki değişikliklere odaklanarak, potansiyel hata paylarını hesaba katarak, küresel yoksulluğun evrimi hakkında bilgi edinmektedir. Bu sonuçlara duyulan güven, analiz yöntemlerindeki ve altta yatan verilerdeki iyileştirmelerle artırılabilir. Dünya Bankası dışında, bu raporun dünya genelinde yoksulluk ölçümüyle uğraşan herkes için değerli olması ve ortaklıkları teşvik etmede son derece olumlu bir güç olması umulmaktadır. Komisyon raporunda, yoksul ülkelere sunulan sınırlı istatistiksel kaynaklar, ülkeler ve kurumlar arasında işbirliği ihtiyacı ve düşük ve orta gelirli ülkeler arasındaki farklı ulusal koşullar dâhil olmak üzere tavsiyelerinin ortaya çıkardığı zorlukları kabul etmektedir.

Komisyon ayrıca Dünya Bankası'nın, yoksulluğu sona erdirmeye hedefi için hedef yıl olan ve Sürdürülebilir Kalkınma için son yıl olan 2030'a kadar aşırı yoksulluğu ölçmek için aşırı yoksulluk miktarını sabit tutmasını tavsiye etmektedir. 2011 Satın Alma Gücü Paritesi (PPP)'lerinde günde 1,90 dolardır. SKHler, her şeyden önce her yerde aşırı yoksulluğun her biçimiyle ortadan kaldırılmasını amaçlamaktadır. Yoksulluğun sona erdirilmesi, Dünya Bankası'nın kalkınma çalışmalarının merkezinde yer almaktadır. 2030 yılına kadar aşırı yoksulluğu sona erdirmek için çabalarken, Küresel Yoksulluk Komisyonu'nun tavsiyeleri, çalışmalarımızın tüm boyutlarında ilerlemeyi nasıl ölçtüğümüz konusunda bize bilgi verecek" dedi. bu önemli görevi üstlenmekte ve değerli tavsiyelerini sunmaktadır (World Bank, 2016).

3.3.2. IMF'in Yoksullukla Mücadelesi,

Uluslararası Para Fonu (IMF), dünya ekonomisinin sağlığını geliştirmek için kurulmuş 189 üye ülkenin küresel bir organizasyonudur. Küresel parasal işbirliğini geliştirmek, finansal istikrarı sağlamak, uluslararası ticareti kolaylaştırmak, yüksek istihdamı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi teşvik etmek ve dünya çapında yoksulluğu azaltmak için çalışır. Etkin işleyişini sağlamak için uluslararası para

sistemini denetleyen IMF'nin temel amaçları arasında döviz kuru istikrarını desteklemek ve uluslararası ticaretin genişlemesini ve dengeli büyümesini kolaylaştırmak yer alır. IMF'nin misyonu, ülkelerin (ve vatandaşlarının) birbirlerinden mal ve hizmet satın almalarını sağlar ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin sağlanması ve yaşam standartlarının yükseltilmesi için gereklidir. Tüm IMF üyesi ülkeler, her bir üyenin ekonomik politikalarının ulusal, bölgesel ve küresel sonuçlarını tartışan ve üye ülkelerin geçici ödemeler dengesi sorunlarının yanı sıra kapasite geliştirme çabalarını çözmelerine yardımcı olmak için IMF kredilerini onaylayan yönetim kurulunda temsil edilmektedir (IMF, 2018).

Özellikle 1980'li yıllardan itibaren istikrarsızlık içindeki az gelişmiş ülkelerin iktisat politikalarını üstlenme görevi üstlenen IMF öngördüğü neoliberal uyum politikaları aracılığıyla ilgili ülkelerin küresel ekonomiye bütünleşmelerini amaçlamaktadır. IMF ayrıca bir yandan dış ticaretin serbestleşmesini dayatırken öte yandan milli devletleri içe dönük sanayileşme politikalarından vazgeçirip oluşturdukları sanayi kuruluşlarının uluslararası rekabet gücü zayıflığını ve ulusal ekonomi üzerinde oluşturdukları bütçe yükünü neden göstererek özelleştirmeyi teşvik etmekte, bu misyonuyla Dünya Bankası ve Dünya Ticaret örgütüyle koordineli bir şekilde yerine getirmektedir (Şenses, 2004, s.3).

IMF uluslararası parasal işbirliğini desteklemekte ve ülkelerin güçlü ekonomiler oluşturmalarına yardımcı olacak politika tavsiyeleri ve kapasite geliştirme desteği sağlamaktadır. IMF ayrıca net uluslararası ödemeleri karşılamak için uygun koşullarda yeterli finansman temin edilemediğinde ödemeler dengesi sorunlarını çözmek için ülkelere kredi sağlamak ve politika programları tasarlamalarına yardımcı olmaktadır. IMF kredileri kısa orta vadelidir ve temel olarak üyelerinin sağladığı kota katkılarından oluşan bir havuzdan finanse edilmektedir. IMF personeli temel olarak makroekonomik ve finans politikalarında engin deneyime sahip ekonomistlerden oluşmaktadır.

Yoksulluğu azaltma ve büyüme stratejileri, IMF finansmanı ile desteklenen ekonomik programlarda şu amaçlarla kullanılmaktadır:

1. Önerilen program politikalarını ülkenin yoksulluğu azaltma ve büyüme hedefleriyle ilişkilendirmek
2. Yoksulluğu azaltma stratejisi sürecinin ulusal mülkiyetini korumak
3. Belirli ülke koşullarını yansıtmak için kapsam ve kapsamda esneklik sağlamak

Başlangıç süresi en az iki yıl olan Genişletilmiş Kredi Tesisi (ECF), Politika Destek Aracı (PSİ), Yedek Kredi Tesisi (SCF) kapsamında IMF finansmanı ile ilgili incelemelerin tamamlanması için yoksulluğu azaltma stratejileri gereklidir. HIPC kararına veya tamamlama noktalarına ulaşmak, yoksulluğu azaltma stratejisi gereksinimlerinin karşılanmasını da gerektirir. IMF'nin yoksulluğu azaltma konusundaki çalışmaları, ağırlıklı olarak Dünya Bankası uzmanlığı ve tavsiyelerinden yararlanmaktadır (www.imf.org).

Yoksulluğu Azaltmada HIPC İnisyatifi: Ağır Borçlu Yoksul Ülkeler (HIPC) girişimi, genel bir sürdürülebilir kalkınma programı dâhilinde borç sürdürülebilirliğini sağlamak için yeterli olan bir borç hafifletmesi sağlamayı amaçlamaktadır. Girişim, özellikle bir borç fazlalığı olan bir stok sorununu ortadan kaldırmayı ve böylece artan özel yatırımın önündeki bir engeli kaldırmayı hedeflemektedir. Bir stok indirimi, gelecekteki borç servisinde geri alınamaz ve kesin bir rahatlama akışına eşdeğerdir. Bu şekilde girişim, tekrarlanan yeniden planlama sürecinden sağlam bir çıkış sağlamayı amaçlamaktadır. Borç hafifletme miktarı, bir ülkenin mevcut ve gelecekteki dış borç servisi yükümlülüklerini, daha fazla borç hafifletmeye, yeniden planlamaya veya borç ödemeye başvurmadan ve gereksiz ödün vermeden tam olarak karşılayabilmesi beklenecek şekilde tanımlanan hedeflere dayalı olarak belirlenir.

HIPC girişimi hakkında alınan yorumların çoğu, açık veya zımnî olarak, borç hafifletme miktarının, kilit sosyal ve kalkınma hizmetlerini finanse etme ve böylece yoksulluğu azaltma ihtiyacı temelinde belirlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu yoksullukla mücadele ve borç sürdürülebilirliği hedefleri uyumsuz değildir. HIPC yardımının verildiği program bağlamı, uzun vadede yoksulluğun azaltılmasını amaçlamaktadır. HIPC girişimi, yoksulluğun azaltılması da dâhil olmak üzere, ekonomik ve sosyal kalkınma için etkili uzun vadeli politikalar ile borç azaltma arasında bağlantı kurma ihtiyacı vurgulanmaktadır. Bu nedenle, HIPC girişimi kapsamında sosyal gelişmişlik kriterleri ülke yetkilileri ile ortaklaşa geliştirilmekte ve açıkça izlenmektedir. Özellikle, HIPC girişimi kapsamında izlenen programlar ile OECD'nin Kalkınma Yardımı Komitesi tarafından geliştirilen ve 201 yılına kadar yoksulluğun azaltılması ve sosyal kalkınma için Birleşmiş Milletler tarafından onaylanan uluslararası kalkınma hedefleri arasındaki bağlantıyı güçlendirmeye yönelik bir çaba vardır.

Yoksulluğun azaltılması ile borç hafifletme derinliği arasındaki bağlantıyı güçlendirmek için önerilen bir yaklaşım, borçluya ek veya daha güçlü çabaların olduğu

durumlarda (yalnızca borç sürdürülebilirliği gerekçesiyle tavsiye edilebilecek olanın ötesinde) ek borç hafifletmesi sağlamaktır. Girişime belirli koşulların karşılandığı durumlarda daha düşük hedefler koyacak bir "insani gelişme penceresi" getirme önerilerinin yaklaşımıdır. Borçlu hükümetin, pencerenin altında bulunabilecek daha derin yardımlara erişmek için bağışçı topluluğu ve sivil toplumu içeren bir yoksulluk eylem planı hazırlaması gereklidir. Bu teklifler, potansiyel olarak teşvikleri güçlendirme ve yoksulluğu azaltma programları için ek kaynakları harekete geçirme avantajına sahiptir. Bununla birlikte, diğer önerilerde olduğu gibi, daha derin borç hafifletme yoluyla serbest bırakılan kaynakların, iyi geliştirilmiş bir yoksulluk eylem programını finanse etmek için mevcut olması beklenebilecek yardım kaynaklarına ek olup olmadığı dikkate alınmalıdır ve daha derin yardımın öncelikli sektörlerle yönelik ek yardımdan daha etkili olup olmamasıdır.

Borç hafifletme derinliğini yoksulluğun azaltılmasına daha yakından bağlamaya yönelik ilgili bir teklif (Eurodad ve Zambiya Sivil Toplum Kuruluşları tarafından önerilen), borç sürdürülebilirlik hedeflerini yoksulluk ihtiyacına göre değiştirmektir. Bu ihtiyaç, örneğin, borçlu ülke için yoksulluk göstergelerinin HIPCler için ortalamanın ne kadar altında olduğu ile kanıtlanır. Bu öneri dolaylı olarak, özellikle düşük yoksulluk göstergelerine sahip ülkelerin finansman ihtiyaçlarının daha fazla olduğunu varsaymaktadır. Bununla birlikte, bu teklife göre, ek borç indirimi miktarı ile finansman ihtiyaçlarının doğrudan değerlendirilmesi arasında herhangi bir bağlantı olmamaktadır. Ek kaynakların kullanımı, herhangi bir özel yoksulluğu azaltma programıyla veya kaynakların kullanımının izlenmesine yönelik düzenlemelerle bağlantılı olmamaktadır. Yine de, eğer üzerinde anlaşmaya varılacaksa, mevcut aralıklar içinde veya daha düşük aralıklar dâhilinde, borç hafifletme hedefleri belirlemede yoksulluğa ve sosyal göstergelere daha fazla (veya daha açık) ağırlık vermek için alan olabilir (IMF, 1999).

Yoksulluğu Azaltma ve Büyüme Kolaylığı (PRGF): PRGF, IMF'nin düşük gelirli ülkeler için imtiyazlı kredisidir. PRGF destekli programların zamanla, sivil toplum ve kalkınma ortaklarını içeren katılımcı bir süreçte benimsenen ve bir PRSP'de ifade edilen, ülkelerin sahip olduğu yoksulluğu azaltma stratejilerine dayanması amaçlanmaktadır. Bunun amacı, PRGF destekli her programın, büyümeyi desteklemek ve yoksulluğu azaltmak için makroekonomik, yapısal ve sosyal politikalar için kapsamlı bir çerçeve ile tutarlı olmasını sağlamaktır. PRGF kredileri yıllık yüzde 0,5 faiz oranı ile 5,5 yılı anapara ödemesiz olmak üzere 10 yılda geri ödenebilir (www.imf.md/prgf.html).

PRGF destekli programların, makroekonomik istikrar, sürdürülebilir büyüme ve yoksulluğun azaltılması için temel bir dayanak olarak yönetimdeki iyileştirmelere olan vurgularını artırmaları gerekmektedir. Bu, fon ile ilgili yönetim alanlarının kapsamına yayılabilir. Ancak, birincil odak noktası, kamu kaynaklarının yönetiminin iyileştirilmesi, daha fazla şeffaflığın sağlanması, daha aktif kamu denetimi ve genel olarak mali yönetimde hükümetin hesap verme sorumluluğunun artırılması olmalıdır. Bu, maliyetli sosyal ve yoksullukla mücadele önlemlerinin uygulanmasını ve izlenmesini desteklemelidir. Mali şeffaflığa ilişkin iyi uygulamalar kuralları, bir dizi ilgili genel hedefe işaret eder: hükümetteki roller ve sorumluluklar açık olmalıdır. Hükümet faaliyetleri hakkında bilgi halka sağlanmalıdır, bütçe hazırlama, uygulama ve raporlama açık bir şekilde yapılmalıdır ve mali bilgiler bağımsız bütünlük güvencelerine tabi tutulmalıdır. Yönetişime ve mali şeffaflığa daha fazla önem verilmesi gereken ülkelerde, PRGF destekli programların uygun izleme ile belirli önlemleri ve zamanlamayı belirlemesi beklenir. İyi yönetim, programın ilgili yönlerinin izlenmesinde sivil toplumun aktif katılımıyla da desteklenecektir. Düzenli kamu harcaması incelemeleri (Banka liderliğinde) ayrıca sosyal ve yoksullukla mücadele harcamalarının etkisinin izlenmesinde kilit araçlardır. Diğer teknik yardım sağlayıcılarla koordineli olarak Fondan teknik yardımda bir artışın gerekli olması beklenmektedir (IMF, 1999).

3.3.3. UNDP'nin Yoksullukla Mücadelesi

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), 1949 yılında oluşturulan Birleşmiş Milletler Genişletilmiş Teknik Yardım Programı ile 1958 yılında kurulan Birleşmiş Milletler Özel Fonu'nun birleşmesine dayanmaktadır. UNDP, 1966 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kurulmuştur (www.undp.org). Birleşmiş Milletler'in uluslararası kalkınmaya öncülük eden kuruluşu olan UNDP, 170 ülke ve bölgede yoksulluğu ortadan kaldırmak ve eşitsizliği azaltmak için çalışmaktadır. Ülkelerin politikalar, liderlik becerileri, ortaklık becerileri, kurumsal yetenekler geliştirmelerine ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşmak için dayanıklılık oluşturmalarına yardımcı olmaktadır. UNDP üç odak alanında yoğunlaşmıştır, sürdürülebilir kalkınma, demokratik yönetim ve barışın inşası, iklim ve afetlere dayanıklılıktır (www.undp.org).

Birleşmiş Milletlerin yoksullukla mücadele stratejisi UNDP tarafından yürütülmekte ve İnsani Gelişim Endeksine dayanmaktadır. UNDP'nin İnsani Gelişim

yaklaşımı ise kuramsal temelini Amarta Sen'in yeterlilik kavramı çalışmasına dayanmaktadır. Yeterlilik var olan refah düzeyi ve kalkınma sürecindeki seçenekleri geliştirebilme süreci ve seçenekleri artırmak için hayatlarında olabildikleri ve yapabildikleri şeyler toplamı olarak tanımlanmaktadır. Bu yeterlilikler arasında insani gelişme ve uzun sağlıklı yaşama, bilgili olma, iyi bir hayat standardına ulaşmak için gerekli kaynaklara erişim ve toplumun yaşamına katılma en önemli olarak öne çıkmaktadır.

Gelir ve tüketim göstergelerinin yoksulluğun tanımlanmasında ve yoksulluğa karşı strateji geliştirmede yeterli olmaması nedeniyle daha kapsamlı yoksulluk göstergeleri bulma çabaları uzunca bir geçmişe sahiptir. Yaşam beklentisi, ölüm oranı, bebek ölüm oranı, kötü beslenme, kişi başına düşen toprak alanı, okuryazarlık alanı gibi göstergeler, refah yoksulluk olarak kullanılma başlanmıştır. Birleşik ölçütler arasında en ilgi çekici olan ve genel kabul gören UNDP tarafından geliştirilen ve 1990'dan bu yana kullanılan İnsani Gelişme Endeksi (İGE)'dir (Şenses, 2003, s.100-101).

İGE, insani gelişmenin temel boyutlarındaki ortalama başarının özet bir ölçüsüdür. Bunlar, uzun ve sağlıklı bir yaşam, bilgili olmak ve iyi bir yaşam standardına sahip olmaktır. İGE, üç boyutun her biri için normalleştirilmiş endekslerin geometrik ortalamasıdır. Sağlık boyutu, doğumda beklenen yaşam süresi ile eğitim boyutu ise 25 yaş ve üzeri yetişkinler için ortalama okullaşma süresi ve okula başlama çağındaki çocuklar için beklenen okullaşma yılı ile ölçülmektedir. Yaşam standardı boyutu, kişi başına düşen gayri safi milli gelir ile ölçülür. İnsani Kalkınma Endeksi (HDI), artan GSMH ile gelirin azalan önemini yansıtmak için gelirin logaritmasını kullanır. Üç İGE boyut indeksi için puanlar daha sonra geometrik ortalama kullanılarak bileşik bir indekste toplanır. İGE, aynı kişi başına GSMH düzeyine sahip iki ülkenin nasıl farklı insani gelişme sonuçları elde edebileceğini sorarak ulusal politika tercihlerini sorgulamak için kullanılabilir. Bu karşıtlıklar, hükümetin politika öncelikleri hakkındaki tartışmaları canlandırabilir. İGE, insani gelişmenin gerektirdiğinin yalnızca bir kısmını basitleştirir ve yakalar. Eşitsizlikler, yoksulluk, insan güvenliği, yetkilendirme vb. konuları yansıtmaz.

İnsani Gelişme Raporu Ofisi (İGRO), insani gelişme, eşitsizlik, cinsiyet eşitsizliği ve yoksulluk gibi bazı temel konularda daha geniş vekil olarak başka bileşik endeksler sağlar. Bir ülkenin insani gelişme düzeyinin daha eksiksiz bir resmi, İnsani Gelişim Raporu (İGR) istatistik ekinde sunulan diğer göstergelerin ve bilgilerin analizini gerektirir (www.hdr.undp.org).

UNDP uzmanlığında hazırlanan ülke raporları ve İnsani Gelişmişlik Raporları'ndan izlenmesi sağlanan Binyıl Kalkınma Hedefleri ise kalkınmayı teşvik etmek ve dünya genelinde yoksulluğu ortadan kaldırmak için 2000-2015 dönemi için BM tarafından oluşturulmuştur (Halisçelik, 2015, s.44).

Binyıl Kalkınma Hedefleri: Birleşmiş Milletler tarafından 2000 yılında New York'ta gerçekleştirilen zirvede, 189 ülke tarafından imzalanan Bin Yıl Bildirisinde yer alan ve 2015 yılına kadar ulaşılması beklenen amaçlardan oluşmaktadır. Birçok ülke ve uluslararası kuruluş bu hedefleri benimsemiş ve bu doğrultuda ortak çalışmalar yapmıştır. Bin Yıl Kalkınma Hedefleri (BKH), yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılması, tüm insanların temel eğitim haklarından yararlanması, cinsiyet eşitsizliğinin azaltılması, çocuk ölümlerinin önlenmesi, anne sağlığının iyileştirilmesi, salgın hastalıklarla mücadele gibi küresel sorunlara çözüm aramaktadır. Aşağıda sekiz binyıl kalkınma amacı yer almaktadır (Çelik ve diğerleri, 2011, s.337):

1. Aşırı yoksulluk ve açlığı ortadan kaldırmak
2. Küresel ilköğretime ulaşmak
3. Kadınları güçlendirmek ve toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemek
4. Çocuk ölümlerini azaltmak
5. Anne sağlığını geliştirmek
6. Sıtma, HIV/AIDS ve diğer hastalıklarla mücadele etmek
7. Çevresel sürdürülebilirliği teşvik etmek
8. Kalkınma için evrensel bir ortaklık geliştirmek

Birleşmiş Milletler'in BKH Raporu 2015'e göre aşırı yoksulluk 1990 ve 2015 yılları arasında önemli ölçüde düşmüştür. 1990 yılında dünya nüfusunun %36'sı günde 1,25 dolardan daha az bir gelire yaşamakta iken bu oran 2015 yılına gelindiğinde %12 seviyesine gerilemiştir. Bu ilerlemeye karşın yaklaşık 800 milyon insan hala aşırı yoksulluk içinde yaşamaktadır. Dünya genelinde ilkokul çağında okul dışı kalan çocuk sayısı 2000'de 100 milyon iken 2015 yılında bu sayı 57 milyona gerilemiştir. 1990 ve 2015 yılları arasında kadınların eğitim, istihdam ve politik temsilde eşitlik konusunda ilerleme kaydedilmiştir ancak söz konusu alanlardaki bu ilerlemeye rağmen toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin devam ettiği görülmektedir. Aynı yıllarda beş yaş altı çocuk ölüm oranı ve anne ölüm oranı yarı yarıya azalmıştır. 2000-2015 yılları arasında HIV enfeksiyonuna yakalanan sayısı %40 oranında düşüş göstermiştir. 1990-2015 yılları arasında ozon tüketen maddeler neredeyse tamamen ortadan kaldırılmıştır, ancak iklim değişikliği ve çevresel bozulmalar bu ilerlemeyi gölgelemektedir. 2000 ve 2014 yılları

arasında gelişmiş ülkelerden gelen resmi kalkınma yardımları ise reel olarak yüzde 66 oranında artarak 135,2 milyar dolara ulaşmıştır (Öz ve Yiğit, 2019).

2015 BKH Raporu'nun bulgularına göre, BKH o dönemde tarihin en başarılı yoksullukla mücadele hareketidir. Aşırı yoksulluk içinde yaşayan insanların sayısı yarıdan fazla azalarak 1990'da 1,9 milyardan 2015'te 836 milyona düşmüştür. Ülkelerin çoğunda ilkokulda cinsiyet eşitliği sağlanmıştır. Beşinci doğum gününden önce ölen çocukların oranı, 1990'dan bu yana her 1.000 canlı doğumda 90'dan 43'e düşerek yarı yarıya azalmıştır. Anne ölüm rakamları dünya çapında yüzde 45'lik bir düşüş göstermiştir. 2000 ile 2015 yılları arasında 6,2 milyondan fazla sıtma ölümü önlenirken, tüberkülozu önleme, tanı ve tedavi müdahaleleri 2000 ile 2013 yılları arasında tahminen 37 milyon hayat kurtarmıştır. Dünya çapında 2,1 milyar kişi iyileştirilmiş sanitasyona erişim sağladı ve açıkta dışkılama yapan insanların oranı 1990'dan bu yana neredeyse yarı yarıya düşmüştür (www.unis.unvienna.org).

2015 yılını kalkınma çabaları açısından önemli kılan birkaç neden bulunmaktadır. Öncelikle 2015 yılı, 2000 yılının Eylül ayında ilan edilmiş olan BKH performansının değerlendirilmesi için seçilmiş olan hedef yıldır. 2000-2015 kalkınma döneminin performansının değerlendirilmesi ve bu on beş yıllık tecrübeden yola çıkarak, 2015-2030 yılları arasında izlenecek olan yeni kalkınma gündeminin çerçevesinin çizilmesi ile ilgili toplantılar, konferanslar, bilimsel çalışmalar, 2015 yılı yaklaştıkça sayı olarak artmıştır. 2015 yılı ile birlikte bu değerlendirme sürecine katkıda bulunan çok sayıda kişisel görüş ya da kurumsal rapor yayınlanmıştır (Eşkinat, 2016, s.1).

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri: Küresel Hedefler olarak da bilinen Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH)'ler, 2015 yılında Birleşmiş Milletler tarafından yoksulluğu sona erdirmek, gezegeni korumak ve 2030 yılına kadar tüm insanların barış ve refaha sahip olmasını sağlamak için evrensel bir eylem çağrısı olarak kabul edilmiştir. 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı entegre edilmiştir, bir alandaki eylemin diğer alanlardaki sonuçları etkileyeceğini ve kalkınmanın sosyal, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliği dengelemesi gerektiğini kabul edilmektedir. Az gelişmiş ülkeler için ilerlemeye öncelik verme taahhüdünde bulunmaktadır. SKH yoksulluğu, açlığı, AIDS'i ve kadınlara ve kız çocuklarına yönelik ayrımcılığı sona erdirmek için tasarlandı. SKH her bağlamda ulaşmak için toplumun tamamının yaratıcılığı, bilgi birikimi, teknolojisi ve finansal kaynakları gereklidir. SKH'nin 17 amacı aşağıdaki yer verilmektedir (www.undp.org):

1. Her türlü yoksulluğu her yerde sona erdirmek
2. Açlığı bitirmek, gıda güvenliğini sağlamak ve daha iyi beslenme ve sürdürülebilir tarımı teşvik etmek
3. Sağlıklı yaşamlar sağlamak ve her yaşta herkes için refahı desteklemek
4. Herkes için kapsayıcı ve kaliteli eğitim sağlamak ve yaşam boyu teşvik etmek
5. Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınları ve kız çocuklarını güçlendirmek
6. Herkes için su ve sanitoryona erişimin sağlamak
7. Uygun fiyatlı, güvenilir, sürdürülebilir ve modern kaynaklara erişimin sağlanması herkes için enerji sağlamak
8. Kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, istihdamı teşvik etmek ve herkes için insana yakışır iş sağlamak
9. Dirençli bir altyapı oluşturun, sürdürülebilir sanayileşmeyi teşvik edin ve inovasyonu teşvik etmek
10. Ülkeler içinde ve ülkeler arasında eşitsizliği azaltmak
11. Şehirleri kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak
12. Sürdürülebilir tüketim ve üretim modellerini sağlamak
13. İklim değişikliği ve etkileriyle mücadele etmek için acilen harekete geçmek
14. Okyanusları, denizleri ve denizi korumak ve sürdürülebilir şekilde kullanmak
15. Ormanları sürdürülebilir şekilde yönetmek, çölleşmeyle mücadele etmek, durdurmak ve arazi bozulmasını tersine çevirmek, biyolojik çeşitlilik kaybını durdurmak

16. Adil, barışçıl ve kapsayıcı toplumları teşvik etmek

17. Sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığı canlandırmak

2023 SKH Raporu Yönetici Özeti:

2030 SKH hedeflerine ulaşmanın orta noktasında, tüm SKHler ciddi şekilde sekteye uğramıştır. 2015'ten 2019'a kadar dünya, hedeflere ulaşmak için zaten çok yetersiz olsa da, SKHler konusunda bir miktar ilerleme kaydetmiştir. 2020'de pandeminin patlak vermesinden ve diğer eşzamanlı krizlerden bu yana, SKH ilerlemesi küresel olarak durmuştur. Çoğu Yüksek Gelirli Ülke (HIC)'de, otomatik dengeleyiciler, acil durum harcamaları ve kurtarma planları, bu çoklu krizlerin sosyoekonomik sonuçlar üzerindeki etkilerini hafifletmiştir. SKH 12 (Sorumlu Tüketim ve Üretim), SKH 13 (İklim Eylemi), SKH 14 (Su Altında Yaşam) ve SKH 15 (Karada Yaşam) dâhil olmak

üzere çevresel ve biyolojik çeşitlilik hedeflerinde ülkelerde dahi yalnızca sınırlı ilerleme kaydedilmektedir. İklim ve biyoçeşitlilik krizlerinden büyük ölçüde sorumlu olanlardır. Bu çoklu krizlerin neden olduğu aksamalar, Düşük Gelirli Ülkeler (LIC)'lerde ve düşük-orta gelirli ülkeler (LMIC)'lerde mali alan sorunlarını ağırlaştırdı ve çeşitli hedef ve göstergelerde ilerlemenin tersine çevrilmesine yol açmıştır. Bu endişe verici gelişmeye rağmen, SKHler hala ulaşılabilir durumdadır. Özünde, SKHler bir yatırım gündemidir. BM üye Devletlerinin SKH Teşvikini benimsemesi ve uygulaması ve küresel finansal mimaride kapsamlı bir reformu desteklemesi kritik öneme sahiptir. SKHler'e ulaşmak için dünyanın hem mevcut yatırım modellerini değiştirmesi hem de toplam yatırım hacmini artırması gerekmektedir. Teşvikin acil hedefi, LICler ve LMICler'in karşılaştığı kronik uluslararası SKH finansmanı eksikliğini gidermek ve 2025 yılına kadar finansman akışlarını en az 500 milyar ABD Doları artırmaktır. Bu yılki rapor ayrıca karmaşık kamu sisteminde reform yapmak için altı önceliği vurgulamaktadır.

1. Gerekli SKH yatırımlarını gerçekleştirmek için, özellikle LICler ve LMICler'deki ulusal ve ulus altı hükümetlere ve özel işletmelere sağlanan finansmanı büyük ölçüde artırmak.

2. Uzun vadeli sürdürülebilir kalkınmayı kolaylaştırmak için kredi derecelendirme sistemini ve borç sürdürülebilirlik ölçütlerini gözden geçirmek.

3. Kendini gerçekleştiren bankacılık ve ödemeler dengesi krizlerini önlemek için, LICler ve LMICler için, özellikle ülke borçlarıyla ilgili olarak, likidite yapılarını gözden geçirmek.

4. Sürdürülebilir finansman için tüm kamu mali kurumları için zorunlu olan, iddialı, uluslararası düzeyde üzerinde anlaşmaya varılmış kriterler oluşturmak.

5. İyileştirilmiş ulusal planlama, düzenleme, raporlama ve gözetim aracılığıyla özel sektör yatırım akışlarını SKHler'le uyumlu hale getirmek.

6. Uluslararası işbirliğinin konuşlandırılmasının kalitesini ve hızını artırmak ve ilerlemeyi açık ve zamanında izlemek için mevcut kurumsal çerçevelerde reform yapmak ve yeni mekanizmalar geliştirmek.

Daha fakir ve daha zengin tüm ülkeler, ulusal SKH stratejilerini özeleştirisel bir şekilde gözden geçirmek ve revize etmek ve çok taraflılığı güçlendirmeyi taahhüt etmek için yarı yol ivmesini kullanmalıdır. Ulusal hükümetler, SKHler'i sağlayan küresel bir yönetim ve finansal mimari inşa ederek, SKHler'in hem ülke içinde uygulanmasını (negatif yayılmaların azaltılması dâhil) hem de uluslararası uygulamayı sağlamalıdır.

SDSN (Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı)'nin küresel hükümet çabaları anketine ve SKHler'e ve üçüncü taraf verilerine yönelik taahhüdüne dayanarak, G20 ülkeleri de dâhil olmak üzere ülkeler arasındaki SKH stratejileri ve taahhütlerindeki büyük farklılıkları vurgulamaktadır. SKH'ne ulaşmak, Birleşmiş Milletler Şartı tarafından yönlendirilen küresel işbirliğini gerektirir. 2022'de Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, uluslararası işbirliğini geliştirmek ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemini ilerletmek için somut, eyleme geçirilebilir. Tavsiyeler listesi geliştirmekle görevli etkili çok taraflılık konusunda bir Üst Düzey Danışma Kurulu (HLAB) atamıştır. Bu yılki raporda, ülkelerin BM Şartı kapsamında çok taraflılığa bağlılık ve desteğine ilişkin bir pilot endeks sunmaktadır.

Önemli SKH dönüşümleri için uzun vadeli yolları desteklemek üzere istatistiksel kapasiteye ve veri okuryazarlığına daha fazla yatırım yapılması gerekmektedir. 2030'a giden yolun yarısında, SKH gösterge çerçevesinin altında yatan verileri ve yöntemleri geliştirmek için yapılacak çok iş vardır. 2016'dan bu yana LICler ve LMICler dâhil olmak üzere ülkelerin istatistiksel kapasitelerinde yalnızca sınırlı ilerleme ve yakınsama olduğunu ve veri ve istatistik için uluslararası finansmanın 2019 ile 2021 arasında düştüğünü göstermektedir. Ayrıca, bilgi açısından zengin ve hakikat sonrası bir ortamda vatandaşlar ve karar vericiler, verileri ve bilimi kanıtlara, eylemlere ve uzun vadeli politikalara dönüştürmek için bilgiye ve araçlara ihtiyaç duyar. Büyük uluslararası araştırmalara göre, birkaç genç bir gerçek ile bir fikir arasında ayrım yapabilir. Birleşmiş Milletler Dünya Veri Forumu 2023'te ve 27 Nisan Hangzhou Deklarasyonu'nda vurgulandığı gibi, istatistiksel kapasiteye, bilime ve veri okuryazarlığına yatırım yapmak, SKHler'e ulaşmak için önemli önceliklerdir.

SDSN ve küresel ağı, SKHler'i 2030 ve sonrasına kadar uygulama çabalarını ikiye katlayacaktır. SDSN, 2012 yılında, Rio+20 Zirvesi'nden hemen sonra, dünya üniversitelerini, düşünce kuruluşlarını ve ulusal laboratuvarları SKHler adına harekete geçirmek için oluşturulmuştur. SDSN'nin misyonu dört aşamalıdır; (i) bilimsel araştırma, (ii) eğitimde yenilik ve ortaklıklar, (iii) bir araya getirme gücü ve (iv) halka erişimdir. SDSN artık 53 ulusal ve bölgesel bölümde örgütlenmiş, başta üniversiteler olmak üzere 1.900'den fazla üye kuruluştan oluşan küresel bir ağıdır. SDSN, bilime dayalı yollar ve analitik yoluyla, küresel, bölgesel ve ulusal düzeylerde SKH'nin uygulanmasına ilişkin tartışmaları destekler. Bunlar, yeni kurulan, açık erişimli, SKH Dönüşüm Merkezi Portalın da mevcuttur. Tüm BM Üye Devletleri ve BM ajansları, tüm hükümetleri, işletmeleri ve sivil toplumu sürdürülebilir kalkınma konusundaki SDGler'i

benimseme ve bunlara uyum sağlama konusunda desteklemek için dünya çapında SDSN'nin devam eden çabalarına ve enerjilerine güvenilmektedir (www.dashboards.sdgindex.org).

3.3.4. ILO'nun Yoksullukla Mücadelesi

Yoksulluk her yerde, her yerdeki barış için bir tehdittir. 1944'te Philadelphia Deklarasyonu, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nun tüm ülkelerde her türlü yoksulluğa karşı mücadele etmesi için açık bir gerekçe ortaya koymuştur. O zamandan beri, bu tür bir taahhüt, hem fakir hem de zengin ülkelerde yoksulluğun ortadan kaldırılması için politika tavsiyesi, standart belirleme, araştırma ve veri toplama ve somut teknik yardım programlarına dönüşmüştür.

Yoksulluk döngüsünü kırmak, tam istihdamı ve insana yakışır işi gerektirir. Bu, ILO yaklaşımının önemli bir itici gücü olmuştur. İnsana yakışır ve üretken işlerin, sürdürülebilir işletmelerin ve ekonomik dönüşümün yoksulluğun azaltılmasında kilit rol oynadığını göstermektedir. Kalkınma yardımı önemini korurken, kendilerini yoksulluktan kurtarmayı başaran ülkeler, işçiler ve aileleri için yönetim ve sosyal koruma kurumlarını güçlendirirken, düşük üretken faaliyetlerden daha yüksek üretken faaliyetlere geçebilen ülkeler olmuşlardır. ILO'nun katkısı Binyıl Kalkınma Hedefleri'ne yönelik çalışmalara da yansımıştır. 2015 sonrası Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde tamamen somutlaştırılmıştır ve burada sosyal koruma tabanları Amaç 1'de belirtilmiştir. Amaç 8, açıkça kapsayıcı ekonomik büyümenin, istihdamın ve işçi haklarının korunması da dâhil olmak üzere insana yakışır işlerin desteklenmesine atıfta bulunmaktadır.

Herkese iyi iş: İnsana yakışır işler ve geçim kaynakları, özellikle en çok dışlanan ve en savunmasız olanlar için önemlidir. 1995-2010 döneminde, ILO teknik işbirliği programları yaklaşık bir milyon çocuğun çocuk işçiliği belasından kurtulmasına yardımcı olmuştur. Girişimcilik programları, dezavantajlı durumdaki kadın ve gençlerin yoksulluktan kurtulmalarına yardımcı olmuştur. Bayındırlık işleri programları, Liberya'dan Güney Afrika, Kenya, Haiti, Hindistan ve Brezilya'ya kadar gençler ve yerinden edilmiş kişiler için kısa vadeli fırsatlar sağlamaktadır. Özel programlar, ulaşılması en zor olanları hedefler: yerli halk, kaçırılan göçmenler, zorunlu çalıştırma. Hedeflenen programların yanı sıra, politika ve mevzuattaki değişikliklerin de büyük etkisi olabilir. Şu anda yaklaşık 40 gelişmekte olan ülke, asgari ücret sistemlerini güçlendirmek için ILO'dan teknik yardım alıyor ve böylece tek varlıkları emekleri olan

milyonlarca yoksul insanın gelirlerinin artmasına katkıda bulunmaktadır. Yoksulluğun birçok yüzü vardır. Mesele sadece gelir ve hizmet eksikliği değildir. ILO, insana yakışır iş gündemi aracılığıyla, örgütlenmeyi ve sesi teşvik etmekle meşgul olup, yoksulluk içinde yaşayan insanların harekete geçmesini ve geleceklerini şekillendirmede aktif aktörler haline gelmelerini sağlar. ILO'nun standart belirlemedeki rolü, çalışma hayatlarında, onurda ve temel haklara saygıda iyileştirmeleri desteklemek için ulusal çerçevelere ve mevzuata katkıda bulunur. Yirmi iki ülke tarafından onaylanan ev işçilerine ilişkin yakın tarihli sözleşme, insana yakışır muamele için evrensel bir kıstas sağlamaktadır. Dünya çapında onaylanırsa, çoğu yoksul veya yoksulluğun sınırında yaşayan 53 milyondan fazla ev işçisine ulaşması hedeflenmektedir (www.ilo.org)

ILO Yoksullukla Mücadele Tecrübesi: İnsana yakışır iş, başarıya giden yolu seçmede güçlü bir araçtır. Binyıl Bildirgesi'nin birbiriyle ilişkili hedefleri ve insani gelişme sonuçları vardır. ILO'nun dört stratejik hedefi, yetkilerinin çağdaş bir formülasyonu ve aşağıdakilere yanıt veren bir kalkınma stratejisidir. Günümüzde ailelerin en acil taleplerini ön planda tutar. İnsana yakışır iş, yoksulluğu ortadan kaldırmaya yönelik uluslararası çabayı, temel çalışma hakkıyla birleştirmektedir. Özgürlük, stratejik hedeflerin her birinde, yardımcı olacak araçlar vardır. Yoksulluğu ortadan kaldırmak için dört hedef;

İş: Ekonomi olmadan yoksulluğun ortadan kaldırılması imkânsızdır. Yatırım, girişimcilik, iş yaratma ve sürdürülebilir geçim kaynakları yoksulluktan kurtulmanın ana yolu çalışmaktır.

Haklar: Yoksulluk içindeki insanlar haklarının tanınmasını sağlamak için söz hakkına ihtiyaç duyarlar ve saygı talep etmektedirler. Temsil ve katılıma ihtiyaçları vardır. Onlar ayrıca çıkarlarına karşı değil, onlar için uygulanan ve çalışan iyi yasalara ihtiyaç duymaktadırlar. Haklar ve yetkilendirme olmadan, yoksullar yoksulluktan kurtulmaları zordur.

Koruma: Yoksul insanlar korumasız insanlardır. Yoksulluk içinde yaşayanlar, marjinalleşme ve destek eksikliği nedeniyle baskı altına alınır. ILO, sosyal koruma sağlamanın yeni yollarını bulmak için çalışmaktadır. Kadınların, aile ihtiyaçlarını karşılayan ücretsiz iş dağılımını yeniden müzakere etme kapasitesi çok önemlidir. Yaş, hastalık veya engellilik nedeniyle çalışamayacak durumda olan kişilere sağlanan destek, gereklidir.

Diyalog: Yoksulluk içindeki insanlar müzakere etme ihtiyacını anlamakta ve sorunları barışçıl bir şekilde çözenin yolunun diyalogdan geçtiğini bilmektedir. ILO,

yoksulluk içinde yaşayanlara, diyalog ve çatışma çözümü konusundaki deneyimleri bir çıkarlarını ilerletme yoludur. En fakirlerin çıkarlarını dâhil ederek için gündemlerimizi uyumlu hale getirmeliyiz.

Yoksulluk döngüsünü kırmak, gerçekten yeni bir fırsat döngüsü ve yerel zenginlik yaratmakla ilgilidir. “İnsana Yakışır İş” gündemi, çözümün önemli bir parçasıdır. Bu gündem farklı şekiller alabilir ve inşa edilebilir. Yoksulluğun farklı yönleriyle mücadele etmek için farklı öncelikler etrafında yoksul insan grupları ele alınmalıdır. Ancak hakların, temsilin, istihdamın ve korumanın desteklenmesi her zaman başarılı politikaların kalbidir. Örgütün bileşenleri ve diğer kuruluşlarla işbirliği yaparken kalkınma ile ilgili ulusal ve uluslararası ajanslar, amaçlanmaktadır. İnsana yakışır iş yaklaşımının yoksulluğun azaltılmasına katkısının iyi anlaşılmasını, ILO teknik yardım portföyünün oluşturulmasını sağlamak mevcut ve en önemlisi, sosyal yelpazenin bakış açısı iş topluluğunu oluşturan kurumlar tasarımının bir parçasını oluşturur ve ulusal olarak sahip olunan stratejilerin uygulanması sağlanmalıdır.

Yıllar boyunca, ILO, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’inde yaşayan kadın ve erkekler için iş yaratmaya yardımcı olan politikalarda önemli pratik deneyimler biriktirdi. Yoksulluk ve günlük hayatın savunmasızlıklarının ele alınması önemlidir. Altta yatan bir tema organizasyonun çalışmalarının en önemli özelliği, kurumsal yapılanmanın önemidir. Başarılı deneyimleri sürdürmek ve çoğaltmak için hükümet, sosyal ortaklar ve toplum içinde çalışmalıdır. Yoksulluğun üstesinden gelmek için bir strateji aşağıdakileri içermelidir:

- Sürdürülebilir geçim kaynakları için beceri geliştirme sağlanmalıdır.
- Hepimiz becerilerin üretkenliği, gelirleri ve istihdam olanaklarına erişim sağlamalıdır.

Yine de çoğu yoksulluğun çarpıcı bir özelliği azaltma stratejileri, mesleki eğitim ve öğretimin olmamasıdır. Yoksulluk içinde yaşayan çalışan insanların büyük çoğunluğunun eğitim fırsatlarına gücü yetmemesine ve bunlara erişimi olmamasıdır. ILO bu konuda çalışmakta ve bileşenlerini ve diğerlerini insan kaynakları geliştirme politikalarını yeniden düşünmeyi istemektedir. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) ile ortaklaşa ILO, üretken bir çalışma hayatı için eğitim ve becerilerin kazanılması aynı zamanda, özel ihtiyaçlara odaklanan yeni stratejiler geliştirmektedir.

ILO, Paranın Yoksulluğu Azaltmak için Çalışmasını Sağlamak: Krediye erişim olmadan bir işletme kurmak imkânsızdır. Fakir dünyanın her yerindeki insanların

resmi finansal hizmetlere çok az erişimi vardır. Mikro finans faaliyetleri girişimcilikle el ele gider ve üretken amaçlar için ödünç almak, varlıklarını kurtarmak ve inşa etmek için fakirlere destek olmaktır. ILO merkez bankalarına yoksulluk odaklı bankalar için yasa ve düzenlemelerin tasarımı konusunda danışmanlık yapmıştır. Bu, özellikle Afrika'da, yoksul yanlısı bankaların ortaya çıkması ve gelişmesi için elverişli bir ortam yaratmada etkili olmuştur. ILO, sendikaların ve işverenlerin örgütsel deneyimlerini mikro finans hareketine bağlayarak, çalışan yoksulların yüzde 95'ine karşılanabilir finansal hizmetler sunmaya yardımcı olmak için diğerlerine katılmaktadır. Finansal erişim eksikliği konusunda yardımcı olmaktadır. ILO değerlerine sıkı sıkıya bağlı olan yoksullukla mücadele, aynı zamanda Mikro Kredi Zirvesi Kampanyası'nın da bir parçasıdır ve 29 bağış kuruluşundan oluşan bir konsorsiyum olan En Yoksullara Yardım İçin Danışma Grubu(CGAP) ile birlikte çalışmaktadır (ILO, 2003, S.7-9).

Yoksulluğa Son Girişimi: Küresel yoksulluğu ortadan kaldırmak için çalışma dünyası, işgücü piyasaları ve sosyal ve istihdam koruması yoluyla çok boyutlu bir yanıtı teşvik etmektedir. Yoksulluğa Son Yüzüncü Yıl Girişimi, ILO'nun 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'ni uygulama çalışmaları ileriye götürmek için özel olarak tasarlanmıştır. 2030 Gündemi evrenseldir ve sürdürülebilir kalkınmanın tüm yönlerini kapsar. Aşırı yoksulluk da dâhil olmak üzere yoksulluğun tüm biçimleri ve boyutlarıyla ortadan kaldırılmasını en büyük küresel zorluk ve sürdürülebilir kalkınma için vazgeçilmez bir gereklilik olarak kabul edilmektedir. Eylül 2015'te BM Zirvesi'nde dünya liderleri tarafından kabul edilen Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi, sürdürülebilirliğin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarında entegre ve dengeli eylem için yeni küresel çerçevedir. İnsana Yakışır İş Gündemi, SKHler ile sıkı sıkıya bağlıdır. Bu, ILO'nun, BM ailesiyle ortaklaşa, herkes için "İnsana Yakışır İş" yoluyla sosyal adaleti sağlama becerisini önemli ölçüde güçlendirmektedir. ILO, bu amaçla bir dizi küresel çok paydaşlı ortaklığa öncülük etmekte veya bunlara katılmaktadır.2030 Gündemi birçok yönden ILO'nun "Yoksulluk her yerde refah için bir tehlike oluşturur, yoksulluğa karşı savaş her ulusla amansız bir güçle ve sürekli ve uyumlu uluslararası çabayla sürdürülmelidir" diyen ILO'nun 1944 tarihli Philadelphia Deklarasyonu'nu yankılamaktadır. ILO'nun çok taraflı sisteme katkısını artırmak hedeflenmektedir.

ILO'nun 2030 Gündemi'nin uygulanmasında tam rol oynaması konusundaki sorumlulukları, zorlukları ve fırsatları, Genel Direktör tarafından 2016 "Yoksulluğa Son Verme Uluslararası Çalışma Konferansı" raporunda açıklanmaktadır. Bunlar birbirine bağlı iki eylemi içerir: ortaklıkları güçlendirmek ve çok taraflı sistem içinde

daha fazla tutarlılık için çaba sarf etmek ve 2030 Gündemi ile onun insana yakışır iş bileşenlerini ulusal politika stratejilerine entegre etmektir. ILO, çok taraflı sistem uyumunu ve uygulama kapasitelerini iki farklı avantajla yükseltme görevini üstlenmektedir. Birincisi, 2030 Gündemi, uluslararası toplumun insana yakışır işin sürdürülebilir kalkınmanın hem aracı hem de amacı olduğu anlayışını yansıtmak, ILO'nun yirmi yıldır üzerinde çalıştığı bir anlayıştır. İkincisi ve buna paralel olarak, ILO uluslararası sistemde daha fazla işlevsel ve esaslı politika tutarlılığının tutarlı ve uzun süredir savunucusu olmuştur. 2008 tarihli Adil Bir Küreselleşme Bildirgemiz için Sosyal Adalet ve İnsana Yakışır İş Yoluyla Sosyal Adaleti Geliştirme konulu 2016 karar bu konudaki sorumlulukları özetlemektedir.

Seçmenlerin 2030 Gündemini yerine getirme becerisini desteklemek amaçlanmaktadır. Entegre ulusal finansman çerçeveleri tarafından desteklenen, ulusal düzeyde sahip olunan tutarlı sürdürülebilir kalkınma stratejileri, Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini gerçekleştirme çabalarının merkezinde yer almaktadır. İnsana yakışır işin, Gündemin kendisinde olduğu kadar bu stratejilerde de tam olarak yer almasını sağlamak kritik öneme sahiptir. Bunun en büyük güvencesi Çalışma, İstihdam ve Sosyal İşler Bakanlıkları ile işçi ve işveren örgütlerinin planlama ve uygulama süreçlerine merkezi olarak dâhil olmaları amaçlanmaktadır.

ILO'nun 2016-17 Programı ve Bütçesi, bileşenlerimizin 2030 Gündeminin uygulanmasındaki rolünü desteklemek için ILO eyleminin önemini zaten öngörmüştür. Politika Sonuçları, SKHler'le iyi bir şekilde uyumludur. Bu uyum, 2018-19 Programı ve Bütçesinde SKHler'e ve öncelikli hedeflere açık bağlantılar ile bir adım daha ileri götürülmüştür. Benzer şekilde, ILO'nun 2018-21 Stratejik Planı, 2030 Gündemini ILO'nun stratejik yönelimi için elverişli bir ortam olarak kabul etmektedir. Yoksulluğun Sonu Yüzüncü Yıl Girişimi, sürdürülebilir, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, herkes için tam ve üretken istihdamı ve insana yakışır işi teşvik etmek olan SKH8'e özel olarak odaklanarak, ILO'nun 2030 Gündeminin tamamını ve 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefinin tümünü destekleme çabalarına rehberlik etmek hedeflenmektedir. Son istihdam ve sosyal eğilimler rahatsız edicidir ve yoksulluğun sona erdirilmesi ve SKHler'in gerçekleştirilmesi için çok önemli olan uluslararası işbirliğine zarar verebilecek, aynı derecede endişe verici siyasi eğilimlerin arka planını oluşturmaktadır. 2030 Gündemi, bu kasvetli eğilimleri tersine çevirme ihtimalini sunar. Uygulanırsa, yoksulluğu ortadan kaldırarak ve büyük eşitsizliği azaltarak gidişatı küresel sosyal adalet yönüne çevirmesi beklenmektedir. Ekonomik, sosyal ve çevresel

sürdürülebilirliğe giden bir yol sağlamaktadır. ILO'nun ikinci yüzyıldaki rolü üzerine düşündüğümüzde, Yoksulluğa Son Girişimi tarafından bir araya getirilen ILO eylem araçları, sürdürülebilir kalkınmanın temeli olarak dünyayı sosyal adalet yoluna sağlam bir şekilde sokmaya önemli bir katkı sağlayabilir (www.ilo.org).

3.3.5. DTÖ'nün Yoksullukla Mücadelesi

Yoksulluğun etkenleri çok boyutlu olmasına rağmen temel sürdürülebilir yoksulluğun azaltılmasının şartı ekonomik büyümedir. Ticarete açılmak bir ülkenin GSYİH'sini artırır çünkü her ülkenin uzmanlaşarak kaynaklarını daha verimli kullanması üretebileceği mal ve hizmetlerin üretimini daha ucuza üretirken, diğerlerini ithal etmektedir. Ticaret aynı zamanda daha gelişmiş teknolojilere erişim sağladığı için uzun vadeli büyümeyi de etkiler. Ticaret yoksulluğa doğrudan katkıda bulunur. Yeni istihdam olanakları yaratarak yoksulluğun azaltılması, ihracatın genişlemesi ile tarımsal üreticiler için örnek sektörlerde ve ekonomide yapısal değişiklikler meydana getirerek düşük vasıflı, yoksul işçilerin istihdamını artırır. Ticaret ayrıca dış kaynaklara daha iyi erişim sağlar. Yoksulların ürettiği malların pazarlanmasına da katkıda bulunur (WTO, 2015, s7).

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), dünyadaki en genç, uluslararası ekonomik kuruluşlardan biridir. Bununla birlikte, uluslararası ekonomide ve yoksullukla küresel mücadelede önemli bir rol oynamaktadır. 1986'dan 1994'e kadar süren Uruguay Round müzakerelerinden yola çıkan DTÖ, 1995'te Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT)'nın işlevlerini üstlenmiştir. O zamandan beri küresel ticaret müzakerelerinin ortamı olmuştur. DTÖ'nün ana rolü, ülkeler arasındaki ticaret engellerini değerlendirmek ve bunları diplomatik müzakere yoluyla çözmektir. DTÖ'nün amacı, tam, adil ticaret ve tamamen küreselleşmiş bir ekonomi elde etmektir. Bunu yaparken, DTÖ dünya çapında yoksullukla savaşıyor.

Küresel Ticaret ve Küresel Yoksulluğun Azaltılması: Küresel ticaret kârları artmaya devam ettikçe, güçlü ve iyi yönetilen bir DTÖ'ye duyulan ihtiyaç çok fazladır. DTÖ'ye göre, mal ihracatı 1950'lerden bu yana her yıl ortalama %6 artmıştır. Ayrıca, küresel ticaret her yıl küresel ekonomi çıktılarından %50 daha fazla büyümüş ve 2016'daki toplam ihracat, 1948 seviyesinin 250 katıdır. Küresel yoksulluğun azaltılması ve küresel ticaret el ele oynayabilir. DTÖ, ikisinin mümkün olduğunca uyumlu olmasını sağlar. DTÖ, gelişmekte olan ülkelere odaklanarak, en savunmasız nüfusları koruyarak

ve daha az güçlü ülkelere uluslararası sahnede ses vererek, benzersiz ve etkili yollarla yoksullukla mücadele eder.

Gelişmekte Olan Ülkelerde Ticaret Kapasitesinin Oluşturulması: DTÖ'nün yoksullukla mücadele etmesinin bir yolu küresel kalkınmadır. Ayrıca, düşük gelirli ülkelerin küresel ticaret pazarına dâhil edilmesidir. DTÖ, gelişmekte olan ülkelere ticaret potansiyellerini en üst düzeye çıkarma konusunda yardımcı olmak için güçlü bir taahhüde sahiptir. Bu, dünya sahnesinde istikrarlı bir zemin elde etme çabasıyla. DTÖ, gelişmekte olan ülkelere belirli taahhütleri yerine getirmeleri için daha fazla zaman tanımaktadır. Ayrıca, gelişmekte olan dünyada ticaret altyapısının oluşturulmasında aktif bir rol oynamaktadır. DTÖ'nün en güçlü politikalarından biri, 2005 yılında başlatılan Ticarete Yardım girişimidir. Girişim, altyapı yatırımları yoluyla gelişmekte olan ülkelerin ticaret kapasitelerini geliştirmeye çalışmaktadır. Bu girişim aracılığıyla büyüyen ekonomileri 340 milyar dolardan fazla desteklemektedir.

İstihdam Yaratmak ve Uluslararası Standartları Karşılama: DTÖ yoksullukla mücadele eden programı Gelişmiş Entegre Çerçeve (EIF)'dir. Programın misyonu, gelişmekte olan ülkelere "ticareti büyüme, sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun azaltılması için bir motor olarak kullanmalarında" yardımcı olmaktır. EIF, 51 ülkede çalışarak ticaret limanlarının ülke mülkiyetini sağlamıştır. Ayrıca, EIF ticaret müzakerelerinde "dürüst bir arabulucu" olarak hareket eder ve ticaretle ilgili yeni işler yaratarak ülkelerin yoksullukla mücadelesine yardımcı olur. EIF, ticaret yoluyla dünyanın en fakir ülkelerini desteklemek için 220 milyon dolardan fazla yatırım yapmıştır. DTÖ ayrıca, küresel ticarete girmekle ilgilenen gelişmekte olan ülkelerin "gıda güvenliği, bitki ve hayvan sağlığı için uluslararası standartları" karşılayabilmelerini sağlamak için çalışıyor. Bu şekilde, küresel pazarlara etkin bir şekilde erişebilmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Standards and Trade Development Facility (STDF) olarak adlandırılan program, gelişmekte olan ekonomilerin küresel ekonominin talep ve standartlarına hazırlanmasını sağlamak için çalışmaktadır.

Küresel Ticarete Artan Katılım, Yoksulluğun Azalmasına Yol Açıyor: İstatistikler, DTÖ'nün yoksullukla nasıl mücadele ettiği konusunda bilgi vermektedir. Dünya Bankası'na göre, gelişmekte olan ülkeler, "2000'de %33'ten" bir artışla tüm küresel ticaretin yaklaşık %50'sini yapmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin küresel ticaretteki rolünün artmasıyla aynı zamana denk gelen, küresel yoksullukta keskin bir düşüş görülmektedir. 1990'dan bu yana yaklaşık 1 milyar insan aşırı yoksulluktan kurtulmuştur ve bu, artan ticaret kapasitesi ile yoksulluğun azaltılması arasındaki açık

bağlantının altını çizmektedir. DTÖ, yeni bir yol, istihdam kaynağı veya yeni ihrac malları sağlayarak tüm ulusların vatandaşlarının küresel ticarete katılmasını ve bundan faydalanmasını sağlamaktadır.

DTÖ, yoksullukta önemli düşüşler sağlayan ticaretteki büyümeyi kolaylaştırarak dolaylı olarak yoksulluğu etkilemektedir. Artan ticaret, ulusları küresel ekonomiye girmeden onları asla göremeyecek olan topluluklara istihdam ve altyapı getirir. DTÖ, programları aracılığıyla küresel ticaret piyasasının tam anlamıyla küresel olmasını sağlayarak yoksulluğu büyük ölçekte etkilemektedir (O'Brien, 2020).

3.3.6. İslam İşbirliği Teşkilatı'nın Yoksullukla Mücadelesi

İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT), dört kıtaya yayılmış 57 devletin üyeliğiyle Birleşmiş Milletler'den sonra ikinci büyük kuruluştur. Örgüt, Müslüman dünyasının ortak sesidir. Dünyanın çeşitli insanları arasında uluslararası barışı ve uyumu teşvik etme ruhuyla Müslüman dünyasının çıkarlarını korumaya çalışır. Örgüt, 1969 yılında Rabat'ta yapılan zirvede kurulmuştur (OIC, 2023).

İİT, Örgüt ve Üye Devletler için kritik konuları daha fazla ele almak amacıyla aşağıdaki Daimi Komiteleri kurmuştur. Daimi Komitelere; Krallar, Başkanlar ve Başbakanlar başkanlık eder. Bu Komiteler, Zirve kararları doğrultusunda ve Dışişleri Bakanları Konseyi ile Komite Üyelerinin önerileri doğrultusunda kurulur. İslam İşbirliği Teşkilatı'nın komiteleri aşağıda verilmiştir (www.mfa.gov.tr):

1. Kudüs Komitesi
2. Bilgi ve Kültür İşleri Daimi Komitesi (COMIAC)
3. Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK)
4. Bilimsel ve Teknolojik İşbirliği Daimi Komitesi (COMSTECH)

Gelişmekte olan ülkelerin çoğunun son yıllarda yoksulluğun azaltılmasında önemli gelişmeler kaydetmesine rağmen, önemli sayıda ülke için yoksulluk oranları hala yüksektir. Yoksulluk aynı zamanda oldukça fazla sayıda İİT üyesi ülkenin temel kaygılarından biridir. 48 En Az Gelişmiş Ülkeden (LDC) 21'i İİT üyesidir. Ayrıca, İİT'nin toplam nüfusunun yüzde 21'i günlük 1,90 ABD Doları'nın altında yaşamaktadır.

Yoksulluğun azaltılması, İSEDAK'ın daimi bir gündem maddesidir. İSEDAK Stratejisinde de İSEDAK'ın işbirliği alanlarından biri olarak tanımlanmıştır. Yoksulluğun azaltılmasına yönelik işbirliğinin stratejik hedefi “Üye ülkelerdeki aşırı yoksulluğun ve açlığın ortadan kaldırılması” olarak tanımlanmaktadır. Yardımların Etkinliği, Yoksulların Üretken Kapasitesi, Mali Kaynakların Etkin Kullanımı ve

Yoksulluğun İzlenmesi Stratejinin yoksulluğun azaltılması bölümünde çıktı alanları olarak belirlenmiştir (Dağ, M, 2018).

Yoksulluğun Azaltılması Çalışma Grubu, her toplantıda Stratejinin ilgili bölümünün beklenen çıktıları arasından seçilen belirli bir temaya ve Çalışma Grubu üyelerine dağıtılan anketler aracılığıyla odaklanmaktadır. İSEDAK Koordinasyon Ofisi (CCO), her toplantı için bir analitik çalışma yürütür ve her çalışma grubu toplantısı öncesinde bunu katılımcılarla paylaşır. CCO ayrıca, sektörün dünyadaki ve İİT üye devletlerindeki genel durumunu vermek için ilgili toplantıya yoksullukla ilgili sektörel bir görünüm raporu sunar. Çalışma Grubu Toplantılarına katılan uzmanlar, başarı hikâyeleri ve önemli engeller de dâhil olmak üzere ülke deneyimlerini paylaşma fırsatı buluyor. Her toplantıdan sonra, toplantı sırasında yapılan sunumların ve politika tartışmalarının özetini içeren bildiri belgeleri CCO tarafından hazırlanmaktadır. Ayrıca, yoksulluğun azaltılması alanında devam eden işbirliği çalışmaları, Kalkınma için İslami Dayanışma Fonu (ISFD), Afrika'nın Kalkınması için Özel Program (SPDA) ve İİT Üyesi Ülkeler için Mesleki Eğitim ve Öğretim Programı (OIC-VET) vardır (www.comcec.org).

İSEDAK Yoksulluğu Azaltma Çalışma Grubu (PAWG) 20. Toplantısı, “İİT Üyesi Ülkelerde Genç İşsizliğini Azaltmaya Yönelik Etkili Mesleki Eğitim ve Öğretim Stratejileri” temasıyla 10 Mayıs 2023 tarihinde sadece sanal ortamda gerçekleştirilmiştir. Toplantıya, Yoksulluğun Azaltılması Çalışma Grubu için odak noktalarına bildirimde bulunan 13 Üye Devletin temsilcileri katıldı. Toplantıya ayrıca ILO Türkiye Ofisi, İslam Kalkınma Bankası (ISDB), İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRIC) ve CCO katılmıştır. Üye Devletlerin ve Uluslararası Kuruluşların Temsilcileri, mesleki eğitim ve öğretim programlarının genç işsizliğinin etkili bir şekilde azaltılmasına nasıl yardımcı olabileceğini anlamak için deneyimlerini paylaştılar. Toplantı temasına özel olarak hazırlanan ilk taslak raporun sunumları da katılımcılar tarafından dinlenmektedir (www.comcec.org).

Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi, SKH'ni gerçekleştirerek Binyıl Kalkınma Gündeminden geçiş sağlamayı amaçlamaktadır. BKH, yoksul ülkelerin karşılaştığı zorluklara odaklanmıştır. Bununla birlikte 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi, gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun tüm ülkeleri ilgilendiren daha kapsamlı bir kalkınma gündemidir. BKH'nin kabul edilmesinden bu yana dünya çapında büyük bir ilerleme kaydedilmiştir. Bununla birlikte, yoksulluğun ortadan kaldırılması,

sürdürülebilir kalkınma için en büyük küresel zorluklardan biri olmaya devam etmekte ve SKH'nde ilk sırayı almaktadır. "Yoksulluğun her biçimini her yerde sona erdirmek" ilk hedef olarak belirlenmiştir.

Kasım 2014'te gerçekleştirilen 30. İSEDAK Bakanlar Toplantısı'nda konunun önemi kabul edilerek, İslam Kalkınma Bankası (İKB) Grubu ile CCO'dan İslam Konferansı Teşkilatı (İKT)'nin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve Sonrası'na ilişkin bakış açısını yansıtan ortak bir çalışma yürütmesi talep edilmiştir. 2015 Kalkınma Gündemi. Bu doğrultuda CCO ve İKB tarafından "2015 Sonrası Kalkınma Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Uygulanmasında Kritik Başarı Faktörleri; İKT İçin Mevcut Durum ve Beklentiler" başlıklı bir çalışma hazırlanmış ve bu çalışma 31. İSEDAK Oturumu tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Ayrıca, 31. İSEDAK Toplantısı'nın Bakanlar Görüş Paylaşımı Oturumunda Üye Ülkelerin ilgili Bakanları "2015 Sonrası Kalkınma Gündemi ve İslam Ümmetinin Kalkınma Zorlukları, Temel Hizmetlerin Sunumunun İyileştirilmesi" konusunu tartışmışlardır.

- SKHler'in ve 2015 Sonrası Kalkınma Gündeminin Uygulanması: Sürdürülebilir Kalkınmanın Finansmanı

- SKHler'in ve 2015 Sonrası Kalkınma Gündeminin İzlenmesi için Veri Açığının Kapatılması

- Sürdürülebilir Kalkınma İçin İşbirliği ve Ortaklık: STK ve Özel Sektör Katılımı

Ayrıca, 32. İzleme Komitesi Toplantısının ilgili kararı uyarınca, İSEDAK Koordinasyon Ofisi, İKB Grubu ve İslam Ülkeleri İstatistiki, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRIC) ile istişare ederek olası rol ve katkılara ilişkin bir rapor hazırlamıştır. Alt hedefleri de dahil olmak üzere üye ülkelerdeki SKHler'in gerçekleştirilmesine yönelik olarak ilgili İİT kurumlarının 32. İSEDAK Toplantısı raporu memnuniyetle karşılanmıştır ve CCO'dan SKHler'in Üye Ülkelerde uygulanmasına yönelik yürütülen faaliyetleri derlemesini ve 33. İSEDAK Oturumuna bir rapor sunmasını talep etmektedir. Bu kapsamda İKT kuruluşlarının üye ülkelerde SKHler'e ulaşılması için yürüttüğü faaliyetleri listeleyen bir rapor hazırlanarak İSEDAK 33. Oturumuna sunulmuştur. Oturum bu raporu memnuniyetle karşılamış ve CCO'dan bir sonraki İSEDAK Oturumuna benzer bir rapor sunmasını talep etmektedir. SESRIC son olarak "İİT Üyesi Ülkelerin SKH Öncelikleri Eğilim Anketi" başlıklı anketin sonuçlarını 33. İSEDAK Oturumunda sundu. 33. İSEDAK Oturumu, henüz anketi tamamlamamış olan Üye Ülkeleri anketi tamamlamaya davet etmiş ve

SESRIC'ten anketin sonuçlarını İSEDAK 34. İzleme Komitesine ve 34. İSEDAK oturumuna sunmasını talep etmiştir (COMMEC, 2017, s.5-9).

15 Nisan 2016: İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Devlet ve Hükümet Başkanları, İİT'nin 13. İslam Zirvesi'nde 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ve 17 SKH'nin kabul edilmesini memnuniyetle karşıladı. Konferansın Nihai Bildirisinde katılımcılar, diğerlerinin yanı sıra iklim değişikliğini ele almaya ve SKHler'i uygulamaya yönelik eylemleri desteklediler. Zirve, 14-15 Nisan 2016 tarihlerinde 'Adalet ve Barış İçin Birlik ve Dayanışma' temasıyla İstanbul'da toplanmıştır.

Konferans, "ulusal yetkililerin rolünü ve uluslararası işbirliğinin önemini dikkate alarak, öngörülen zaman çerçevesi içinde" SKHler'in başarılı bir şekilde uygulanmasını taahhüt etmiştir. Katılımcılar, sürdürülebilir ve kapsayıcı kalkınma için bir kaldıraç olarak kültür ve İslami değerlerin kullanılmasını önerdiler. Konferans ayrıca SKA 7 (Herkes için uygun fiyatlı, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişimin sağlanması) ile ilgili olarak uygun fiyatlı ve temiz enerjiye erişimin önemini vurgulamış; SDG 6 ile ilgili Entegre Su Kaynakları Yönetimi (IWRM), (Herkes için su ve sanitasyonun mevcudiyetinin ve sürdürülebilir yönetiminin sağlanması) ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri 6, 7 ve 2 ile ilgili olan sürdürülebilir kalkınmaya ulaşmada su-enerji-gıda bağlantısı yaklaşımında, açlığın sona erdirilmesi, gıda güvenliğinin sağlanması ve beslenmenin iyileştirilmesi ve sürdürülebilir tarımın teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.

İklim değişikliği konusunda İİT, yaşamlara ve geçim kaynaklarına ve kalkınma özelemlerine yönelik tehditler dâhil olmak üzere iklim değişikliğinin ve çevresel bozulmanın zorluklarını ve küresel sonuçlarını kabul etmişlerdir. Katılımcılar Paris Anlaşmasını memnuniyetle karşıladılar ve özellikle savunmasız ülkeler, En Az Gelişmiş Ülkeler (LDC)ler ve Gelişmekte Olan Küçük Ada Devletleri (SIDS) için yeterli finansman, teknoloji transferi ve kapasite geliştirme desteği dâhil olmak üzere iklim eylemi konusunda küresel işbirliğine duyulan ihtiyacın altını çizdiler. Konferans, Paris Anlaşması'nın izlenmesi ve uygulanması için BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC)'nin 22. Taraflar Konferansı'nın (COP 22) oturumunun önemini vurguladı ve iklimin operasyonel hale getirilmesi ve finansman ödenmesi çağrısında bulunmuştur. Konferans birçok konu arasında: işsizlik ve yoksullukla mücadele etmek ve sürdürülebilir ekonomik büyümeye ulaşmak için Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri (KOBİ) teşvik politikalarının önemini vurgulamıştır. Üye Devletleri yaratıcılığı, yeniliği ve araştırma ve geliştirmeyi teşvik eden kaliteli eğitime yönelik çabalarını sürdürmeye

davet etmiştir; bağışıklama, salgın hastalıkların kontrolü ve anne ve çocukların korunması gibi konularda BM Nüfus Fonu (UNFPA), BM Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve WHO ile daha fazla işbirliğini desteklemiştir. İKT'nin uzmanlaşmış bir kurumu olarak Kazakistan'ın Astana kentinde İslami Gıda Güvenliği Örgütü'nün (IOFS) kurulmasını memnuniyetle karşılamıştır (IISD, 2016).

SONUÇ

Yoksulluk insanlık tarihinin her döneminde toplumların karşı karşıya kaldığı bir problemdir. Günümüzde yoksulluk sorunu sonuçları itibariyle ulusal sınırları aşarak küresel düzeyde bir problem olmaktadır. 1990'lı yıllardan itibaren hız kazanan küreselleşme süreciyle birlikte yoksulluk sorunu uluslararası düzeyde daha çok önem kazanmıştır. Küreselleşme sürecinde serbest piyasa ekonomisine geçilmesiyle sermaye hareketlerinin serbestleşmesi ve ülkelerin ekonomilerinin bütünleşmesi üzerine birbirine bağımlı ekonomiler meydana gelmiştir. Bu durum sonucunda bir ülkede meydana gelen finansal kriz diğer ekonomileri de etkilemektedir. Uluslararası düzeyde yaşanan krizler küresel yoksulluğu da etkilemektedir. Küresel yoksullukla mücadele sadece ulus devletlerinin çözebileceği bir sorun değildir. Bu sorunun çözüm için uluslararası kuruluşlara önemli görevler düşmektedir. Uluslararası kuruluşlar küresel yoksullukla mücadelede küresel kamusal mallardan faydalanmaktadırlar. Küreselleşme sürecinde önem kazanan yeni küresel kamusal mallar; *finansal istikrar, yönetim, sağlık, bilgi, barış ve güvenlik ve çevre*, yoksullukla mücadelede önemli rol oynamaktadırlar.

Dünya Bankası ülkelere finansman kaynağı sağlayıp ekonomik büyüme ve ekonomik istikrar sağlamalarına yardımcı olarak yoksulluğu azaltmayı amaçlamaktadır. IMF ise ülkelerin ihtiyacı olan finansal desteği sağlayıp ülkelerin güçlü ekonomiler oluşturmalarına yardımcı olmaktadır. IMF ekonomik olarak zor durumdaki ülkelerin ekonomilerinde kalkınmayı sağlayıp finansal istikrar getirmeyi hedeflemektedir. IMF ve Dünya Bankası'nın birlikte yürüttüğü Yoksulluğu Azaltma Strateji Belgesi(PRSP)diyalog süreciyle yürütülmektedir. Tacikistan, Vietnam ve Arnavutluk ülkelerinde başarı elde ederken Bolivya, Honduras ve Nikaragua ülkelerinde ise olumsuz sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bunun nedeni ise diyalog sürecinin ülkelere göre değişiklik göstermesi ve bu süreçte istihdam, bölgesel ticaret anlaşmaları, makroekonomik politikalar gibi konulara ağırlık verilmemesidir.

UNDP ise iki önemli çalışma ile yoksullukla mücadeleye önemli katkı sağlamaktadır. Bunlar Binyıl Kalkınma Hedefleri (BKH) ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH)'dir. BKH 2000'lerden 2015 yılına kadar olan süreci kapsamaktadır. Bu hedeflerde, aşırı yoksulluğu sona erdirmek, eğitime, sağlığa ve sürdürülebilir çevre gibi konularda çalışmalara yer verilmiştir. BKHleri'nin ilk hedefi aşırı yoksulluğu ve açlığı ortadan kaldırmaktır. DB'nin 2018 yılında yaptığı Piecing Together the Poverty Puzzle adlı çalışmada yer alan bilgilere göre 1990 yılında mutlak yoksulluk sınırı altında

yaşayan insan sayısı 2 milyar iken bu insanların dünya nüfusuna oranı %36'dır. 2015 yılında aşırı yoksulluk içinde yaşayan insan sayısı 736 milyona gerilemiş bu yıldaki yoksul nüfusun dünya nüfusuna oranı ise %10'a düşmüştür. Bu da yoksullukla mücadelede BKH'nin başarılı olduğunu göstermektedir. SKH'de ise sağlık eğitim sürdürülebilir ekonomi, iklim değişiklikleri ile mücadele ülkelerarası eşitliği sağlamayı hedeflemektedir. BKHler'i, 2015 yılına kadar yoksulluğu yarıya indirmeyi sağlamış, SKHler ise 2030 yılına kadar mutlak yoksulluk sınırı altında yaşayan insan kalmamasını hedeflemektedir.

ILO ise insana yakışır bir işi gündemine almakta yoksulluk içinde yaşayan insanların iyi iş imkânlarına sahip olmasını hedeflemektedir. ILO BKHler'i ve SKHler'e yönelik çalışmalar yaparak işsizliğe son verip yoksulluğu bitirmeyi hedeflemektedir. ILO 2018-21 Stratejik Planında 2030 Gündemi yer almaktadır. DTÖ ise ülkeler arasındaki ticaret engellerini değerlendirip bunları diplomatik müzakere yoluyla çözmektir. DTÖ küresel ticarete adil bir ticaret sağlayıp gelişmekte olan ülkelerin ticareti büyüme, sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun azaltarak, ülkelerin ekonomik istikrar sağlamasına yardımcı olmaktadır.

İslam İşbirliği Teşkilatında (İİT) ise yoksullukla mücadele Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK) tarafından yapılmaktadır. İSEDAK üye ülkelerdeki aşırı yoksulluğun ve açlığın ortadan kaldırılması hedeflemektedir. İİT üyesi ülkelerde genç işsizliğini azaltmaya yönelik etkili mesleki eğitim ve öğretim programı vermektedir. İİT, SKHler'e destek vermektedir.

Küreselleşme, ticaret, ekonomik etkileşimler ve teknolojik ilerlemeler ile dünya ekonomilerin birbirine bağımlı hale gelmesidir. Bir ülkede yaşanan ekonomik olumsuzluklar diğer ülkeleri de etkilemektedir. Küreselleşme sürecinde önem kazanan küresel kamusal mallar yaydığı pozitif ve negatif dışsallıklar tüm ülkeleri etkilemektedir. Küresel kamusal malların yaydığı pozitif dışsallıklardan faydalanmak ya da negatif dışsallıklarının önlenmesi yoksullukla mücadeleye fayda sağlamaktadır. Küresel kamusal mal olarak, eğitimin sağlanması, ülke ekonomilerinin finansal istikrara kavuşması, salgın hastalıkların önlenmesi, ülkelerde halkın yönetime katılabilmesi, ulusal ve uluslararası barış ve güvenliğinin tesis edilmesi, küresel, çevrenin korunması yoksulluğu önlemede büyük katkılar sağlamaktadır. Bu küresel kamusal malları ülkeler tek başına sağlayamayacakları için uluslararası kuruluşlara önemli görevler düşmektedir.

KAYNAKÇA

- Addison, T., Roe, A ve Smith,M. (2006). Policy Brief Fiscal Policy for Poverty Reduction, Reconstruction, and Growth, <https://www.wider.unu.edu/publication/fiscal-policy-poverty-reduction-reconstruction-and-growth>, adresinden 24 Nisan 2023 tarihinde alınmıştır.
- Akdemir, A ve Şahin, M. (2006). Küresel Kamusal Malların Üretim ve Yönetim Dinamikleri Bağlamında Sınıflandırılması. *Maliye Dergisi*, 150: 1-24.
- Akdoğan, Gedik, M. (2021). Küresel Kamusal Mallar: COVID-19 ve gıda güvenesi sorunu. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(1): 662-678.
- Akdoğan, A. (2003) .Kamu Maliyesi (9. Baskı). Gazi Kitapevi.
- Aktan, C.C. (2000). Kamu Ekonomisi ve Kamu Maliyesi. Anadolu Matbaacılık.
- Aktan, C. C, (2002), Yoksulluk Sorununun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Ankara, Hak-İş Konfederasyonu Yayını.
- Aktan, C.C. ve Vural, İ.Y. (2002). Yoksulluk Terminolojisi, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri, Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Hak İş Konfederasyonu Yayınları.
- Altınışık, İ. (2022). Covid-19 Sonrası Yoksulluğun Azaltılmasında Yoksul Yanlısı Büyüme. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 25(2), 757-765.
- Aydın, M. ve Türgay, T. (2011). Yoksullukla Mücadelede Vergi Politikası ve Türkiye. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1): 249-274.
- Arabacı, R.Y. (2021). Yoksulluk, Kavram Ölçüm, Mücadele, Dora Basım-Yayın Dağıtım, Bursa.
- Aytaç, Ö.İ. ve Akdemir, O. (2003). Türkiye’de Yeni Kentli Yoksul Sorunu. *Yoksulluk Sempozyumu*. Deniz Feneri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Yayınları.
- Berg, R.D.V. (2014) A Global Public Goods Perspective on Environment and Poverty.
- Beland, D., Dinan, S., Rocco, P. ve Waddan, A. (2022). “COVID-19, Poverty Reduction, and Partisanship in Canada and the United States”, *Policy and Society*, 41 (2), 291-305.
- Binger, A. (2003). Global Public Goods and Potential Mechanisms for Financing Availability.

- Bulutoğlu, K. (2004). Kamu Ekonomisine Giriş. Batı Türelı Yayıncılık.
- Bostanoğlu, Ö. (1992). Birinci ve Üçüncü Dünyalarda Kentsel Yoksulluk Üzerine. Amme İdaresi Dergisi, 25(3): 147-161.
- Boyacı, E. (2022). Yeni Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Bağlamında Çocuk İşçilik: Denizli Örneği (Master's thesis), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- COMMEC, (2017). CCO Brief On Poverty Alleviation, https://www.comcec.org/wp-content/uploads/2021/07/Poverty-Brief-eng_16.11.2019.pdf, adresinden 24 Mayıs 2007 tarihinde alınmıştır.
- Chossudovsky, M. (1999). Yoksulluğun Küreselleşmesi, Çivi Yayınları.
- Conceiçao, P. ve Mendoza, R.U. (2006). Identifying High Return Investments A Methodology For Assessing When International Cooperation Pays And For Whom, The New Public Finance (Responding To Global Challenges). New York Oxford University.
- Çalışkan, ř. (2010). Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk. Sosyal Siyaset Konferansları, (59): 89-132.
- Çaşıkurlu, E. ve Ünsal H. (2006). Global Kamu Malı Perspektifinden Finansal İstikrarın Sağlanması ve IMF’in Rolü, 21. Türkiye Maliye Sempozyumu Kamu Maliyesinde Güncel Gelişmeler.
- Çelik, H. ve Duran, A. ve Fisunoğlu, M. (2011). 1990-2015 Yılları Arasında Bin Yıl Kalkınma Hedefleri ve Yoksulluk: Türkiye Örneği. International Conference On Eurasian Economies-2016.
- Dağ, M. (2018). İslam İşbirliği Teşkilatının Ekonomik Ve Mali Faaliyetleri Üzerine Bir Değerlendirme, Bitlis Uluslararası Sosyoekonomik Araştırmaları ve Kalkınma Kongresi (USEAK-2018),
- Decent Work, the Key to Poverty Reduction, https://www.ilo.org/global/topics/poverty/WCMS_396219/lang--en/index.htm, adresinden 20 şubat 2023 tarihinde alınmıştır.
- Dileyici, D. ve Vural T. (2005). Kamusal Mallar Teorisinde Yeni Gelişmeler. Kamu Ekonomisi ve Kamu Politikaları. Seçkin Yayıncılık.
- Diwakar, V. (2018). From Pandemics to Poverty: the İmplications of Coronavirus for the Future Behind, <https://odi.org/en/insights/from-pandemics-to-poverty-the-implications-of-coronavirus-for-the-furthest-behind/>, adresinden 10 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

- Dornbusch, R. ve Fischer, S. (1998). The Review of Economics and Statistics
- Dollar, D. ve Kraay A. (2000). "Growth Is Good for the Poor, "World Bank Development Research Group (unpublished; Washington, D.C., World Bank).
- DPT, (2001). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara.
- Eşkinat, R. (2016). Binyıl Kalkınma Hedeflerinden Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine. Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2(3): 267-282.
- Eroğlu, İ., Özbek, M. ve Özbek,Ö. (2022). Gelişmekte Olan Ülkelerde Finansal Krizlerin Yoksulluk Üzerindeki Etkisi: Ekonometrik Bir Yaklaşım. Araştırma Makalesi, 11(1): 41-61.
- Edizdoğan, N. (2004). Kamu Maliyesi, Ekin Kitabevi, Bursa.
- Emin, E. (2018). Küresel Adaletsizlik Dünya Yoksulluk ve Eşitsizlik Raporu. <https://www.insamer.com/tr/uploads/pdf/rapor-kuresel-adaletsizlik-dunya-yoksulluk-ve-esitsizlik-raporu-2018.pdf>, adresinden 21 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Es, M. ve Güloğlu, T. (2004). Bilgi Toplumuna Geçişte Kentleşme ve Kentsel Yoksulluk: İstanbul örneği. Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi, (8): 79-93.
- Executive Summary, Summary of Key Findings and Recommendations, <https://dashboards.sdindex.org/chapters/executive-summary>, adresinden 14 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Expolere History, <https://www.worldbank.org/en/archive/history#>, adresinden 1 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Gerşil, S.G. ve Yeşilyurt, H. (2014). "Küreselleşme Sürecinde Yoksulluk Türkiye’de ve Dünyadaki Perspektifi", International Conference on Eurasian Economies, s.1-9.
- Goedhart, T., Halberstadt, V., Kapteyn, A. ve Van Praa, B. (1977). The Poverty Line: Concept and Measurement. Journal of Human Resources, 12(4): 503-520.
- Good Governance in the Context of Extreme Poverty International Movement At Fourth World, <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/6673adt.pdf>, adresinden 26 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Gündoğan, N. (2007). Yoksulluğun Değişen Yüzü; Çalışan Yoksullar, Eskişehir.
- Halışçelik, E. (2015). Binyıl Kalkınma Hedefleri ve Yoksul Odaklı Büyüme. Gazi Kitabevi, Ankara.

- Heshmati, A. ve Neutel, M. (2006). Globalisation, Inequality and Poverty Relationships: A Cross Country Evidence, <https://docs.iza.org/dp2223.pdf>, adresinden 25 Mart tarihinde alınmıştır.
- Hulme, D., Moore, K. ve Shepherd, A. (2001). Chronic poverty: meanings and analytical frameworks, https://www.chronicpoverty.org/uploads/publication_files/WP02_Hulme_et_al.pdf, adresinden 2 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- Human Development Index (HDI), <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>, adresinden 11 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Izquierdo, A., Brown, W., Ames, B. ve Devarajan, S. (2001). Macroeconomic Policy and Poverty Reduction. In Macroeconomic Policy and Poverty Reduction. International Monetary Fund.
- IISD, (2016). Organization of Islamic Cooperation Commits to Implementing SDGs, Welcomes Paris Agreement, <https://sdg.iisd.org/news/organization-of-islamic-cooperation-commits-to-implementing-sdgs-welcomes-paris-agreement/>, adresinden 05 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- ILO, (2003). Working Out of Poverty, <https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/publ/documents/publication/kd00116.pdf>, adresinden 12 Nisan 2023 tarihinde alınmıştır
- ILO, (2008). Poverty and Employment: The ILO Approach, http://www.glopp.ch/C2/en/multimedia/C2_1_pdf3.pdf adresinden 24 Ekim 2022 tarihinde alınmıştır.
- ILO, (2019). The Working Poor, https://ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/publication/wcms_696387.pdf, adresinden 23 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.
- ILO, (2023). Statistics on Working Poverty. <https://ilostat.ilo.org/topics/working-poverty/>, adresinden 25 Temmuz tarihinde alınmıştır
- IMF, (1999). Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) Initiative - Perspectives on the Current Framework and Options for Change, <https://www.imf.org/external/np/hipc/options/index.htm>, adresinden 11 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

- IMF, (1999) The Poverty Reduction and Growth Facility (PRGF)--Operational Issues, <https://www.imf.org/external/np/pdr/prsp/poverty2.htm>, adresinden 23 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- IMF, (2000). Progress Report on Poverty Reduction Strategy Papers (PRSPs),<https://www.imf.org/external/np/pdr/prsp/2000/041400.htm>, adresinden 10 Nisan 2023 tarihinde alınmıştır.
- IMF, (2018).IMF Annual Report 2018 <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2018/eng/>, adresinden 21 mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- IMF Support For Low-Income Countries, <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-Support-for-Low-Income-Countries>, adresinden 10 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Işık, O. ve Pınarcıoğlu, M.M. (2009), “Nöbetleşe Yoksulluk: Sultanbeyli Örneği”, 7. Baskı, İletişim Yayınevi, İstanbul.
- İncedal, S. (2013). Türkiye’de Yoksulluğun Boyutları: Mücadele Politikaları ve Müdahale Araçları. Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Kabaş, T. (2010). Türkiye’de En Yoksul % 20’nin Yoksulluk Profili, Gelir Dağılımı ve Tüketim Harcaması Çukurova üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(2): 192-218.
- Kanbur, R., Sandler, T. ve Morrison, K.K. (1999). The Future of Development Assistance: Common Pools and International Public Goods. Johns Hopkins University Press for Overseas Development Council.
- Kaul, I. (2003). Governing Global Public Goods In A Multi Actor World: The Role of the UN
- Kaul, I. (2005). Global Public Goods: A Key to Achieving the Millenium Deveopment Goals ,Office of Development Studies. UNDP.
- Kaul, I. (2006). Blending Extrenal and Domestic Policy Demands: The Rise of The Intermediary State, The New Public Finance Responding To Global Challenges. UNDP. Oxford University.
- Kaul, I., Gruberg, I. ve Stern, A. (2003). Providing Global Public Goods: Managing Globalization, New York: Oxford University Pres.
- Kaul, I. ve Mendoza, R.U. (2003). Advancing Concept of Public Goods, Providing Global Public Goods- Managing Globalization, Oxford University Pres.

- Karagöz, F. (2020). Pandeminin Küresel Tedarik Zincirlerinin İşleyişine Etkisi ve Muhtemel Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme. <https://cdn.istanbul.edu.tr/file/JTA6CLJ8T5/57D86FD933AF48A8A43AC76A22814E3C>, adresinden 20 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- Kaya, M. ve Aydemir, C. (2011). Küreselleşmenin Tarihsel Gelişimi. Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1(1): 14-36.
- Kaya, Z. (2012). Türkiye'de Yoksulluk Analizi: Bir Probit Model Uygulaması (Doctoral Dissertation, İktisadi Araştırmalar Vakfı).
- Kesgin, B. (2011). Çalışma Yaşamında Değişen Yoksulluk: Çalışan Yoksullar. İş Ahlakı, 4 (7): 65-75.
- Kirman, H., Yılmaz, B.E. ve Susam N. (2006). Maliye Teorisinin Çıkmazı: Küresel Kamusal Mallar. 21. Türkiye Maliye Sempozyumu Kamu Maliyesinde Güncel Gelişmeler.
- Koçancı, M. (2019). Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Açısından Yoksul Sosyal Konutları, Türkiye'de Sosyal Konut Politikaları İle Yoksulluğun Yönetimi. Dora Yayın Evi. Ankara.
- Kovancılar, B., Miynat, M. ve Bursalıoğlu, S.A. (2007). Kamu Maliyesinde Küresel Değişmeler. Gazi Kitapevi.
- Kotikula, A. ve Masakı, T. (2022). Mapping Climate Change and Drought in Somalia, <https://blogs.worldbank.org/africacan/mapping-climate-change-and-drought-somalia#:~:text=A%20recent%20World%20Bank%20study,to%20flooding%20and%20locust%20infestations>, adresinden 20 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Koşar, N. (2000). Sosyal Hizmetlerde Sosyal Yardım Alanı - Yoksulluk ve Sosyal Hizmet. Şafak Matbaacılık.
- Körükmez, L. (2007). Yoksullukla Mücadele ve Dünya Bankası Projeleri, , IV. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Bildiriler Kitabı, 19-21 Ekim 2007, Çanakkale, s.211-217.
- Küçükaycan, D. (2021). Küresel Kamusal Mal Perspektifinden COVID-19 Pandemisiyle Mücadelede Evrensel Sağlık Kapsayıcılığı ve OECD Ülkelerinin Performansının Araştırılması (Universal Health Coverage Combating COVID-19 Pandemic from Global Public Goods Perspective and Researching of OECD Countries' Performance). Maliye Dergisi, (181).
- Khan, M.H. (2000). Rural Poverty in Developing Countries: Issues end Policies. International Monetary Fund.

- Kule H. ve Es, M. (2010). “Türkiye’de Kentsel Yoksulluk: Kocaeli Örneği”, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (50): 259-300.
- Levinsohn, J. (2003). The World Bank’s Poverty Reduction Strategy Paper Approach: Good Marketing or Good Policy? , G-24 Discussion Paper Series
- Majumder, S. ve Biswas, S. C. (2017). The Role of Education in Poverty Alleviation: Evidence from Bangladesh. Journal of Economics and Sustainable Development, 8(20), 151-160.
- Meriç, M. (2006). Küresel Kamusal Malların Yönetiminde Uluslararası Kurumsal Oluşumların Önemi, 21. Türkiye Maliye Sempozyumu Kamu Maliyesinde Güncel Gelişmeler.
- Mendez, R. P. (1999). Peace as a Global Public Good. Global Public Goods,s. 382-416.
- Metin, B. (2013). “Neoliberal Yapısal Uyum Politikalarından”“Kapsayıcı Kalkınma Çerçevesine” Dünya Bankası’nın Yoksulluk Sorununa Yaklaşımı. Çalışma ve Toplum, 2(37): 211-234.
- Millennium Development Goals (MDGs) ,<https://unis.unvienna.org/unis/topics/related/2015/millennium-development-goals-mdgs.html>, adresinden 28 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- Morrisey, O., Te Velde, D. W. ve Hewitt, A. (2002). Defining Global Public Goods: Conceptual Issues. ODİ Working Paper.
- Mutlu, A. (2006). Küresel Kamusal Mallar Bağlamında Sağlık Hizmetleri ve Çevre Kirlenmesi: Üretim, Finansman ve Yönetim Sorunları. Maliye Dergisi, 150: 53-78.
- Mutter, N.B. (2001). Vergi Teorisi. Emek Matbası
- Moyer J.D., Verhagen, W., Mapes, B., Bohl, D.K., Xiong, Y., Yang, V., McNeil, K., Solorzano, J., Irfan, M., Carter, C. ve Hughes, B.B. (2022). “How Many People is the COVID-19 Pandemic Pushing into Poverty? - A Long-Term Forecast to 2050 with Alternative Scenarios”, Plos One, 17 (7): 1-21.
- Nadaroğlu, H. (1998). Kamu Maliyesi Teorisi. Beta Basım – Dağıtım.
- Nevisky, M. (2007). Globalization and Poverty, <https://www.nber.org/digest/mar07/globalization-and-poverty>, adresinden 23 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- Nussbaum, M. C. (2005), Women’s Bodies: Violence, Security, Capabilities. Journal of Human Development and Capabilities, 6(2): 167-183.
- O’Brien G. (2020). How The WTO Fights Poverty, [https:// borganproject.org/how-the-](https://borganproject.org/how-the-)

- wto-fights-poverty/,adresinden 20 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- OECD, (2001).The DAG Guide Lines: Poverty Reduction. OECD. France.
- OIC, (2023). Organization Islamic Cooperation, https://www.eeas.europa.eu/eeas/organisation-islamic-cooperation-oic_en, adresinden 1Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Ortaç, F.R. (2004). Global Kamu Malları ve Finansmanı. Gazi Kitapevi.
- Owens, C.(2013). How Poverty Impacts The Environment, <https://borgenproject.org/how-poverty-impacts-the-environment/>, adresinden 10 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Öz, C. S. ve Yiğit, Y. (2019). Binyıl Kalkınma Hedeflerinden Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine Türkiye’de Yoksulluğun Analizi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Seçme Yazılar-III. Sakarya Üniversitesi.
- Özpençe, Ö. ve Yusufoglu, A. (2015). Küresel Kamusal Malların sunum ve Finansmanında Ortaya Çıkan Sorunlara Bir Çözüm Önerisi, 12(1): 15-35.
- Pearce, (1997). The Political Economy of the Global Environment, Scottish Journal of Political Economy, 44(4).
- Pereira, M. ve Oliveira, A.M. (2020). “Poverty and Food İnsecurity May İncrease as the Threat of COVID-19 Spreads”, Public Health Nutrition, 23 (17): 3236–3240.
- Reese, (2021). J. The Link Between Poverty and İnflation, <https://borgenproject.org/poverty-and-inflation/>, adresinden 24 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Sagasti, F. ve Bezanson, K. (2001) Financing and Providing Global Public Goods Expectatioans and Prospect.
- Sam, N. (2008). Yoksulluğa Bir Yaklaşım Biçimi: Kapasite Yaklaşımı.
- Sandler, T. (2001). On Financing Global and International Public Goods, Policy and Statistics.
- Sarısoy, İ. ve Koç, S. (2010). Türkiye’de Kamu Sosyal Transfer Harcamalarının Yoksulluğu Azaltmadaki Etkilerinin Ekonometrik Analizi. Maliye Dergisi. (2).
- Sen, A. (1999). The Possibility of Social Choice American Economic Association, 89(3): 349-378.
- Sen, A. (2004). Özgürlükle Kalkınma, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Sipahi, E.B. (2005). Yoksulluğun Küreselleşmesi ve Kentsel Yoksulluk : Ekonomik ve Sosyal Boyutlarıyla Konya Örneği Konya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

- Sönmez , M. (1992). Türkiye’de Gelir Eşitsizliği, İletişim Yayınları.
- Susam, N. (2008). Kamu Maliyesinde Sınır Ötesi Bir Kavram: Küresel Kamusal Mallar, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(1-2), 277-303.
- Stalgeren, P. (2000). Regional Public Goods and the Future of International Development Co-operation A Review of the Literature on Regional Public Goods .
- Stigliz, J.E. (1994). Kamu Kesimi Ekonomisi. Marmara Üniversitesi Yayını. (2).
- Şahin, H. (2007). Türkiye Ekonomisi, Ezgi Yayınları. (9).
- Şener, O. (2001). Teori ve Uygulamada Kamu Ekonomisi. Beta Basım Dağıtım.
- Şenses, F. (2003). Küreselleşmenin Öteki Yüzü , İletişim Yayınları, İstanbul
- Şenses, F. (2004). “Neoliberal Küreselleşme Kalkınma İçin Bir Fırsat mı, Engel mi?”. Kalkınma ve Küreselleşme, 1: 13-54.
- Şenses, F. (2009). Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk: Kavramlar ,Nedenler, Politikalar Ve Temel Eğilimler, İletişim Yayınları, İstanbul
- Şenses, F. (2017). Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk, İletişim Yayınları, İstanbul
- Tan, S.S. (2004) Çevre Sorunlarına Kamu Maliyesi Çözümleri, Dokuz Eylül Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Tekin, A. ve Vural, İ.A.(2006). Global Kamusal Malların Finansman Aracı Olarak Vergi Önerileri. Ankara Seçkin Yayıncılık.
- Tezcan, M. (2002). Küreselleşmenin Eğitim Boyutu, Eğitim Araştırmaları Dergisi, (6).
- Tran P.B., Hensing, G., Wingfield, T. Atkins, S., Annerstedt, K.S., Kazibwe, J., Tomeny, E., Biermann, O., Thorpe, J., Force, R. ve Lönnroth, K. (2020). “Income Security During Public Health Emergencies: the COVID-19 Poverty Trap in Vietnam”, BMJ Global Health, (5): 1-4
- Thoyer, S. ve Montpellier, A. (2002). The Provision of Global Public Goods and Global Governance. Architecture, 9(10).
- Topal, M. H. ve Günay, H. F. (2017). Küresel Kamu Malları Perspektifinden Küreselleşme, Yoksulluk ve Küresel Barış Arasındaki İlişki. Global Journal of Economics and Business Studies, 6(11): 60.
- Towsend, P. (1979). Poverty in the United Kingdom: A Survey of Household resources and Standarts of Living. Universty of California Press: Berkeley and Los Angeles.

- Turan, D. (2008). Küresel Kamusal Mallar ve Finansmanı. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı. Doktora Tezi.
- The End to Poverty Initiative, https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/history/centenary/WCMS_480305/lang--en/index.htm, adresinden 23 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- The Poverty Reduction and Growth Facility (PRGF) ,<https://www.imf.md/prgf.html>, adresinden 22 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- UN, (1995). World Summit for Social Development Programme of Action, <https://www.un.org/development/desa/dspd/world-summit-for-social-development-1995.html>, adresinden 5 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- UN, (2022). Sustainable Development Report. <https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/goal-01/>, adresinden 14 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- Ursu, S. (2022). Brief History of the World Bank, <https://www.developmentaid.org/news-stream/post/148431/a-brief-history-of-the-world-bank>, adresinden 24 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- UNCTAD, (2002). The Least Developed Countries Report.
- Vural, İ.Y. Ekolojik Değişimin Kamu Maliyesine Yansıması: İklim Değişiklikleri, Sürdürülebilir Kalkınma ve Karbon Vergileri, Kamu Maliyesinde Yaklaşımlar. Seçkin Yayınevi.
- Yalçın, A.Z. (2009). Küresel ve Bölgesel Kamusal Malların Küresel Yoksulluğu Azaltmadaki Rolü Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı. Doktora Tezi. s. 80-83.
- Yalçın, A.Z. (2009). Küresel Çevre Politikalarının Küresel Kamusal Mallar Perspektifinden Değerlendirilmesi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(9): 288-309.
- Yatkin, A, (2007). Küresel Yoksulluğun Çözümünde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü ve Önemi, IV. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Bildiriler Kitabı, 19-21 Ekim 2007, Çanakkale, s.53-64.
- Yar, F. (2015), “Türkiye’de Gelir Dağılımı ve Yoksulluk”, Toplum ve Ekonomileri Çalışma Merkezi, Global Politika ve Strateji Analiz.
- Yıldız, F. (2016). Küresel Kamusal Mallar Perspektifinden Barış ve Kalkınma İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Analiz. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (48), 64-78.

- Yılmaz, B. E. (2010). Barış ve Güvenlik: Küresel Kamu Malı Olarak Sunumu ve Finansman Mekanizmaları, s.142
- Yılmaz, B. E. ve Yaraşır, S. (2011). Bir Küresel Kamusal Mal Olarak Sağlık ve Finansmanında Resmi Kalkınma Yardımlarının Rolü. Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, (55): 1-33.
- Yücel, C. (2017). Yoksulluk, Yerel ve Küresel Eşitsizlikler. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 16(63): 1111-1126.
- Zastrow, C. (1991). Introduction to Social Work and Social Welfare Empowering People. George Williams College of Aurora University
- Wachter,J.(2015). Global Public Goods: Knowledge, <https://borgenproject.org/global-public-goods-knowledge/>, adresinden 10 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- Wachter, J.(2015). Global Public Goods: Financial Stability, <https://borgenproject.org/global-public-goods-financial-stability/>, adresinden 05 Nisan 2023 tarihinde alınmıştır.
- World Bank, (2002). Globalization, Growth and Poverty, A World Bank Policy Research Report.
- World Bank, (2004). Reduction and Global Public Goods : Issues for Achieving the Millennium Development Goals and Related Outcomes.
- World Bank, (2011). Cote d'Ivoire Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP), <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2012/04/19/ci-poverty-reduction-strategy-papers>, adresinden 2 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- World Bank, (2012). Getting to Know the World Bank, https://www.worldbank.org/en/news/feature/2012/07/26/getting_to_know_the_worldbank#:~:text=The%20World%20Bank%20was%20established%20in%201944%20to%20help%20rebuild,in%20the%20world%20are%20members, adresinden 10 nisan 2023 tarihinde alınmıştır.
- World Bank, (2016).World Bank's Poverty Commission Releases Report on How to Better Measure and Monitor Global Poverty,<https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2016/10/18/world-banks-poverty-commission-releases-report-on-how-to-better-measure-and-monitor-global-poverty>, adresinden 04 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- World Bank, (2018). Piecing Together the Poverty Puzzle. <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/34b63a7c->

7c89-5474-b9d3-f4f35085fe83/content, adresinden 24 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

WTO, (2015). The Role of Trade in Ending of Poverty
https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/worldbankandwto15_e.pdf,

adresinden 28 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

20th Meeting of the COMCEC Agriculture Working Group,
<https://www.comcec.org/20th-meeting-of-the-comcec-agriculture-working-group/>, adresinden 12 mart 2023 tarihinde alınmıştır.

(<https://www.comcec.org/poverty-alleviation/>), adresinden 30 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

(<https://www.fao.org/climate-change/en>), internet adresinden 1 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

(<https://www.mfa.gov.tr/islam-isbirligi-teskilati.tr.mfa>), adresinden 20 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

(<https://www.un.org/en/observances/epidemic-preparedness-day>), adresinden 25 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.

(<https://www.undp.org/?search=undp+history>), adresinden 29 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

(<https://www.undp.org/about-us>), adresinden 30 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.

(<https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>), adresinden 2 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.

([https://www.undp.org/sustainable-development-goals#:~:text=The%20Sustainable%20Development%20Goals%20\(SDGs\)%2C%20also%20known%20as%20the,people%20enjoy%20peace%20and%20prosperity](https://www.undp.org/sustainable-development-goals#:~:text=The%20Sustainable%20Development%20Goals%20(SDGs)%2C%20also%20known%20as%20the,people%20enjoy%20peace%20and%20prosperity)), adresinden 22 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Yasin UZAMIŞ

Kişisel Bilgiler: -

İletişim Bilgileri:-

Öğrenim Bilgileri: Tokat

Gaziosmanpaşa Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler

Fakültesi Maliye Bölümü

Mezunu

İş Deneyimi:-
